

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

เอกสารประกอบการพิจารณา

ร่าง

พระราชบัญญัติ

การออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

บรรจुरะเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๙/๒๕๕๙
วันศุกร์ที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๙

อ.พ. ๑๙/๒๕๕๙

จัดทำโดย

สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

www.senate.go.th

บทสรุปสำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... เสนอโดยคณะรัฐมนตรี ชุดที่มี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ โดยมีหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัตินี้ ดังนี้

หลักการ

ให้มีกฎหมายการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ

เหตุผล

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙ มาตรา ๓๙/๑ บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ โดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และกำหนดเวลาในการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ การเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญและคำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ การออกเสียงประชามติ การนับคะแนน บัตรเสีย และการประกาศผลการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... มีเนื้อหารวมจำนวน ๖๖ มาตรา สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

๑. บทนิยามศัพท์ (ร่างมาตรา ๓)

ในพระราชบัญญัตินี้

“คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ” หมายความว่า คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๘

“ร่างรัฐธรรมนูญ” หมายความว่า ร่างรัฐธรรมนูญซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

“การออกเสียง” หมายความว่า การออกเสียงประชามติตามมาตรา ๓๙/๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙

“ผู้มีสิทธิออกเสียง” หมายความว่า ผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

“วันออกเสียง” หมายความว่า วันที่กำหนดให้เป็นวันออกเสียงประชามติตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง

“เขตออกเสียง” หมายความว่า ท้องที่ที่กำหนดเป็นเขตออกเสียงประชามติ

“หน่วยออกเสียง” หมายความว่า ท้องถิ่นที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนออกเสียงประชามติ

“ที่ออกเสียง” หมายความว่า สถานที่ที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนออกเสียงประชามติ และให้หมายความรวมถึงบริเวณที่กำหนดขึ้นโดยรอบที่ออกเสียงประชามติ

“จังหวัด” หมายความว่ารวมถึง กรุงเทพมหานคร

“อำเภอ” หมายความว่ารวมถึง เขต

“ตำบล” หมายความว่ารวมถึง แขวง

“ศาลากลางจังหวัด” หมายความว่ารวมถึง ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

“ที่ว่าการอำเภอ” หมายความว่ารวมถึง สำนักงานเขต

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่าถึง เฉพาะเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เมืองพัทยา

๒. กำหนดให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจอรรถาธิบาย ประกาศ หรือคำสั่งโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๕)

๓. กำหนดให้รัฐอุดหนุนหรือจัดสรรค่าใช้จ่ายอย่างเพียงพอแก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง และหน่วยงานของรัฐที่สนับสนุนการจัดทำประชามติ รวมทั้งกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแสวงหาความร่วมมือจากภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับการณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญและมีส่วนร่วมในการออกเสียง โดยไม่ทำให้การออกเสียงมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด (ร่างมาตรา ๔)

๔. กำหนดให้เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับมอบร่างรัฐธรรมนูญจากคณะรัฐมนตรี และในกรณีได้รับมอบประเด็นเพิ่มเติมจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อดำเนินการให้มีการออกเสียงประชามติ ให้ถือว่าเป็นการดำเนินการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามมาตรา ๑๐ (๑)^๑ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐ และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐ และตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๖)

^๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐ (๑) บัญญัติว่า

“มาตรา ๑๐ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือสนับสนุนการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ฯลฯ

ฯลฯ”

๕. กำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและรณรงค์เกี่ยวกับการออกเสียงโดยสุจริตและไม่ขัดต่อกฎหมาย (ร่างมาตรา ๗)

๖. หมวด ๑ การจัดพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญ การจัดส่งร่างรัฐธรรมนูญ และการเผยแพร่กระบวนการและขั้นตอนการออกเสียง

๖.๑ กำหนดให้ในกรณีที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเสนอประเด็นเพื่อให้มีการออกเสียงประชามติเพิ่มเติม ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดทำคำอธิบายหลักการและเหตุผลของประเด็นดังกล่าว ส่งให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งภายใน ๑๐ วันนับแต่วันถัดจากวันที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอประเด็นเพิ่มเติม (ร่างมาตรา ๘)

๖.๒ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญ คำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ และประเด็นเพิ่มเติม พร้อมคำอธิบายหลักการและเหตุผลของประเด็น รวมทั้งเผยแพร่กระบวนการและขั้นตอนการออกเสียงให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้บุคคลหรือคณะบุคคลคณะหนึ่งหรือหลายคณะ ดำเนินการในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้วยก็ได้ (ร่างมาตรา ๙)

๖.๓ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการแสดงความคิดเห็นโดยอิสระและเท่าเทียมกันของบุคคลทุกฝ่ายในเรื่องที่จัดทำประชามติ และสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชนสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมในการรณรงค์เผยแพร่เกี่ยวกับการออกเสียงร่างรัฐธรรมนูญ และให้สถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมจัดสรรเวลาออกอากาศ หรือเผยแพร่ข้อมูลตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด (ร่างมาตรา ๑๐)

๗. หมวด ๒ หลักเกณฑ์และวิธีการในการออกเสียง

๗.๑ ส่วนที่ ๑ บททั่วไป

๗.๑.๑ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ดำเนินการจัดและควบคุมการออกเสียงให้เป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม และเพื่อให้การดำเนินการจัดการออกเสียงเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๑๑)

๗.๑.๒ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันออกเสียงโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ร่างมาตรา ๑๒)

๗.๑.๓ กำหนดให้การออกเสียงให้ใช้วิธีลงคะแนนโดยตรงและลับ และให้ผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนด้วยวิธีการกากบาทในบัตรออกเสียง หรือวิธีการอื่นในเครื่องลงคะแนน (ร่างมาตรา ๑๓)

๗.๒ ส่วนที่ ๒ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการออกเสียง

๗.๒.๑ กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดซึ่งเป็นผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดซึ่งเป็นคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการออกเสียง นอกจากนี้ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการออกเสียง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะบุคคล หรือบุคคลใด เป็นผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียงได้ตามสมควร (ร่างมาตรา ๑๔)

๗.๒.๒ กำหนดให้แต่งตั้งผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียงจำนวน ๑ คน และคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงจำนวนไม่น้อยกว่า ๕ คน เป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการออกเสียง พร้อมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ของบุคคลดังกล่าว (ร่างมาตรา ๑๕)

๗.๒.๓ กำหนดการดำเนินการในกรณีที่กรรมการประจำหน่วยออกเสียงมีจำนวนน้อยกว่า ๕ คนซึ่งไม่ครบจำนวนตามมาตรา ๑๕ (๒) และการดำเนินการในกรณีที่ในวันออกเสียงมีกรรมการประจำหน่วยออกเสียงมาปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบจำนวน รวมถึงกรณีที่ไม่มีกรรมการประจำหน่วยออกเสียงมาปฏิบัติหน้าที่เลย (ร่างมาตรา ๑๖)

๗.๒.๔ กำหนดให้นอกจากที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดวิธีปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียง คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียง รวมทั้งให้มีอำนาจมอบหมายหรือสั่งการให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในการออกเสียง (ร่างมาตรา ๑๗)

๗.๒.๕ กำหนดให้ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการการเลือกตั้ง เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการและกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการและกรรมการประจำหน่วยออกเสียง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียง เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (ร่างมาตรา ๑๘)

๗.๒.๖ กำหนดให้ค่าตอบแทนของผู้อำนวยความสะดวกและกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยความสะดวกและกรรมการประจำหน่วยออกเสียง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียง เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง กำหนด (ร่างมาตรา ๑๙)

๗.๓ ส่วนที่ ๓ เขตออกเสียงและหน่วยออกเสียง

๗.๓.๑ กำหนดให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตออกเสียง (ร่างมาตรา ๒๐)

๗.๓.๒ กำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดหน่วยออกเสียง โดยให้คำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางมาใช้สิทธิออกเสียงของผู้มีสิทธิออกเสียง โดยหลักให้ใช้เขตหมู่บ้านเป็นเขตของหน่วยออกเสียง และให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงหน่วยละ ๘๐๐ คนเป็นประมาณ โดยให้ดำเนินการประกาศหน่วยออกเสียงไม่น้อยกว่า ๒๐ วันก่อนวันออกเสียง (ร่างมาตรา ๒๑)

๗.๓.๓ กำหนดหลักเกณฑ์ที่ออกเสียง ต้องเป็นสถานที่ที่ประชาชนเข้าออกได้สะดวก มีความเหมาะสม และควรตั้งอยู่ในย่านกลางของหน่วยออกเสียง พร้อมทั้งให้มีป้ายหรือเครื่องหมายอื่นใดเพื่อแสดงขอบเขตบริเวณของที่ออกเสียงไว้ด้วย แต่ในท้องที่ใดถ้าเห็นว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกหรือเพื่อความปลอดภัยของผู้มีสิทธิออกเสียง อาจประกาศกำหนดที่ออกเสียงนอกเขตของหน่วยออกเสียงก็ได้ หรือในกรณีเกิดเหตุจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นก่อนวันออกเสียง ให้ประกาศเปลี่ยนแปลงที่ออกเสียงได้ (ร่างมาตรา ๒๒)

๗.๔ ส่วนที่ ๔ ผู้มีสิทธิออกเสียง และบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง

๗.๔.๑ กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียง และกำหนดลักษณะของผู้เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิออกเสียงในวันออกเสียง (ร่างมาตรา ๒๓ - ๒๔)

๗.๔.๒ กำหนดให้จัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงของแต่ละหน่วยออกเสียง และปิดประกาศไว้ ณ ที่ออกเสียงไม่น้อยกว่า ๒๐ วันก่อนวันออกเสียงและให้แจ้งรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงในทะเบียนบ้านไปยังเจ้าบ้านให้ทราบก่อนวันออกเสียงไม่น้อยกว่า ๑๕ วันด้วย และกำหนดการดำเนินการในกรณีที่ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงพบว่าการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงมีความผิดพลาด ให้รายงานต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงเพื่อมีคำสั่งแก้ไข (ร่างมาตรา ๒๕)

๗.๔.๓ กำหนดสิทธิในการยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง ในกรณีที่ผู้มีสิทธิออกเสียงหรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าตนหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของตนไม่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อดังกล่าว โดยเมื่อได้รับคำร้องแล้ว ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง หรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายดำเนินการตรวจสอบหลักฐานและพิจารณามีคำสั่งโดยเร็ว (ร่างมาตรา ๒๖)

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

๗.๔.๔ กำหนดสิทธิในการยื่นคำร้องเพื่อให้ถอนชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิออกเสียงออก จากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง (ร่างมาตรา ๒๗)

๗.๔.๕ กำหนดให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงถอนชื่อ ผู้ซึ่งถูกศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยการชดชื้อบุคคลนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง (ร่างมาตรา ๒๘)

๗.๕ ส่วนที่ ๕ การลงคะแนนออกเสียง

๑. บททั่วไป

- กำหนดให้การลงคะแนนออกเสียงกระทำได้ ๒ วิธี กล่าวคือ การลงคะแนน ด้วยบัตรออกเสียง และการลงคะแนนด้วยเครื่องลงคะแนน (ร่างมาตรา ๒๙)

- กำหนดลักษณะของหีบบัตรออกเสียงและลักษณะของบัตรออกเสียง โดยให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด (ร่างมาตรา ๓๐ - ๓๑)

- กำหนดระยะเวลาเปิดการลงคะแนนออกเสียงในวันออกเสียง ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา (ร่างมาตรา ๓๒)

- กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีแสดงตนของผู้มีสิทธิออกเสียงซึ่งประสงค์ จะลงคะแนนออกเสียง โดยให้ผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนออกเสียงได้ที่หน่วยออกเสียงที่ตนมีชื่อ อยู่ในบัญชีรายชื่อได้เพียงแห่งเดียว เว้นแต่เป็นผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยออกเสียง อื่นที่อยู่นอกหน่วยออกเสียงที่ตนมีสิทธิ ให้สามารถลงคะแนนออกเสียงในหน่วยออกเสียงที่ตนต้องปฏิบัติ หน้าที่ (ร่างมาตรา ๓๓ - ๓๕)

- กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง มอบหมาย จัดให้มีการอำนวยความสะดวกสำหรับการลงคะแนนออกเสียงของคนพิการหรือผู้สูงอายุ ไว้เป็นพิเศษ และอาจกำหนดให้มีการจัดที่ออกเสียงสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษได้ ทั้งนี้ เมื่อบุคคลดังกล่าวได้ลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิออกเสียง ณ สถานที่ดังกล่าวแล้ว ให้หมดสิทธิออกเสียง ในหน่วยออกเสียงที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน (ร่างมาตรา ๓๖)

- กำหนดวิธีการดำเนินการในกรณีที่การลงคะแนนออกเสียงในหน่วย ออกเสียงแห่งใดไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็น อย่างอื่น ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงประกาศงดลงคะแนนออกเสียงในหน่วยออกเสียงนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง เพื่อให้รายงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันลงคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้นโดยเร็ว เว้นแต่จะเห็นว่าจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงของหน่วยออกเสียงดังกล่าวไม่เปลี่ยนแปลงผลการออกเสียง อาจไม่จัดให้มีการลงคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้นก็ได้ (ร่างมาตรา ๓๗)

๒. การลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียง

- กำหนดให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงนับจำนวนบัตรออกเสียงทั้งหมดของหน่วยออกเสียงนั้น และปิดประกาศจำนวนบัตรออกเสียงไว้ในที่เปิดเผย ก่อนเริ่มเปิดให้มีการลงคะแนนออกเสียง (ร่างมาตรา ๓๘)

๓. เครื่องลงคะแนน และการลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนน

- กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกระเบียบที่กำหนดลักษณะและรายละเอียดของเครื่องลงคะแนน รวมทั้งขั้นตอนวิธีการลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนน จำนวนคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียง และบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง (ร่างมาตรา ๓๙)

๔. การลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงและเครื่องลงคะแนนในที่ออกเสียงเดียวกัน

- กำหนดให้ในกรณีที่หน่วยออกเสียงใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้มีการใช้บัตรออกเสียงและเครื่องลงคะแนนภายในที่ออกเสียงเดียวกัน ผู้มีสิทธิออกเสียงสามารถแจ้งความประสงค์ว่าจะลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงหรือเครื่องลงคะแนนอย่างใดอย่างหนึ่งได้ (ร่างมาตรา ๔๐)

๗.๖ ส่วนที่ ๖ การลงคะแนนออกเสียงสำหรับผู้มีสิทธิออกเสียงนอกเขตจังหวัด

- กำหนดหลักเกณฑ์การลงคะแนนออกเสียงสำหรับผู้มีสิทธิออกเสียงซึ่งอยู่นอกเขตออกเสียงที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตออกเสียงเป็นเวลาน้อยกว่า ๙๐ วันนับถึงวันออกเสียง หากประสงค์จะขอใช้สิทธิลงคะแนนออกเสียงในจังหวัดที่ตนอยู่ ให้ยื่นคำขอลงทะเบียนก่อนวันออกเสียงอย่างน้อย ๓๐ วัน (ร่างมาตรา ๔๑)

๗.๗ ส่วนที่ ๗ การนับคะแนนออกเสียงและการประมวลผลการออกเสียง

๑. บททั่วไป

- กำหนดการดำเนินการของคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงเมื่อเสร็จสิ้นการลงคะแนนออกเสียงแล้ว ให้นำคะแนนออกเสียงจากบัตรออกเสียง หรือประมวลผลการออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนน ณ ที่ออกเสียงของแต่ละหน่วยออกเสียง และให้กระทำโดยเปิดเผย ห้ามมิให้เลื่อนหรือประวิงเวลาการนับคะแนนออกเสียง (ร่างมาตรา ๔๒)

- กำหนดวิธีการดำเนินการในกรณีที่การนับคะแนนออกเสียง ณ ที่ออกเสียงใดไม่สามารถกระทำได้ หรือไม่สามารถนับคะแนนออกเสียงได้จนเสร็จสิ้น อันเนื่องจากเกิดเหตุจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น หรือด้วยความจำเป็นตามสภาพที่อาจมีผลต่อความปลอดภัย ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงประกาศงดการนับคะแนนออกเสียงสำหรับหน่วยออกเสียงนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง เพื่อรายงาน

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ นับคะแนนออกเสียงต่อไปโดยเร็ว แต่ในกรณีที่เห็นว่า จำนวนบัตรออกเสียงหรือจำนวนผู้มาแสดงตน ใช้สิทธิออกเสียงของหน่วยออกเสียงดังกล่าวไม่เปลี่ยนแปลงผลการออกเสียง คณะกรรมการการเลือกตั้ง อาจไม่สั่งนับคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้นก็ได้ (ร่างมาตรา ๔๓)

๒. การนับคะแนนออกเสียงกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียง

- กำหนดลักษณะบัตรออกเสียงที่ให้ถือเป็นบัตรเสีย และกำหนดลักษณะของบัตรเสียทั้งฉบับ กรณีที่มีการออกเสียงมากกว่าหนึ่งประเด็นในบัตรออกเสียงเดียวกัน (ร่างมาตรา ๔๔ - ๔๕)
- กำหนดการดำเนินการเมื่อการนับคะแนนออกเสียง ณ ที่ออกเสียงเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงรายงานผลที่เกี่ยวกับการนับคะแนนออกเสียง โดยให้กระทำโดยเปิดเผย และคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจดำเนินการให้มีการรายงานผลการออกเสียงอย่างไม่เป็นทางการได้ แต่เมื่อแสดงผลการออกเสียงถึงร้อยละ ๙๕ ของจำนวนหน่วยออกเสียง ให้หยุดการแสดงผลการออกเสียงต่อสาธารณะ (ร่างมาตรา ๔๖)
- กำหนดวิธีการดำเนินการในกรณีที่ผลการนับคะแนนออกเสียงปรากฏว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิออกเสียงไม่ตรงกับจำนวนบัตรออกเสียงที่ใช้ลงคะแนนออกเสียง (ร่างมาตรา ๔๗)

๓. การประมวลผลการออกเสียงกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนน

- กำหนดให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงรายงานผลการประมวลผลการออกเสียง และจำนวนผู้มาลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนนของหน่วยออกเสียงนั้น โดยให้กระทำโดยเปิดเผย (ร่างมาตรา ๔๘)
- กำหนดวิธีการดำเนินการในกรณีที่ปรากฏว่าการประมวลผลการออกเสียงไม่ตรงกับจำนวนผู้มาแสดงตนขอใช้สิทธิออกเสียงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง (ร่างมาตรา ๔๙)

๔. การนับคะแนนออกเสียงกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียง และเครื่องลงคะแนนในที่ออกเสียงเดียวกัน

- กำหนดวิธีการนับคะแนนออกเสียง กรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงและเครื่องลงคะแนนในที่ออกเสียงเดียวกัน (ร่างมาตรา ๕๐)

๗.๘ ส่วนที่ ๘ การคัดค้านการออกเสียง

๗.๘.๑ กำหนดให้ในกรณีที่ผู้มาใช้สิทธิออกเสียงจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ของผู้มาใช้สิทธิออกเสียงในหน่วยออกเสียงใด เห็นว่าการออกเสียงในหน่วยออกเสียงนั้นเป็นไปโดยไม่สุจริต และเที่ยงธรรม ให้มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านพร้อมทั้งแสดงหลักฐานภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่การลงคะแนนออกเสียงสิ้นสุดลง (ร่างมาตรา ๕๑)

๗.๘.๒ กำหนดวิธีการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อได้รับคำร้องคัดค้านว่าการออกเสียงในหน่วยออกเสียงใดไม่สุจริตและเที่ยงธรรมแล้ว ให้ดำเนินการไต่สวนและแสวงหาหลักฐานทั้งปวงเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงโดยพลัน ถ้าเห็นว่าการออกเสียงในหน่วยออกเสียงนั้นไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ให้มีคำสั่งให้ดำเนินการออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้น (ร่างมาตรา ๕๒)

๗.๙ ส่วนที่ ๙ การประกาศผลการออกเสียง

๗.๙.๑ กำหนดให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง รวมผลคะแนนออกเสียงจากทุกหน่วยออกเสียงภายในเขตออกเสียงและที่ออกเสียงนอกเขตจังหวัด เพื่อรายงานผลให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบโดยเร็ว (ร่างมาตรา ๕๓)

๗.๙.๒ กำหนดวิธีการดำเนินการในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการลงคะแนนออกเสียงหรือการนับคะแนนออกเสียงในหน่วยออกเสียงใดไม่สามารถกระทำได้เนื่องจากมีเหตุตามมาตรา ๓๗ หรือมาตรา ๔๓ รวมทั้งกรณีมีการคัดค้านการออกเสียงตามมาตรา ๕๒ ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผลการออกเสียง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำประกาศผลการออกเสียงเพื่อรายงานต่อนายกรัฐมนตรี (ร่างมาตรา ๕๔)

๗.๙.๓ กำหนดให้นอกจากกรณีที่กำหนดไว้ในส่วนที่ ๘ การคัดค้านการออกเสียง เมื่อได้รับรายงานผลการนับคะแนนออกเสียงจากหน่วยออกเสียงทุกหน่วยทั่วประเทศแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการออกเสียงและจำนวนผู้มาใช้สิทธิออกเสียง แล้วให้รายงานนายกรัฐมนตรีทราบโดยเร็ว (ร่างมาตรา ๕๕)

๘. หมวด ๓ การควบคุมการออกเสียงและบทกำหนดโทษ

๘.๑ กำหนดห้ามมิให้กรรมการการเลือกตั้ง เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด อนุกรรมการ ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง กรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียง กรรมการประจำหน่วยออกเสียง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย หรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียงจงใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ จุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำการอื่นใดเพื่อขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศหรือคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งกำหนดโทษสำหรับการฝ่าฝืนกรณีดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปีถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐๐,๐๐๐ บาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนด ๑๐ ปี (ร่างมาตรา ๕๖)

๘.๒ กำหนดห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กระทำการใด ๆ อันเป็นเหตุให้การออกเสียงไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ในกรณีมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ามีการฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นยุติหรือระงับการกระทำได้ รวมทั้งกำหนดโทษสำหรับการฝ่าฝืนกรณีดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปีถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาทถึง ๒๐๐,๐๐๐ บาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนด ๑๐ ปี (ร่างมาตรา ๕๗)

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

๘.๓ กำหนดโทษสำหรับผู้ที่ขัดขวางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

แต่ถ้าได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ร่างมาตรา ๕๘)

๘.๔ กำหนดโทษสำหรับผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างที่ขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยว หรือไม่ให้ความสะดวกพอสมควรต่อการไปใช้สิทธิออกเสียงของผู้ได้บังคับบัญชาหรือลูกจ้าง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ร่างมาตรา ๕๘)

๘.๕ กำหนดโทษสำหรับผู้ที่ทำลายบัตรที่มีไว้สำหรับการออกเสียง หรือทำให้บัตรดังกล่าวชำรุด หรือเสียหาย หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ แก่บัตรเสียให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ หรือกระทำต่อเครื่องลงคะแนน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี และปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท

แต่ถ้าผู้กระทำเป็นเจ้าพนักงานหรือเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการออกเสียง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปีถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาทถึง ๒๐๐,๐๐๐ บาท (ร่างมาตรา ๖๐)

๘.๖ กำหนดข้อห้ามมิให้กระทำในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนนออกเสียง รวมทั้ง กำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดต่อไปนี้ (๑) ผู้ที่ออกเสียงหรือพยายามออกเสียง โดยรู้อยู่แล้วว่า ตนเป็นผู้ไม่มีสิทธิ (๒) ผู้ที่ใช้บัตรอื่นที่มีใช้บัตรออกเสียงประชามติมาออกเสียง (๓) ผู้ที่นำบัตรออกเสียง ออกไปจากที่ออกเสียง (๔) ผู้ที่ทำเครื่องหมายเพื่อเป็นที่สังเกตไว้ที่บัตรออกเสียง เพื่อให้ผู้อื่นรู้ว่าเป็นบัตร ออกเสียงของตน หรือใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดบันทึกภาพบัตรออกเสียงที่ตนได้ลงคะแนนออกเสียงแล้ว หรือ (๕) ผู้ที่ขัดคำสั่งกรรมการประจำหน่วยออกเสียงที่สั่งให้ออกไปจากที่ออกเสียง เพราะเหตุที่ผู้นั้น ขัดขวางการออกเสียง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาทถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดต่อไปนี้ (๖) ผู้ที่นำบัตรออกเสียงใส่ในหีบบัตร ออกเสียงโดยไม่มีอำนาจ หรือกระทำการใดในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเพื่อแสดงว่ามีผู้มาแสดงตน ออกเสียงโดยผิดไปจากความจริงหรือกระทำการใดอันเป็นเหตุให้มีบัตรออกเสียงเพิ่มขึ้นจากความจริง (๗) ผู้ที่กระทำการโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อมิให้ผู้มีสิทธิออกเสียงสามารถใช้สิทธิได้ หรือขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวมิให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไป ณ ที่ออกเสียง หรือ (๘) ผู้ที่ก่อความวุ่นวายขึ้น ในที่ออกเสียง หรือกระทำการใดอันเป็นการรบกวนหรือเป็นอุปสรรคแก่การออกเสียง ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกิน ๑๐ ปี และปรับไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท (ร่างมาตรา ๖๑)

๘.๗ กำหนดโทษสำหรับผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามมิให้กระทำการเกี่ยวกับการออกเสียง ดังนี้

- กำหนดโทษสำหรับผู้ที่กระทำการดังต่อไปนี้ (๑) ผู้ที่ก่อความวุ่นวาย เพื่อให้การออกเสียงไม่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย (๒) ผู้ที่ให้ เสนอให้หรือสัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียม เพื่อจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด เพื่อจะจูงใจให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไม่ไปใช้สิทธิออกเสียง หรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง (๓) ผู้ที่หลอกลวง บังคับ ชูเชิญ หรือใช้อิทธิพลคุกคาม เพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไม่ไปใช้สิทธิออกเสียง ออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง หรือเพื่อให้สำคัญผิดในวัน เวลา ที่ออกเสียงหรือวิธีการลงคะแนนออกเสียง หรือ (๔) ผู้ที่เปิด ทำลาย ทำให้เสียหาย ทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพ ทำให้สูญหาย ทำให้ไร้ประโยชน์นำไป หรือขัดขวางการส่งซึ่งหีบบัตรออกเสียงหรือบัตรออกเสียงประขามติ เว้นแต่เป็นการดำเนินการ ตามอำนาจหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี และปรับไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท

- กำหนดโทษสำหรับผู้ที่กระทำการดังต่อไปนี้ (๕) ผู้ที่เล่นหรือจัดให้มีการเล่น การพนันชั้นต่อใด ๆ อันมีผลเป็นการจูงใจให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไม่ไปใช้สิทธิออกเสียง หรือออกเสียง อย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง หรือ (๖) ผู้ที่เรียก รับ หรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อจะไม่ไปใช้สิทธิออกเสียง หรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาทถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ ศาลอาจสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดไม่เกิน ๕ ปีด้วยก็ได้

- กำหนดโทษสำหรับ (๗) ผู้ที่ขาย จำหน่าย แจกจ่าย หรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิด ในเขตออกเสียงระหว่างเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา ของวันก่อนวันออกเสียงจนถึงวันออกเสียง ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (ร่างมาตรา ๖๒)

๘.๘ กำหนดโทษสำหรับผู้ที่ยัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิออกเสียงไปหรือนำกลับไป จากที่ออกเสียงโดยไม่ต้องเสียค่าโดยสาร หรือจัดให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไปหรือกลับจากที่ออกเสียง เพื่อจูงใจหรือควบคุมให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไปลงคะแนนหรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปีถึง ๕ ปีหรือปรับตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาทถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนด ๕ ปี (ร่างมาตรา ๖๓)

๘.๙ กำหนดโทษสำหรับผู้เผยแพร่ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับการออกเสียงในระหว่างเวลา ๗ วันก่อนวันออกเสียงจนถึงเวลาสิ้นสุดการออกเสียง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๖,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ร่างมาตรา ๖๔)

๘.๑๐ กำหนดโทษสำหรับกรรมการประจำหน่วยออกเสียงที่จงใจนับบัตรออกเสียงหรือคะแนนในการออกเสียงให้ผิดไปจากความจริง หรือรวมคะแนนให้ผิดไป หรือกระทำด้วยประการใด ๆ โดยมีได้มีอำนาจกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายให้บัตรออกเสียงชำรุด หรือเสียหาย หรือให้เป็นบัตรเสีย หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ แก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ หรืออ่านบัตรออกเสียงให้ผิดไปจากความจริงหรือทำรายงานการออกเสียงไม่ตรงความจริง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปีถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ บาทถึง ๒๐๐,๐๐๐ บาท (ร่างมาตรา ๖๕)

๘.๑๑ กำหนดโทษสำหรับผู้ที่น่าบัตรออกเสียงที่ลงคะแนนแล้วไปแสดงเพื่อให้ผู้อื่นทราบว่าได้ออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง โดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ร่างมาตรา ๖๖)

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... เสนอโดย คณะรัฐมนตรี ชุดที่มี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในราชการของวงงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นสารประโยชน์ในเชิงอ้างอิงเบื้องต้นเพื่อประกอบการพิจารณาของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
มีนาคม ๒๕๕๙

เอกสารประกอบการพิจารณา

จัดทำโดย

นายนี้ท ผาสุข รองเลขาธิการวุฒิสภา
นายทศพร แยมวงษ์ ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย
นางสาวสุพัตรา วรรณศิริกุล ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานกฎหมาย ๑
นางสาวธนพร เกิดผล นิตินิเทศกรรมการ
นางพัชรา พุกเศรษฐี วิทยากรชำนาญการ
นางพวงผกา วรศิลป์ เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
นางสาวอมรรรัตน์ สงเคราะห์ธรรม เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
นางสาวอลงกรณ์ ดันเบ็ด เจ้าพนักงานบันทึกข้อมูลชำนาญงาน
กลุ่มงานกฎหมาย ๑ สำนักกฎหมาย โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๘๘

ผลิตโดย

กลุ่มงานการพิมพ์ สำนักการพิมพ์ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๑๗๔๑ - ๔๒
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ท่านสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และผู้สนใจที่มีความประสงค์หรือต้องการที่จะศึกษาเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเป็นการล่วงหน้าก่อนวันประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สามารถสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ได้จากเว็บไซต์สภานิติบัญญัติแห่งชาติ www.senate.go.th

หรือขอรับเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้ที่ศูนย์บริการข้อมูลด้านกฎหมาย วุฒิสภา อาคารรัฐสภา ๒ ชั้น ๑ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒ ๒๔๔ ๑๕๖๕

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ	ก
ส่วนที่ ๑ ความเป็นมาและสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)	๑
ส่วนที่ ๒ ข้อมูลประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)	
• เปิดร่างพระราชบัญญัติประชามติร่างรัฐธรรมนูญ	- ๑ -
• บทสัมภาษณ์ความเห็นทางวิชาการ เรื่อง “การออกเสียงประชามติ (Referendum) : ประสบการณ์ของไทยกับต่างประเทศ	- ๕ -
- ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน	- ๗ -
ภาคผนวก	
: หนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๓/๙๒๓๖ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... กราบเรียน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ	(๑)
: ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)	(๒)
: บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)	(๒๐)
: พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐	(๒๑)

ส่วนที่ ๑

ความเป็นมาและสาระสำคัญ

ของ

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

ความเป็นมาและสาระสำคัญ
ของร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

ความเป็นมา

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... เสนอโดยคณะรัฐมนตรี ชุดที่มี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

สาระสำคัญ

๑. หลักการและเหตุผล

๑.๑ หลักการ

ให้มีกฎหมายการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ

๑.๒ เหตุผล

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙ มาตรา ๓๙/๑ บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ โดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และกำหนดเวลาในการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ การเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญและคำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ การออกเสียงประชามติ การนับคะแนน บัตรเสีย และการประกาศผลการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. ชื่อร่างพระราชบัญญัติ (ร่างมาตรา ๑)

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....”

๓. คำปรารภ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙ มาตรา ๓๙/๑ กำหนดให้มีการทำประชามติร่างรัฐธรรมนูญ

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....
 (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

๔. วันใช้บังคับกฎหมาย (ร่างมาตรา ๒)

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

๕. บทนิยามศัพท์ (ร่างมาตรา ๓)

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ” หมายความว่า คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๘

“ร่างรัฐธรรมนูญ” หมายความว่า ร่างรัฐธรรมนูญซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

“การออกเสียง” หมายความว่า การออกเสียงประชามติตามมาตรา ๓๙/๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๘

“ผู้มีสิทธิออกเสียง” หมายความว่า ผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๘

“วันออกเสียง” หมายความว่า วันที่กำหนดให้เป็นวันออกเสียงประชามติ ตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง

“เขตออกเสียง” หมายความว่า ท้องที่ที่กำหนดเป็นเขตออกเสียงประชามติ

“หน่วยออกเสียง” หมายความว่า ท้องถิ่นที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนออกเสียงประชามติ

“ที่ออกเสียง” หมายความว่า สถานที่ที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนออกเสียงประชามติและให้หมายความรวมถึงบริเวณที่กำหนดขึ้นโดยรอบที่ออกเสียงประชามติ

“จังหวัด” หมายความว่า รวมถึง กรุงเทพมหานคร

“อำเภอ” หมายความว่า รวมถึง เขต

“ตำบล” หมายความว่า รวมถึง แขวง

“ศาลากลางจังหวัด” หมายความว่า รวมถึง ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

“ที่ว่าการอำเภอ” หมายความว่า รวมถึง สำนักงานเขต

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า เฉพาะเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล

เมืองพัทยา

๖. มาตรารักษาการ (ร่างมาตรา ๕)

มาตรา ๕ ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกระเปียบ ประกาศ หรือคำสั่งโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

๗. เนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ

๗.๑ กำหนดให้รัฐอุดหนุนหรือจัดสรรค่าใช้จ่ายอย่างเพียงพอแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งและหน่วยงานของรัฐที่สนับสนุนการจัดทำประชามติ (ร่างมาตรา ๔)

มาตรา ๔ ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้รัฐอุดหนุนหรือจัดสรรค่าใช้จ่ายอย่างเพียงพอแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งและหน่วยงานของรัฐที่สนับสนุนการจัดทำประชามติ

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแสวงหาความร่วมมือจากภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนทราบถึงสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญและมีส่วนร่วมในการออกเสียง โดยไม่ทำให้การออกเสียงมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

๗.๒ กำหนดให้เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับมอบร่างรัฐธรรมนูญจากคณะรัฐมนตรี และในกรณีได้รับมอบประเด็นเพิ่มเติมจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อดำเนินการให้มีการออกเสียงประชามติ ให้ถือว่าเป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ตามมาตรา ๑๐ (๑) * แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐ (ร่างมาตรา ๖)

มาตรา ๖ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับมอบร่างรัฐธรรมนูญจากคณะรัฐมนตรี และในกรณีได้รับมอบประเด็นเพิ่มเติมจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อดำเนินการให้มีการออกเสียง ให้ถือว่าการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ตามมาตรา ๑๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐ และตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

๗.๓ กำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและรณรงค์เกี่ยวกับการออกเสียง โดยสุจริตและไม่ขัดต่อกฎหมาย (ร่างมาตรา ๗)

มาตรา ๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและรณรงค์เกี่ยวกับการออกเสียง โดยสุจริตและไม่ขัดต่อกฎหมาย

* พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐ (๑) บัญญัติว่า

“มาตรา ๑๐ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือสนับสนุนการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

“ลา”

“ลา”

๗.๔ หมวด ๑ การจัดพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญ การจัดส่งร่างรัฐธรรมนูญ และการเผยแพร่กระบวนการและขั้นตอนการออกเสียง

๗.๔.๑ กำหนดการดำเนินการในกรณีที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเสนอประเด็นเพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการออกเสียงประชามติเพิ่มเติม (ร่างมาตรา ๘)

มาตรา ๘ ในกรณีที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเสนอประเด็นเพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการออกเสียงประชามติเพิ่มเติม ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดทำคำอธิบายหลักการและเหตุผลของประเด็นดังกล่าวส่งให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสิบวันนับแต่วันถัดจากวันที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอประเด็นเพิ่มเติม

๗.๔.๒ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญ พร้อมคำอธิบายสาระสำคัญ และประเด็นเพิ่มเติม พร้อมคำอธิบายหลักการและเหตุผล รวมทั้งเผยแพร่กระบวนการและขั้นตอนการออกเสียงให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง (ร่างมาตรา ๙)

มาตรา ๙ เพื่อประโยชน์ในการออกเสียงให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญ คำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ และประเด็นเพิ่มเติม พร้อมคำอธิบายหลักการและเหตุผลของประเด็น ตามมาตรา ๘ รวมทั้งเผยแพร่กระบวนการและขั้นตอนการออกเสียงให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ ให้พิจารณารูปแบบ แนวทางและวิธีการในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้วย

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้บุคคลหรือคณะบุคคลคณะหนึ่งหรือหลายคณะ ดำเนินการในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้วยก็ได้

๗.๔.๓ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการแสดงความคิดเห็นโดยอิสระและเท่าเทียมกันของบุคคลทุกฝ่าย และสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชนสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมในการรณรงค์เผยแพร่เกี่ยวกับการออกเสียงร่างรัฐธรรมนูญ (ร่างมาตรา ๑๐)

มาตรา ๑๐ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการแสดงความคิดเห็นโดยอิสระและเท่าเทียมกันของบุคคลทุกฝ่ายในเรื่องที่จัดทำประชามติ และสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชนสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมในการรณรงค์เผยแพร่หลักเกณฑ์ วิธีการ กำหนดเวลาในการจัดให้มีการออกเสียงร่างรัฐธรรมนูญ คำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ประเด็นเพิ่มเติม และคำอธิบายหลักการและเหตุผลของประเด็นเพิ่มเติม ทั้งนี้ ตามแนวทางและรูปแบบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ให้สถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมจัดสรรเวลาออกอากาศ หรือเผยแพร่ข้อมูลตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

๗.๕ หมวด ๒ หลักเกณฑ์และวิธีการในการออกเสียง

๗.๕.๑ ส่วนที่ ๑ บททั่วไป

๗.๕.๑.๑ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ดำเนินการจัดและควบคุมการออกเสียงให้เป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม (ร่างมาตรา ๑๑)

มาตรา ๑๑ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ดำเนินการจัดและควบคุมการออกเสียงให้เป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม

คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคล คณะหนึ่งหรือหลายคณะ เพื่อทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะ ประสาน ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนแก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งติดตามให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

เพื่อให้การดำเนินการจัดการออกเสียงเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามพระราชบัญญัตินี้

๗.๕.๑.๒ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันออกเสียงโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ร่างมาตรา ๑๒)

มาตรา ๑๒ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันออกเสียงโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๗.๕.๑.๓ กำหนดให้การออกเสียงให้ใช้วิธีลงคะแนนโดยตรงและลับ (ร่างมาตรา ๑๓)

มาตรา ๑๓ การออกเสียงให้ใช้วิธีลงคะแนนโดยตรงและลับ และให้ผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนด้วยวิธีการกากบาทในบัตรออกเสียง หรือวิธีการอื่นในเครื่องลงคะแนน

๗.๕.๒ ส่วนที่ ๒ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการออกเสียง

๗.๕.๒.๑ กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการออกเสียง (ร่างมาตรา ๑๔)

มาตรา ๑๔ ในการออกเสียงให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมีหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการออกเสียง และดำเนินกิจการที่จำเป็นเกี่ยวกับการออกเสียงให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมีหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดหน่วยออกเสียงที่ออกเสียง การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง การเพิ่มชื่อและการถอนชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงในเขตออกเสียง รวมทั้งมีหน้าที่ในการกำกับดูแลการลงคะแนนออกเสียงการนับคะแนนออกเสียง และการประกาศผลการออกเสียง

กรณีจังหวัดใดไม่มีคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดปฏิบัติหน้าที่อยู่ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการสรรหาคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงโดยวิธีการสรรหาและระยะเวลาการดำรงตำแหน่งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการออกเสียง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะบุคคล หรือบุคคลใด เป็นผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียงได้ตามสมควร

การใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายให้คณะอนุกรรมการ คณะบุคคล หรือบุคคลซึ่งแต่งตั้งโดยผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงทำหน้าที่ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ให้ถือว่าผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการ คณะบุคคล หรือบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ดำเนินการแทน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการ คณะบุคคล หรือบุคคลผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียงและในกรณีที่เห็นว่าการดำเนินการหรือการสั่งการใดของคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือของบุคคลผู้ได้รับมอบหมายมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขการดำเนินการหรือการสั่งการนั้นได้

๗.๕.๒.๒ กำหนดให้แต่งตั้งผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียงจำนวน ๑ คน และคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงไม่น้อยกว่า ๕ คน เป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการออกเสียง พร้อมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ของบุคคลดังกล่าว (ร่างมาตรา ๑๕)

มาตรา ๑๕ ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายแต่งตั้งบุคคลเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการออกเสียงดังต่อไปนี้

(๑) ผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียงหนึ่งคน มีหน้าที่จัดทำและตรวจสอบเอกสารอำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำและให้การช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงตาม (๒) รวมทั้งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

(๒) คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงไม่น้อยกว่าห้าคน ประกอบด้วยประธานกรรมการหนึ่งคนและกรรมการไม่น้อยกว่าสี่คน ซึ่งแต่งตั้งจากผู้มีสิทธิออกเสียงในเขตออกเสียงนั้นมีหน้าที่เกี่ยวกับการลงคะแนนออกเสียงในที่ออกเสียงและนับคะแนนออกเสียงของหน่วยออกเสียงแต่ละแห่ง ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยและช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียงตาม (๑) และคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงตาม (๒)

๗.๕.๒.๓ กำหนดการดำเนินการในกรณีที่กรรมการประจำหน่วยออกเสียงมีจำนวนน้อยกว่า ๕ คนซึ่งไม่ครบจำนวนตามมาตรา ๑๕ (๒) และกรณีที่ในวันออกเสียงมีกรรมการประจำหน่วยออกเสียงมาปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบจำนวน รวมถึงกรณีที่ไม่มีกรรมการประจำหน่วยออกเสียงมาปฏิบัติหน้าที่เลย (ร่างมาตรา ๑๖)

มาตรา ๑๖ ในกรณีที่กรรมการประจำหน่วยออกเสียงมีจำนวนไม่ครบตามมาตรา ๑๕ (๒) ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายแต่งตั้งผู้มีสิทธิออกเสียงในเขตออกเสียงนั้นเป็นกรรมการประจำหน่วยออกเสียงให้ได้ครบจำนวน

ในวันออกเสียง ถ้าถึงเวลาเปิดการลงคะแนนออกเสียงแล้วมีกรรมการประจำหน่วยออกเสียงมาปฏิบัติหน้าที่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งก็ให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ และให้แต่งตั้งเพิ่มเติมให้ครบจำนวนก่อนการนับคะแนนออกเสียงหากกรณีมีจำนวนไม่ถึงกึ่งหนึ่งให้กรรมการประจำหน่วยออกเสียงที่อยู่ในขณะนั้นแต่งตั้งผู้มีสิทธิออกเสียงในเขตออกเสียงนั้นเป็นกรรมการประจำหน่วยออกเสียงให้มีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง และให้แต่งตั้งเพิ่มเติมให้ครบจำนวนก่อนการนับคะแนนออกเสียง

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการประจำหน่วยออกเสียงมาปฏิบัติหน้าที่เลย ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายแต่งตั้งบุคคลเป็นกรรมการประจำหน่วยออกเสียงเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยออกเสียง

๗.๕.๒.๔ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดวิธีปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ รวมทั้งให้มีอำนาจมอบหมายหรือสั่งการให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในการออกเสียง (ร่างมาตรา ๑๗)

มาตรา ๑๗ นอกจากที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดวิธีปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียง คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียง รวมทั้งให้มีอำนาจมอบหมายหรือสั่งการให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในการออกเสียง

๗.๕.๒.๕ กำหนดให้ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการการเลือกตั้ง เลขธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการและกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการและกรรมการประจำหน่วยออกเสียง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียง เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (ร่างมาตรา ๑๘)

มาตรา ๑๘ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้บุคคลดังต่อไปนี้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

(๑) กรรมการการเลือกตั้ง เลขธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๒) ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง และกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียง กรรมการประจำหน่วยออกเสียง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียง

สำหรับบุคคลตาม (๒) ให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญานับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งจนสิ้นสุดแห่งการงานในหน้าที่

๗.๕.๒.๖ กำหนดให้ค่าตอบแทนของผู้ผู้อำนวยการและกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการและกรรมการประจำหน่วยออกเสียง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียง เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด (ร่างมาตรา ๑๙)

มาตรา ๑๙ ค่าตอบแทนของบุคคลตามมาตรา ๑๘ (๒) ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

๗.๕.๓ ส่วนที่ ๓ เขตออกเสียงและหน่วยออกเสียง

๗.๕.๓.๑ กำหนดให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตออกเสียง (ร่างมาตรา ๒๐)

มาตรา ๒๐ การออกเสียงให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตออกเสียง

๗.๕.๓.๒ กำหนดหลักเกณฑ์การกำหนดหน่วยออกเสียงที่จะพึงมีในแต่ละเขตออกเสียง โดยคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางมาใช้สิทธิออกเสียงของผู้มีสิทธิออกเสียง โดยหลักให้ใช้เขตหมู่บ้านเป็นเขตของหน่วยออกเสียง และให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงหน่วยละ ๘๐๐ คนเป็นประมาณ (ร่างมาตรา ๒๑)

มาตรา ๒๑ เมื่อมีการประกาศกำหนดวันออกเสียงตามมาตรา ๑๒ ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายกำหนดหน่วยออกเสียงที่จะพึงมีในแต่ละเขตออกเสียง โดยคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางมาใช้สิทธิออกเสียงของผู้มีสิทธิออกเสียง

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

การกำหนดหน่วยออกเสียงตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ใช้เขตหมู่บ้านเป็นเขตของหน่วยออกเสียง เว้นแต่ในกรณีที่มีผู้มีสิทธิออกเสียงจำนวนน้อยจะรวมหมู่บ้านที่อยู่ติดกันตั้งแต่สองหมู่บ้านขึ้นไปเป็นหน่วยออกเสียงเดียวกันก็ได้ สำหรับในเขตเทศบาลเขตเมืองพัทยา เขตกรุงเทพมหานคร หรือเขตชุมชนหนาแน่น อาจกำหนดให้ใช้เขตชุมชน แนวถนน ตรอก ซอย คลอง หรือแม่น้ำ เป็นเขตของหน่วยออกเสียงก็ได้ และ

(๒) ให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงหน่วยละแปดร้อยคนเป็นประมาณ แต่ถ้าเห็นว่าไม่เป็นการสะดวกหรือไม่ปลอดภัยในการไปลงคะแนนของผู้มีสิทธิออกเสียง อาจกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงมากกว่าจำนวนดังกล่าวก็ได้ หรือจะกำหนดหน่วยออกเสียงเพิ่มขึ้นโดยให้มีจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงน้อยกว่าจำนวนดังกล่าวก็ได้

ให้ดำเนินการประกาศหน่วยออกเสียงไม่น้อยกว่ายี่สิบวันก่อนวันออกเสียง โดยให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่ออกเสียงหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่ออกเสียง

๗.๕.๓.๓ กำหนดหลักเกณฑ์ที่ออกเสียงของแต่ละหน่วยออกเสียง โดยต้องเป็นสถานที่ที่ประชาชนเข้าออกได้สะดวก มีความเหมาะสม แต่ในท้องที่ใดถ้าเห็นว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกหรือเพื่อความปลอดภัยของผู้มีสิทธิออกเสียงอาจประกาศกำหนดที่ออกเสียงนอกเขตของหน่วยออกเสียงก็ได้ (ร่างมาตรา ๒๒)

มาตรา ๒๒ ในการกำหนดหน่วยออกเสียงตามมาตรา ๒๑ ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายกำหนดที่ออกเสียงของแต่ละหน่วยออกเสียงไว้ด้วย และให้นำความในมาตรา ๒๑ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ที่ออกเสียงตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นสถานที่ที่ประชาชนเข้าออกได้สะดวก เพื่อการลงคะแนนออกเสียง มีความเหมาะสม มีขนาดพอสมควร และควรตั้งอยู่ในย่านกลางของหน่วยออกเสียง พร้อมทั้งให้มีป้ายหรือเครื่องหมายอื่นใดเพื่อแสดงขอบเขตบริเวณของที่ออกเสียงไว้ด้วย ตามลักษณะของท้องที่และภูมิประเทศในการลงคะแนนออกเสียงของผู้มีสิทธิออกเสียง

ในท้องที่ใดถ้าเห็นว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิออกเสียงหรือเพื่อความปลอดภัยของผู้มีสิทธิออกเสียง อาจประกาศกำหนดที่ออกเสียงนอกเขตของหน่วยออกเสียงก็ได้ แต่ต้องอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยออกเสียงนั้นหรือในกรณีเกิดเหตุกลางล่อทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นก่อนวันออกเสียง ให้ประกาศเปลี่ยนแปลงที่ออกเสียงได้

๗.๕.๔ ส่วนที่ ๔ ผู้มีสิทธิออกเสียง และบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง

๗.๕.๔.๑ กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียง (ร่างมาตรา ๒๓)

มาตรา ๒๓ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิออกเสียง

(๑) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันออกเสียง และ

(๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตออกเสียงมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันออกเสียง

ผู้มีสิทธิออกเสียงซึ่งอยู่นอกเขตออกเสียงที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตออกเสียงเป็นเวลาน้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันออกเสียง ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนออกเสียงตามมาตรา ๔๑

ให้ผู้มีสิทธิออกเสียงตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ซึ่งเป็นผู้พิการหรือผู้สูงอายุย่อมมีสิทธิลงคะแนนออกเสียงตามมาตรา ๓๖ วรรคสอง

๗.๕.๔.๒ กำหนดลักษณะของผู้เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิออกเสียงในวันออกเสียง (ร่างมาตรา ๒๔)

มาตรา ๒๔ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ ในวันออกเสียงเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิออกเสียง

(๑) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๒) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

(๓) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๔) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

๗.๕.๔.๓ กำหนดให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการดังกล่าวมอบหมาย จัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงของแต่ละหน่วยออกเสียง และปิดประกาศไว้ ณ ที่ออกเสียง รวมทั้งให้แจ้งรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงในทะเบียนบ้านไปยังเจ้าบ้านด้วย (ร่างมาตรา ๒๕)

มาตรา ๒๕ เมื่อมีการประกาศตามมาตรา ๑๒ ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมาย จัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงของแต่ละหน่วยออกเสียง และปิดประกาศไว้ ณ ที่ออกเสียงไม่น้อยกว่ายี่สิบวันก่อนวันออกเสียงและให้แจ้งรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงในทะเบียนบ้านไปยังเจ้าบ้านให้ทราบก่อนวันออกเสียงไม่น้อยกว่าสิบห้าวันด้วย

ในกรณีที่ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงพบว่าการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงมีความผิดพลาด ไม่ว่าจะพบเหตุดังกล่าวก่อนหรือหลังการประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงให้ผู้ดำเนินการออกเสียงประจำเขตออกเสียงรายงานต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงโดยเร็ว ถ้าคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงเห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นความจริง ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมีคำสั่งให้แก้ไข โดยต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนวันออกเสียงไม่น้อยกว่าสิบวัน

๗.๕.๔.๔ กำหนดสิทธิในการยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง ในกรณีที่ผู้มีสิทธิออกเสียงหรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าตนหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของตนไม่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อดังกล่าว (ร่างมาตรา ๒๖)

มาตรา ๒๖ ในกรณีที่ผู้มีสิทธิออกเสียงหรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าตนหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของตนไม่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงแห่งหน่วยออกเสียงที่ตนหรือผู้นั้นสมควรมีชื่อเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงในหน่วยออกเสียงนั้น มีสิทธิยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายก่อนวันออกเสียงไม่น้อยกว่าสิบวัน

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายตรวจสอบหลักฐาน และถ้าเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้มีสิทธิออกเสียง ให้มีคำสั่งเพิ่มชื่อลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงโดยเร็วถ้าคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้ไม่มีสิทธิออกเสียงก็ให้มีคำสั่งยกคำร้อง และแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องโดยแสดงเหตุผลไว้ด้วย

๗.๕.๔.๕ กำหนดสิทธิในการยื่นคำร้องเพื่อให้ถอนชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิออกเสียงออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง (ร่างมาตรา ๒๗)

มาตรา ๒๗ ก่อนวันออกเสียงไม่น้อยกว่าสิบวัน ผู้มีสิทธิออกเสียงมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมาย เมื่อเห็นว่าในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงที่ได้ประกาศตามมาตรา ๒๕ มีชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิออกเสียง เพื่อให้ถอนชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิออกเสียงนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง

เมื่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมาย พิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรสั่งถอนชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิออกเสียงออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงหรือสมควรยกคำร้อง ก็ให้มีคำสั่งถอนชื่อผู้นั้นหรือยกคำร้องแล้วแต่กรณี และให้แจ้งคำสั่งให้ผู้ร้องนั้นทราบ

ถ้าเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงปรากฏชื่อบุคคลอื่น อยู่ในทะเบียนบ้านของตนโดยที่บุคคลนั้นมีได้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านดังกล่าวจริง เมื่อเจ้าบ้าน นำหลักฐานทะเบียนบ้านมาแสดงว่าไม่มีชื่อบุคคลนั้น ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขต ออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายมีคำสั่งถอนชื่อบุคคลนั้น ออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง

๗.๕.๔.๖ กำหนดให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ถอนชื่อผู้ซึ่งถูกศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยการขีดชื่อบุคคลนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง (ร่างมาตรา ๒๘)

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่มีการฟ้องคดีเพื่อขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และศาลมีคำพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลนั้น เมื่อได้มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงแล้ว ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงถอนชื่อผู้ซึ่งถูกศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยการขีดชื่อบุคคลนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง

๗.๕.๕ ส่วนที่ ๕ การลงคะแนนออกเสียง

๑. บททั่วไป

(๑) กำหนดวิธีการลงคะแนนออกเสียง (ร่างมาตรา ๒๙)

มาตรา ๒๙ การลงคะแนนออกเสียงให้กระทำได้โดยวิธีการ ดังต่อไปนี้

- (๑) การลงคะแนนด้วยบัตรออกเสียง
- (๒) การลงคะแนนด้วยเครื่องลงคะแนน

หลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนออกเสียงให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(๒) กำหนดให้หีบบัตรออกเสียงต้องสามารถมองเห็นภายในได้ง่าย และมีลักษณะตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด (ร่างมาตรา ๓๐)

มาตรา ๓๐ หีบบัตรออกเสียงให้มีลักษณะตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง กำหนด ซึ่งต้องกำหนดให้สามารถมองเห็นภายในได้ง่าย

(๓) กำหนดลักษณะของบัตรออกเสียงให้เป็นไปตามระเบียบที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด (ร่างมาตรา ๓๑)

มาตรา ๓๑ บัตรออกเสียงให้มีลักษณะตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ในกรณีที่มีการออกเสียงมากกว่าหนึ่งประเด็น ให้กำหนดในบัตรออกเสียงเดียวกัน

(๔) กำหนดระยะเวลาการเปิดลงคะแนนออกเสียง ในวันออกเสียง
(ร่างมาตรา ๓๒)

มาตรา ๓๒ ในวันออกเสียงให้เปิดการลงคะแนนออกเสียง ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา

(๕) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีแสดงตนของผู้มีสิทธิออกเสียง
ซึ่งประสงค์จะลงคะแนนออกเสียง (ร่างมาตรา ๓๓)

มาตรา ๓๓ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนนออกเสียง ให้ผู้มีสิทธิออกเสียง
ซึ่งประสงค์จะลงคะแนนออกเสียงไปแสดงตนต่อกรรมการประจำหน่วยออกเสียง โดยแสดง
บัตรประจำตัวประชาชนบัตรประจำตัวประชาชนที่หมดอายุ หรือบัตรหรือหลักฐานอื่นใดของทางราชการ
หรือหน่วยงานของรัฐที่มีรูปถ่ายสามารถแสดงตนได้และมีหมายเลขประจำตัวประชาชนของผู้ถือบัตร
หลักเกณฑ์และวิธีแสดงตน ใช้สิทธิออกเสียง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ
การเลือกตั้งกำหนด

(๖) กำหนดหลักเกณฑ์และการลงคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิออกเสียง
(ร่างมาตรา ๓๔)

มาตรา ๓๔ ผู้มีสิทธิออกเสียงซึ่งมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงของหน่วย
ออกเสียงใดให้ลงคะแนนออกเสียงได้ ณ ที่ออกเสียงของหน่วยออกเสียงนั้น และให้มีสิทธิลงคะแนน
ออกเสียงได้เพียงแห่งเดียว

(๗) กำหนดหลักเกณฑ์และการลงคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิออกเสียง
ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยออกเสียงอื่นที่อยู่นอกหน่วยออกเสียงที่ตน
มีสิทธิออกเสียง (ร่างมาตรา ๓๕)

มาตรา ๓๕ ผู้มีสิทธิออกเสียงซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยออกเสียง
อื่นที่อยู่นอกหน่วยออกเสียงที่ตนมีสิทธิออกเสียง สามารถลงคะแนนออกเสียงในหน่วยออกเสียง
ที่ตนต้องปฏิบัติหน้าที่

(๘) กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่คณะกรรมการ
การเลือกตั้งมอบหมายจัดให้มีการอำนวยความสะดวกสำหรับการลงคะแนนออกเสียงของ
คนพิการหรือผู้สูงอายุไว้เป็นพิเศษ (ร่างมาตรา ๓๖)

มาตรา ๓๖ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการหรือผู้สูงอายุในการ
ลงคะแนนออกเสียง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมาย
จัดให้มีการอำนวยความสะดวกสำหรับการลงคะแนนออกเสียงของคนพิการหรือผู้สูงอายุไว้

เป็นพิเศษ หรือจัดให้มีการช่วยเหลือในการลงคะแนนออกเสียงภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียง แต่การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวต้องให้คนพิการหรือผู้สูงอายุได้ลงคะแนนออกเสียงด้วยตนเอง

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นสมควรอาจกำหนดให้มีการจัดที่ออกเสียงสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ โดยจัดให้มีการลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิออกเสียง ณ สถานที่ดังกล่าว และเมื่อได้ลงทะเบียนให้หมดสิทธิออกเสียงในหน่วยออกเสียงที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการลงทะเบียน และการออกเสียงที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(๙) กำหนดวิธีการดำเนินการในกรณีที่การลงคะแนนออกเสียงในหน่วยออกเสียงแห่งใดไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น (ร่างมาตรา ๓๗)

มาตรา ๓๗ ในกรณีที่การลงคะแนนออกเสียงในหน่วยออกเสียงแห่งใดไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงประกาศงดลงคะแนนออกเสียงในหน่วยออกเสียงนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง เพื่อให้รายงานคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันลงคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้นโดยเร็ว เว้นแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะเห็นว่าจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงของหน่วยออกเสียงที่มีกรณีตามวรรคหนึ่งไม่เปลี่ยนแปลงผลการออกเสียง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจไม่จัดให้มีการลงคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้นก็ได้

๒. การลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียง

(๑) กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงในการดำเนินการก่อนเริ่มเปิดให้มีการลงคะแนนออกเสียง (ร่างมาตรา ๓๘)

มาตรา ๓๘ ก่อนเริ่มเปิดให้มีการลงคะแนนออกเสียง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงนับจำนวนบัตรออกเสียงทั้งหมดของหน่วยออกเสียงนั้น และปิดประกาศจำนวนบัตรออกเสียงไว้ในที่เปิดเผย สำหรับขั้นตอนและวิธีการลงคะแนนออกเสียงให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

๓. เครื่องลงคะแนน และการลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนน

- กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกระเบียบที่กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนน (ร่างมาตรา ๓๙)

มาตรา ๓๙ ลักษณะและรายละเอียดของเครื่องลงคะแนน รวมทั้งขั้นตอนวิธีการลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนน จำนวนคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียง และบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

๔. การลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงและเครื่องลงคะแนนในที่ออกเสียงเดียวกัน

- กำหนดให้ผู้มีสิทธิออกเสียงสามารถแจ้งความประสงค์ว่าจะลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงหรือเครื่องลงคะแนนอย่างใดอย่างหนึ่งได้ (ร่างมาตรา ๔๐)

มาตรา ๔๐ หน่วยออกเสียงใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้มีการใช้บัตรออกเสียงและเครื่องลงคะแนนภายในที่ออกเสียงเดียวกัน ผู้มีสิทธิออกเสียงสามารถแจ้งความประสงค์ว่าจะลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงหรือเครื่องลงคะแนนอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ ให้นำหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงและวิธีการลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

๗.๕.๖ ส่วนที่ ๖ การลงคะแนนออกเสียงสำหรับผู้มีสิทธิออกเสียงนอกเขตจังหวัด

๗.๕.๖.๑ กำหนดหลักเกณฑ์การลงคะแนนออกเสียงสำหรับผู้มีสิทธิออกเสียงซึ่งอยู่นอกเขตออกเสียงที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน แต่ประสงค์จะขอใช้สิทธิลงคะแนนออกเสียงในจังหวัดที่ตนอยู่ (ร่างมาตรา ๔๑)

มาตรา ๔๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๓๖ วรรคสอง ผู้มีสิทธิออกเสียงซึ่งอยู่นอกเขตออกเสียงที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตออกเสียงเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันออกเสียง หากประสงค์จะขอใช้สิทธิลงคะแนนออกเสียงในจังหวัดที่ตนอยู่ ให้ยื่นคำขอลงทะเบียนก่อนวันออกเสียงอย่างน้อยสามสิบวันและให้หมดสิทธิลงคะแนนในหน่วยออกเสียงที่ตนมีชื่ออยู่ในบัญชีผู้มีสิทธิออกเสียงของหน่วยออกเสียงนั้น เว้นแต่จะได้แจ้งเปลี่ยนแปลงก่อนวันออกเสียงไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

การลงคะแนนออกเสียงและการนับคะแนนออกเสียงตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

๗.๕.๗ ส่วนที่ ๗ การนับคะแนนออกเสียงและการประมวลผลการออกเสียง

๑. บททั่วไป

(๑) กำหนดการดำเนินการของคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียง ในกรณีที่เสร็จสิ้นการลงคะแนนออกเสียงแล้ว ให้นับคะแนนออกเสียงหรือประมวลผลการออกเสียง ที่ออกเสียงของแต่ละหน่วยออกเสียง และให้กระทำโดยเปิดเผย (ร่างมาตรา ๔๒)

มาตรา ๔๒ เมื่อเสร็จสิ้นการลงคะแนนออกเสียงตามมาตรา ๓๒ แล้วให้คณะกรรมการ ประจำหน่วยออกเสียงดำเนินการนับคะแนนออกเสียงจากบัตรออกเสียง หรือประมวลผลการออกเสียง ด้วยเครื่องลงคะแนนของแต่ละหน่วยออกเสียง โดยให้กระทำ ณ ที่ออกเสียงของแต่ละหน่วย ออกเสียงและให้กระทำโดยเปิดเผย ห้ามมิให้เลื่อนหรือประวิงเวลาการนับคะแนนออกเสียง

หลักเกณฑ์และวิธีการในการนับคะแนนออกเสียงจากบัตรออกเสียงและ การประมวลผลการออกเสียงให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(๒) กำหนดวิธีการดำเนินการในกรณีที่การนับคะแนนออกเสียง ณ ที่ออกเสียงใดไม่สามารถกระทำได้ หรือไม่สามารถนับคะแนนออกเสียงได้จนเสร็จสิ้น อันเนื่องมาจากเกิดเหตุจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น หรือด้วยความจำเป็น ตามสภาพที่อาจมีผลต่อความปลอดภัย (ร่างมาตรา ๔๓)

มาตรา ๔๓ ถ้าการนับคะแนนออกเสียง ณ ที่ออกเสียงใดไม่สามารถกระทำได้ หรือไม่สามารถนับคะแนนออกเสียงได้จนเสร็จสิ้น อันเนื่องมาจากเกิดเหตุจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น หรือด้วยความจำเป็นตามสภาพที่อาจมีผลต่อความปลอดภัย ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงประกาศงดการนับคะแนนออกเสียงสำหรับหน่วยออกเสียงนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง เพื่อรายงานให้คณะกรรมการ การเลือกตั้งโดยเร็ว และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่นับคะแนนออกเสียง ต่อไปโดยเร็ว ทั้งนี้ การเก็บรักษาบัตรออกเสียง หีบบัตรออกเสียงเครื่องลงคะแนนและเอกสาร เกี่ยวกับการออกเสียง รวมทั้งวิธีการนับคะแนนออกเสียงใหม่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เมื่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงได้รับรายงานตามวรรคหนึ่ง แล้วพบว่าบัตรออกเสียงที่ได้มีการลงคะแนนออกเสียงแล้วชำรุดหรือสูญหายให้รายงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาสั่งให้มีการลงคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้น

ในกรณีนี้ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า จำนวนบัตรออกเสียงหรือจำนวน ผู้มาแสดงตนใช้สิทธิออกเสียงของหน่วยออกเสียงที่ไม่สามารถนับคะแนนออกเสียงได้ไม่เปลี่ยนแปลง ผลการออกเสียง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจไม่สั่งนับคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้นก็

๒. การนับคะแนนออกเสียงกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียง

(๑) กำหนดลักษณะบัตรออกเสียงที่ให้อือเป็นบัตรเสีย (ร่างมาตรา ๔๔)

มาตรา ๔๔ ลักษณะบัตรออกเสียงดังต่อไปนี้ให้อือเป็นบัตรเสีย

- (๑) บัตรปลอม
  - (๒) บัตรที่มีใช้บัตรซึ่งกรรมการประจำหน่วยออกเสียงมอบให้
  - (๓) บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายลงคะแนนออกเสียง
  - (๔) บัตรที่มีการเขียนข้อความหรือถ้อยคำอื่นลงไป
  - (๕) บัตรที่ทำเครื่องหมายอื่นนอกจากเครื่องหมายกากบาท
  - (๖) บัตรที่ทำเครื่องหมายลงคะแนนออกเสียงนอกช่อง “ทำเครื่องหมาย”
  - (๗) บัตรที่ทำเครื่องหมายเป็นที่สังเกต เว้นแต่เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่
  - (๘) บัตรที่ทำเครื่องหมายลงคะแนนออกเสียงในช่องทำเครื่องหมายเกินกว่าหนึ่งเครื่องหมาย
- บัตรเสียตามวรรคหนึ่งมีให้นับเป็นคะแนนออกเสียง

(๒) กำหนดลักษณะของบัตรเสียทั้งฉบับ กรณีที่มีการออกเสียงมากกว่าหนึ่งประเด็นในบัตรออกเสียงเดียวกัน (ร่างมาตรา ๔๕)

มาตรา ๔๕ กรณีที่มีการออกเสียงมากกว่าหนึ่งประเด็นในบัตรออกเสียงเดียวกัน ให้บัตรออกเสียงที่มีลักษณะดังต่อไปนี้เป็นบัตรเสียทั้งฉบับ

- (๑) บัตรออกเสียงที่มีลักษณะตามมาตรา ๔๔ (๑) (๒) (๔) และ (๗)
  - (๒) บัตรออกเสียงที่มีลักษณะตามมาตรา ๔๔ (๓) (๕) (๖) และ (๘) ในทุกประเด็น
- ในกรณีที่มีใช้บัตรเสียทั้งฉบับตามวรรคหนึ่ง ให้วินิจฉัยบัตรออกเสียงเป็นรายประเด็น ทั้งนี้ ลักษณะประเด็นเสียให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(๓) กำหนดการดำเนินการเมื่อการนับคะแนนออกเสียง ณ ที่ออกเสียงเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงรายงานผลที่เกี่ยวกับการนับคะแนนออกเสียง โดยให้กระทำโดยเปิดเผย (ร่างมาตรา ๔๖)

มาตรา ๔๖ เมื่อการนับคะแนนออกเสียง ณ ที่ออกเสียงเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงรายงานผลการนับคะแนนออกเสียง จำนวนบัตรออกเสียงที่มีอยู่ทั้งหมด จำนวนบัตรออกเสียงที่ใช้ และจำนวนบัตรออกเสียงที่เหลือจากการลงคะแนนออกเสียงของหน่วยออกเสียงนั้น ทั้งนี้ ให้กระทำโดยเปิดเผยและรายงานผลการนับคะแนนออกเสียงต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงโดยเร็ว

เพื่อประโยชน์แก่การติดตามผลการออกเสียงประชามติต่อสาธารณะด้วยความรวดเร็ว คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจดำเนินการให้มีการรายงานผลการออกเสียงอย่างไม่เป็นทางการได้

แต่เมื่อแสดงผลการออกเสียงถึงร้อยละเก้าสิบห้าของจำนวนหน่วยออกเสียงให้หยุดการแสดงผลการออกเสียงต่อสาธารณะ

การดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(๔) กำหนดวิธีการดำเนินการในกรณีที่ผลการนับคะแนนออกเสียงปรากฏว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิออกเสียงไม่ตรงกับจำนวนบัตรออกเสียงที่ใช้ลงคะแนนออกเสียง (ร่างมาตรา ๔๗)

มาตรา ๔๗ ในกรณีที่ผลการนับคะแนนออกเสียงปรากฏว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิออกเสียงไม่ตรงกับจำนวนบัตรออกเสียงที่ใช้ลงคะแนนออกเสียง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงดำเนินการตรวจสอบ ถ้าผลการนับคะแนนออกเสียงยังไม่ตรงกันอีกให้รายงานคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงพร้อมเหตุผล และนำส่งหีบบัตรออกเสียงพร้อมวัสดุอุปกรณ์การออกเสียงแก่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมาย

เมื่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงได้รับรายงานตามวรรคหนึ่งให้รายงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาสั่งให้มีการนับคะแนนออกเสียงใหม่หรือสั่งให้มีการลงคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้น แต่ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าจำนวนผู้มาแสดงตนของหน่วยออกเสียงนั้นไม่เปลี่ยนแปลงผลการออกเสียง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจไม่สั่งให้มีการนับคะแนนออกเสียงใหม่หรือไม่สั่งให้มีการลงคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้นก็ได้

๓. การประมวลผลการออกเสียงกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนน

(๑) กำหนดให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงรายงานผลการประมวลผลการออกเสียง และจำนวนผู้มาลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนนของหน่วยออกเสียงนั้น โดยให้กระทำโดยเปิดเผย (ร่างมาตรา ๔๘)

มาตรา ๔๘ ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงรายงานผลการประมวลผลการออกเสียง และจำนวนผู้มาลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนนของหน่วยออกเสียงนั้น ทั้งนี้ให้กระทำโดยเปิดเผยและรายงานผลการประมวลผลการออกเสียงต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงโดยเร็ว

หลักเกณฑ์และวิธีการประมวลผลการออกเสียงให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(๒) กำหนดวิธีการดำเนินการในกรณีที่ปรากฏว่าการประมวลผลการออกเสียงไม่ตรงกับจำนวนผู้มาแสดงตนขอใช้สิทธิออกเสียงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง (ร่างมาตรา ๔๙)

มาตรา ๔๙ ในกรณีที่ปรากฏว่าการประมวลผลการออกเสียงไม่ตรงกับจำนวนผู้มาแสดงตนขอใช้สิทธิออกเสียงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงจัดทำรายงานการประมวลผลการออกเสียงและแจ้งให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงทราบพร้อมเหตุผลและนำส่งเครื่องลงคะแนนพร้อมวัสดุอุปกรณ์การออกเสียงแก่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง หรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมาย

เมื่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงได้รับรายงานตามวรรคหนึ่งแล้วเห็นว่าการประมวลผลการออกเสียงที่ไม่ตรงกับจำนวนผู้มาแสดงตนขอใช้สิทธิออกเสียงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงมิได้เกิดจากการกระทำอันมีผลทำให้การออกเสียงมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงดำเนินการรวมผลคะแนนออกเสียงโดยเร็ว

ในกรณีคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงเห็นว่าควรให้มีการลงคะแนนออกเสียงใหม่ให้รายงานคณะกรรมการการเลือกตั้งพร้อมเหตุผล เพื่อพิจารณาว่าสมควรที่จะมีคำสั่งให้ลงคะแนนออกเสียงใหม่หรือไม่ และให้นำความในมาตรา ๔๗ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

๔. การนับคะแนนออกเสียงกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงและเครื่องลงคะแนนในที่ออกเสียงเดียวกัน

(๑) กำหนดวิธีการนับคะแนนออกเสียง กรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงและเครื่องลงคะแนนในที่ออกเสียงเดียวกัน (ร่างมาตรา ๕๐)

มาตรา ๕๐ การนับคะแนนออกเสียงกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงและเครื่องลงคะแนนในที่ออกเสียงเดียวกันให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ตรวจสอบจำนวนผู้มาใช้สิทธิออกเสียงว่าลงคะแนนออกเสียงโดยใช้บัตรออกเสียงและเครื่องลงคะแนนว่ามีจำนวนเท่าใด

(๒) ในกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียง ให้นำความในมาตรา ๔๔ ถึงมาตรา ๔๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๓) ในกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนน ให้นำความในมาตรา ๔๘ และมาตรา ๔๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๔) ให้นำผลคะแนนออกเสียงตาม (๒) และ (๓) มารวมกัน เพื่อจัดทำรายงานผลการนับคะแนนออกเสียงส่งไปยังคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงโดยเร็ว

การรายงานผลการนับคะแนนออกเสียง วิธีการและระยะเวลาการเก็บรักษาบัตรออกเสียงเครื่องลงคะแนนและเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการออกเสียงให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

๗.๕.๘ ส่วนที่ ๘ การคัดค้านการออกเสียง

๗.๕.๘.๑ กำหนดระยะเวลาการใช้สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านในกรณี
เห็นว่าการออกเสียงในหน่วยออกเสียงใดเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม (ร่างมาตรา ๕๑)

มาตรา ๕๑ เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาออกเสียงตามมาตรา ๓๒ หากผู้มาใช้สิทธิออกเสียงจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของผู้มาใช้สิทธิออกเสียงในหน่วยออกเสียงใด เห็นว่าการออกเสียงในหน่วยออกเสียงนั้นเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ให้มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้าน พร้อมทั้งแสดงหลักฐานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมาย ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่การลงคะแนนออกเสียงสิ้นสุดลง

๗.๕.๘.๒ กำหนดวิธีการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
เมื่อได้รับคำร้องคัดค้านว่าการออกเสียงในหน่วยออกเสียงใดไม่สุจริตและเที่ยงธรรมแล้ว ให้ดำเนินการไต่สวนและแสวงหาหลักฐานทั้งปวงเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงโดยพลัน (ร่างมาตรา ๕๒)

มาตรา ๕๒ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำร้องคัดค้านแล้ว ให้ดำเนินการไต่สวนและแสวงหาหลักฐานทั้งปวงเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงโดยพลัน ถ้าเห็นว่าการออกเสียงในหน่วยออกเสียงนั้น ไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ให้มีคำสั่งให้ดำเนินการออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้น ทั้งนี้ ต้องไม่ช้ากว่า สามสิบวันนับแต่วันออกเสียง เว้นแต่การออกเสียงใหม่จะไม่ทำให้ผลการออกเสียงเปลี่ยนแปลงไปให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งยกคำร้องคัดค้านนั้นเสีย

การไต่สวนคำร้องคัดค้านตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้หน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าว เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือบุคคลใด มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้มาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหลักฐานหรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องในการไต่สวนได้ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้บุคคลใดดำเนินการแทนก็ได้

การพิจารณาคำร้องคัดค้านการออกเสียง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

๗.๕.๙ ส่วนที่ ๙ การประกาศผลการออกเสียง

๗.๕.๙.๑ กำหนดให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง
รวมผลคะแนนออกเสียงจากทุกหน่วยออกเสียงภายในเขตออกเสียงและที่ออกเสียงนอกเขตจังหวัด เพื่อรายงานผลให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบโดยเร็ว (ร่างมาตรา ๕๓)

มาตรา ๕๓ ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง รวมผลคะแนนออกเสียงจากทุกหน่วยออกเสียงภายในเขตออกเสียงและที่ออกเสียงนอกเขตจังหวัด เพื่อรายงานผลการรวมคะแนนออกเสียงให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบโดยเร็ว

๗.๕.๙.๒ กำหนดวิธีการดำเนินการในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า กรณีที่การลงคะแนนออกเสียงหรือการนับคะแนนออกเสียงในหน่วยออกเสียงใดไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากมีเหตุตามมาตรา ๓๗ หรือมาตรา ๔๓ รวมทั้งกรณีมีการคัดค้านการออกเสียงตามมาตรา ๕๒ ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผลการออกเสียง (ร่างมาตรา ๕๔)

มาตรา ๕๔ กรณีการลงคะแนนออกเสียงหรือการนับคะแนนออกเสียงในหน่วยออกเสียงใดไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากมีเหตุตามมาตรา ๓๗ หรือมาตรา ๔๓ รวมถึงกรณีมีการคัดค้านการออกเสียงตามมาตรา ๕๒ หากคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่ากรณีดังกล่าวไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผลการออกเสียงให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำประกาศผลการออกเสียงเพื่อรายงานต่อนายกรัฐมนตรีและในระหว่างสิ้นสุดการลงคะแนนออกเสียงตามมาตรา ๕๒ นี้จนถึงก่อนการจัดทำประกาศผลการลงคะแนนออกเสียง ห้ามมิให้ผู้ใดดำเนินการเผยแพร่ผลการลงคะแนนออกเสียง

ผู้ใดดำเนินการเผยแพร่ผลการลงคะแนนออกเสียงที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการขัดขวางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการออกเสียง

๗.๕.๙.๓ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการออกเสียงและจำนวนผู้มาใช้สิทธิออกเสียง เมื่อได้รับรายงานผลการนับคะแนนออกเสียงจากหน่วยออกเสียงทุกหน่วยทั่วประเทศแล้ว (ร่างมาตรา ๕๕)

มาตรา ๕๕ ภายใต้บังคับส่วนที่ ๘ การคัดค้านการออกเสียง เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานผลการนับคะแนนออกเสียงจากหน่วยออกเสียงทุกหน่วยทั่วประเทศ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการออกเสียงและจำนวนผู้มาใช้สิทธิออกเสียง แล้วให้รายงานนายกรัฐมนตรีทราบโดยเร็ว

๗.๖ หมวด ๓ การควบคุมการออกเสียงและบทกำหนดโทษ

๗.๖.๑ กำหนดห้ามมิให้บุคคลผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในการจัดการออกเสียงตามที่กำหนด จงใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำการอื่นใดเพื่อขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศหรือคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งกำหนดบทกำหนดโทษสำหรับการฝ่าฝืนกรณีดังกล่าว (ร่างมาตรา ๕๖)

มาตรา ๕๖ ห้ามมิให้กรรมการการเลือกตั้ง เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด อนุกรรมการผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง กรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียง กรรมการประจำหน่วยออกเสียง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียงจงใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำการอื่นใดเพื่อขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศหรือคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ประกาศ ระเบียบ หรือ คำสั่ง ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครอง ไม่ต้องรับผิดชอบ ทั้งทางแพ่งทางอาญาหรือทางปกครอง

ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

๗.๖.๒ กำหนดห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กระทำการใด ๆ อันเป็นเหตุให้การออกเสียงไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม รวมทั้งกำหนดบทกำหนดโทษสำหรับการฝ่าฝืนกรณีดังกล่าว (ร่างมาตรา ๕๗)

มาตรา ๕๗ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กระทำการใด ๆ อันเป็นเหตุให้การออกเสียงไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การใช้ตำแหน่งหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายตามวรรคหนึ่ง มิให้หมายความรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติที่พึงต้องปฏิบัติในตำแหน่งหน้าที่หรือตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น หรือการแนะนำหรือช่วยเหลือในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียง โดยมิได้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ แม้ว่าการกระทำจะเป็นคุณหรือโทษแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

ในกรณีมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ามีการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นยุติหรือระงับการกระทำใดที่เห็นว่า อาจทำให้การออกเสียงไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

๗.๖.๓ กำหนดโทษสำหรับผู้ขัดขวางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียง (ร่างมาตรา ๕๘)

มาตรา ๕๘ ผู้ใดขัดขวางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง กรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียง กรรมการประจำหน่วยออกเสียงคณะอนุกรรมการ หรืออนุกรรมการที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงแต่งตั้งในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

ถ้าการขัดขวางการปฏิบัติงานตามวรรคหนึ่ง ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำความต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๗.๖.๔ กำหนดโทษสำหรับผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างที่ขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวหรือไม่ให้ความสะดวกพอสมควรต่อการไปใช้สิทธิออกเสียงของผู้ได้บังคับบัญชาหรือลูกจ้าง (ร่างมาตรา ๕๙)

มาตรา ๕๙ ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างผู้ใดขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวหรือไม่ให้ความสะดวกพอสมควรต่อการไปใช้สิทธิออกเสียงของผู้ได้บังคับบัญชาหรือลูกจ้าง แล้วแต่กรณี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๗.๖.๕ กำหนดโทษสำหรับผู้ทำลายบัตรที่มีไว้สำหรับการออกเสียงหรือทำให้บัตรดังกล่าวชำรุด หรือเสียหาย หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ แก่บัตรเสียให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ หรือกระทำต่อเครื่องลงคะแนน (ร่างมาตรา ๖๐)

มาตรา ๖๐ ผู้ใดทำลายบัตรที่มีไว้สำหรับการออกเสียงโดยไม่มีอำนาจกระทำได้ หรือจงใจกระทำการด้วยประการใด ๆ ให้บัตรออกเสียงประชามติชำรุด หรือเสียหาย หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ แก่บัตรเสียให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

ถ้าผู้กระทำตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานหรือเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการออกเสียงต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท ความในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับแก่เครื่องลงคะแนนโดยอนุโลม

๗.๖.๖ กำหนดข้อห้ามมิให้กระทำในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนนออกเสียง รวมทั้งกำหนดโทษสำหรับการฝ่าฝืนกรณีดังกล่าว (ร่างมาตรา ๖๑)

มาตรา ๖๑ ผู้ใดกระทำการในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนนออกเสียง ดังต่อไปนี้
(๑) ออกเสียงหรือพยายามออกเสียง โดยรู้อยู่แล้วว่าตนเป็นผู้ไม่มีสิทธิออกเสียง หรือไม่มีสิทธิลงคะแนนในหน่วยออกเสียงนั้น

(๒) ใช้บัตรอื่นที่มีใช้บัตรออกเสียงประชามติมาออกเสียง

(๓) นำบัตรออกเสียงประชามติออกไปจากที่ออกเสียง

(๔) ทำเครื่องหมายเพื่อเป็นที่สังเกตโดยวิธีใดไว้ที่บัตรออกเสียงประชามติ เพื่อให้ผู้อื่นรู้ว่าเป็นบัตรออกเสียงประชามติของตนหรือใช้เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ใดบันทึกภาพบัตรออกเสียงประชามติที่ตนได้ลงคะแนนออกเสียงแล้ว

(๕) ขัดคำสั่งกรรมการประจำหน่วยออกเสียงที่สั่งให้ออกไปจากที่ออกเสียง เพราะเหตุที่ผู้นั้นขัดขวางการออกเสียง

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

(๖) นำบัตรออกเสียงประชามติใส่ในหีบบัตรออกเสียงโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือกระทำการใดในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเพื่อแสดงว่ามีผู้มาแสดงตนออกเสียงโดยผิดไปจากความจริงหรือกระทำการใดอันเป็นเหตุให้มีบัตรออกเสียงประชามติเพิ่มขึ้นจากความจริง

(๗) กระทำการโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อมิให้ผู้มีสิทธิออกเสียงสามารถใช้สิทธิได้หรือขัดขวาง หรือหน่วงเหนี่ยวมิให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไป ณ ที่ออกเสียง หรือเข้าไป ณ ที่ออกเสียงหรือมิให้ไปถึง ณ ที่ดังกล่าว ภายในกำหนดเวลาที่จะออกเสียง

(๘) ก่อความวุ่นวายขึ้นในที่ออกเสียง หรือกระทำการใดอันเป็นการรบกวนหรือเป็นอุปสรรคแก่การออกเสียง

ผู้กระทำความผิดตาม (๑) (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และผู้กระทำความผิดตาม (๖) (๗) หรือ (๘) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

๗.๖.๗ กำหนดโทษสำหรับผู้กระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามมิให้กระทำการเกี่ยวกับการออกเสียง (ร่างมาตรา ๖๒)

มาตรา ๖๒ ผู้ใดกระทำความผิดต่อไปนี้

(๑) ก่อความวุ่นวายเพื่อให้การออกเสียงไม่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

(๒) ให้ เสนอให้หรือสัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด เพื่อจะจูงใจให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไม่ไปใช้สิทธิออกเสียง หรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง

(๓) หลอกลวง บังคับ ชูเชิญ หรือใช้อิทธิพลคุกคาม เพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไม่ไปใช้สิทธิออกเสียง ออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง หรือเพื่อให้สำคัญผิดในวัน เวลา ที่ออกเสียงหรือวิธีการลงคะแนนออกเสียง

(๔) เปิด ทำลาย ทำให้เสียหาย ทำให้เปลี่ยนแปลง ทำให้สูญหาย ทำให้ไร้ประโยชน์นำไป หรือขัดขวางการส่งซึ่งหีบบัตรออกเสียงหรือบัตรออกเสียงประชามติ เว้นแต่เป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย

(๕) เล่นหรือจัดให้มีการเล่นการพนันชั้นต่อใด ๆ อันมีผลเป็นการจูงใจให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไม่ไปใช้สิทธิออกเสียง หรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง

(๖) เรียก รับ หรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเอง หรือผู้อื่น เพื่อจะมิไปใช้สิทธิออกเสียง หรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง

(๗) ขाय จำหน่าย จ่ายแจก หรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิด ในเขตออกเสียงระหว่างเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา ของวันก่อนวันออกเสียงจนถึงวันออกเสียง

ผู้ใดดำเนินการเผยแพร่ ข้อความ ภาพ เสียง ในสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือในช่องทางอื่นใดที่ผิดไปจากข้อเท็จจริงหรือมีลักษณะรุนแรง ก้าวร้าว หยาดคาย ปลุกเร้า หรือข่มขู่ โดยมุ่งหวังเพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไม่ไปใช้สิทธิออกเสียง หรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไม่ออกเสียง ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการก่อความวุ่นวายเพื่อให้การออกเสียงไม่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

.....

ผู้ใดกระทำตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาทและผู้กระทำตาม (๕) หรือ (๖) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ ศาลอาจสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดไม่เกินห้าปีด้วยก็ได้

ผู้ใดกระทำตาม (๗) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนตาม (๖) เป็นผู้รับหรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ถ้าได้แจ้งถึงการกระทำดังกล่าวต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายก่อนหรือในวันออกเสียง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษและไม่ต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ผู้ใดกระทำการตาม (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) หรือ (๖) อันเป็นเหตุให้มีการออกเสียงประชามติใหม่ให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายในการออกเสียงประชามติในคราวถัดไป

๗.๖.๘ กำหนดโทษสำหรับผู้ที่ยัดยานพาหนะ หรือจัดให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไปหรือกลับจากที่ออกเสียง เพื่อจูงใจหรือควบคุมให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไปลงคะแนนหรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง (ร่างมาตรา ๖๓)

มาตรา ๖๓ ผู้ใดยัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิออกเสียงไปยังที่ออกเสียงเพื่อการออกเสียงหรือนำกลับไปจากที่ออกเสียงโดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารยานพาหนะหรือค่าจ้างซึ่งต้องเสียตามปกติหรือจัดให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไปยังที่ออกเสียง หรือกลับจากที่ออกเสียง เพื่อจูงใจหรือควบคุมให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไปลงคะแนนหรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปีหรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

บทบัญญัติในมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับแก่การที่หน่วยงานของรัฐจัดยานพาหนะเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิออกเสียง

๗.๖.๙ กำหนดโทษสำหรับผู้เผยแพร่ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการออกเสียงในระหว่างเวลา ๗ วันก่อนวันออกเสียงจนถึงเวลาสิ้นสุดการออกเสียง (ร่างมาตรา ๖๔)

มาตรา ๖๔ ผู้ใดเผยแพร่ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการออกเสียงในระหว่างเวลาเจ็ดวันก่อนวันออกเสียงจนถึงเวลาสิ้นสุดการออกเสียงในวันออกเสียง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

**๗.๖.๑๐ กำหนดโทษสำหรับกรรมการประจำหน่วยออกเสียง
ที่กระทำการโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรมเกี่ยวกับการออกเสียง (ร่างมาตรา ๖๕)**

มาตรา ๖๕ กรรมการประจำหน่วยออกเสียงผู้ใดจงใจนับบัตรออกเสียงประชามติหรือคะแนนในการออกเสียงให้ผิดไปจากความจริง หรือรวมคะแนนให้ผิดไป หรือกระทำด้วยประการใด ๆ โดยมีได้มีอำนาจกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายให้บัตรออกเสียงประชามติชำรุดหรือเสียหาย หรือให้เป็นบัตรเสียหรือกระทำการด้วยประการใด ๆ แก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ หรืออ่านบัตรออกเสียงประชามติให้ผิดไปจากความจริงหรือทำรายงานการออกเสียงไม่ตรงความจริง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

**๗.๖.๑๑ กำหนดโทษสำหรับผู้ที่น่าบัตรออกเสียงที่ลงคะแนนแล้ว
ไปแสดงเพื่อให้ผู้อื่นทราบว่าได้ออกเสียงอย่างไรอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง (ร่างมาตรา ๖๖)**

มาตรา ๖๖ ผู้ใดนำบัตรออกเสียงที่ลงคะแนนแล้วแสดงต่อผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นทราบว่าได้ออกเสียงอย่างไรอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียงโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ส่วนที่ ๒

ข้อมูลประกอบการพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

เปิดร่างพระราชบัญญัติประชามติร่างรัฐธรรมนูญ*

เปิดร่างพระราชบัญญัติประชามติร่างรัฐธรรมนูญ ใช้บัตรเดียวออกเสียง-บัตรเสีย ไม่นับเป็นคะแนน กำหนดเผยแพร่ผลนับคะแนนแค่ ๙๕%

ผู้สื่อข่าวรายงานว่า สำหรับการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งในวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๙ จะมีการพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... อย่างเป็นทางการ เพื่อส่งไปยังคณะรัฐมนตรีในวันอังคารที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙ จากที่ก่อนหน้านี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นการภายในไปยังคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อให้ตรวจแก้ก่อนเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป

ทั้งนี้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มีทั้งสิ้น ๖๔ มาตรา แบ่งเป็น ๓ หมวด ประกอบด้วย ๑. หมวดการจัดพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญ การจัดส่งร่างรัฐธรรมนูญ และการเผยแพร่กระบวนการและขั้นตอนการออกเสียง ๒. หมวดหลักเกณฑ์และวิธีการในการออกเสียง และ ๓. หมวดการควบคุมการออกเสียงและบทกำหนดโทษ

สำหรับเนื้อหาสาระสำคัญเป็นการเขียนล่อจากร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมล่าสุด อาทิ ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญส่งร่างรัฐธรรมนูญให้คณะรัฐมนตรีและสภานิติบัญญัติแห่งชาติทราบ ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งคณะกรรมการการเลือกตั้งและให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญส่งสรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง

ขณะที่ประเด็นคำถามเพิ่มเติมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ต้องการทำประชามติให้ส่งประเด็นมายังคณะกรรมการการเลือกตั้ง ภายใน ๑๐ วันถัดจากวันที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้รับแจ้งจากคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้จัดพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญสรุปสาระสำคัญ ประเด็นเพิ่มเติม และเผยแพร่กระบวนการขั้นตอนการออกเสียงให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถมอบหมายบุคคลหรือคณะบุคคลในการดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ได้

สำหรับบัตรเสียไม่นับเป็นคะแนนออกเสียง การจัดทำประชามติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันออกเสียงซึ่งจะต้องไม่เร็วกว่า ๙๐ วัน และไม่ช้ากว่า ๑๒๐ วันนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับร่างรัฐธรรมนูญและสรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ คุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงมีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์ในวันออกเสียง

---

* ที่มา : ข่าวกรุงเทพธุรกิจออนไลน์ สืบค้นได้จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/690504>
ข้อมูล ณ วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๙.

นอกจากนี้ ยังกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการแสดงความคิดเห็น โดยอิสระและเท่าเทียมกันของบุคคลทุกฝ่ายในเรื่องที่ทำประชามติ โดยสถานีวิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ของรัฐต้องจัดสรรเวลาออกอากาศให้ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด การออกเสียง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดให้มีหลายประเด็นในบัตรออกเสียงเดียวกันได้ ส่วนวันออกเสียง ให้เปิดการลงคะแนนออกเสียงตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐-๑๖.๐๐ นาฬิกา

ขณะเดียวกัน ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมาย จัดอำนวยความสะดวกหรือช่วยเหลือในการลงคะแนนออกเสียงสำหรับการลงคะแนนออกเสียงของ คนพิการ ผู้สูงอายุไว้เป็นพิเศษ โดยความช่วยเหลือนั้นคนพิการหรือผู้สูงอายุต้องลงคะแนนออกเสียง ด้วยตนเอง เว้นแต่ลักษณะทางกายภาพทำให้ไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรออกเสียงได้ ให้กรรมการ ประจำหน่วยออกเสียง เป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของผู้ออกเสียง

รวมถึงให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดออกเสียงสำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ โดยจัดให้มีการลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิออกเสียง ณ สถานที่ดังกล่าวได้ เช่น ณ สมาคมคนตาบอด บ้านพักคนชรา เป็นต้น อีกทั้งยังเปิดช่องให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถนำเครื่องลงคะแนน อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการออกเสียงไปพร้อมกับการลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงได้

นอกจากนี้ยังกำหนดว่า ในกรณีหน่วยออกเสียงใดไม่สามารถกระทำการออกเสียง หรือนับคะแนนออกเสียงให้เสร็จสิ้นได้เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่น ให้กรรมการประจำหน่วยประกาศงดการออกเสียง งดการนับคะแนนในหน่วยออกเสียงนั้น แล้วรายงาน คณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันออกเสียงใหม่ในหน่วยนั้น หรือวันนับคะแนนใหม่ในหน่วยนั้นโดยเร็ว เว้นแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียง ของหน่วยออกเสียงดังกล่าว หรือจำนวนบัตรออกเสียง จำนวนผู้มาแสดงตนใช้สิทธิออกเสียงของหน่วยออกเสียง ที่ไม่สามารถนับคะแนนออกเสียงได้ ไม่เปลี่ยนแปลงผลการออกเสียง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจไม่จัด ให้มีการลงคะแนนออกเสียงใหม่หรือไม่สั่งนับคะแนนใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้นก็ได้ และให้คณะกรรมการ การเลือกตั้งจัดทำประกาศผลการออกเสียงเพื่อรายงานต่อนายกรัฐมนตรี และในระหว่างสิ้นสุด การลงคะแนนออกเสียงจนถึงก่อนการจัดทำประกาศผลการลงคะแนนออกเสียง ห้ามมิให้ผู้ใดเผยแพร่ ผลการลงคะแนนออกเสียง

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดลักษณะของบัตรออกเสียงที่ถือเป็นบัตรเสียไว้ ทั้งหมด ๖ ลักษณะ คือ

๑. บัตรปลอม
๒. บัตรที่มีใช้บัตรซึ่งกรรมการประจำหน่วยมอบให้
๓. บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายลงคะแนนออกเสียง (กากบาท)
๔. บัตรที่มีการเขียนข้อความ หรือถ้อยคำอื่นลงไป

๕. บัตรที่ทำเครื่องหมายเป็นที่สังเกต เว้นแต่เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่

๖. บัตรเสียอื่นที่มีลักษณะตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ซึ่งกรณีที่มีการออกเสียงมากกว่าหนึ่งประเด็นในบัตรเดียวให้บัตรออกเสียงที่มีลักษณะตามข้อ ๑,๒,๔,๕ เป็นบัตรเสียทั้งฉบับ

อีกทั้งมีการกำหนดว่า เพื่อประโยชน์แก่การติดตามผลการออกเสียงประชามติต่อสาธารณะด้วยความรวดเร็ว คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจดำเนินการให้มีการรายงานผลการออกเสียงอย่างไม่เป็นทางการได้ แต่เมื่อแสดงผลการออกเสียงถึง ๙๕% ของจำนวนหน่วยออกเสียงให้หยุดการแสดงผลการออกเสียงต่อสาธารณะ

ขณะที่การคัดค้านการออกเสียงให้กระทำภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่สิ้นสุดการลงคะแนนออกเสียง โดยผู้มาใช้สิทธิออกเสียงจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐% ของหน่วยออกเสียงนั้น ยื่นคำร้องคัดค้านพร้อมหลักฐานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง หากเห็นว่าการออกเสียงในหน่วยดังกล่าวไม่สุจริตเที่ยงธรรม โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องตรวจสอบและมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งภายใน ๓๐ วันนับแต่วันออกเสียง

ส่วนเรื่องการควบคุมการออกเสียงและบทกำหนดโทษนั้น กำหนดห้าม คณะกรรมการการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่รัฐ กระทำการอันเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ ขัดขวางไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือผู้ใดกระทำการขัดขวาง หน่วงเหนี่ยว หลอกหลวง บังคับ ชูเชิญ พนัน รับ เรียกทรัพย์สิน เพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไปใช้สิทธิออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง หรือสำคัญผิดในวันเวลา วิธีการออกเสียง

ผู้ใดเผยแพร่ ข้อความ ภาพ เสียง ในสื่อทุกประเภทหรือในช่องทางอื่นที่ผิดไปจากข้อเท็จจริง มีลักษณะรุนแรง ก้าวร้าว ก่อความวุ่นวายเพื่อให้การออกเสียงไม่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เผยแพร่ผลสำรวจความเห็นประชาชนเกี่ยวกับการออกเสียงในระหว่าง ๗ วันก่อนออกเสียงถึงเวลาสิ้นสุดการออกเสียง มีความผิดต้องรับโทษทางอาญา จำคุกต่ำสุดตั้งแต่ไม่เกิน ๓ เดือน ถึงสูงสุด ๑๐ ปี ปรับตั้งแต่ไม่เกินหกพันบาทถึงสองแสนบาท และอาจถูกศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดไม่เกินห้าปี

รวมทั้งหากผู้ใดทำให้ต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติใหม่ ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการออกเสียงประชามติในคราวถัดไป

อย่างไรก็ตาม มีการยืนยันจากคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า จะมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติดังกล่าวในเรื่องของกติกาการใช้สิทธิ คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิออกเสียง โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งนำไปบัญญัติไว้ในระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีความกระชับมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีการประสานงานกันภายในระหว่างรัฐบาล คณะกรรมการการเลือกตั้ง และสภานิติบัญญัติแห่งชาติในการเร่งพิจารณาให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เสร็จและมีผลบังคับใช้ เพื่อให้การออกเสียงประชามติไปตามแผนงานที่รัฐบาลวางไว้ โดยรัฐบาลเห็นว่าควรกำหนดให้วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙ เป็นวันออกเสียงประชามติ ไม่ใช่วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๙ อย่างที่คณะกรรมการ

การเลือกตั้งเสนอไปก่อนหน้านี้ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ขอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประชามติให้มีผลบังคับใช้ไม่เกินวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๙ ที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจะส่งสรุปร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะต้องจัดพิมพ์เผยแพร่ เพราะหากล่าช้ากว่าเวลาดังกล่าวจะกระทบต่อการจัดการออกเสียง

อีกทั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้ง จะไม่สามารถเบิกจ่ายงบประมาณได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ โดยถัดจากวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๙ คณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะประกาศกำหนดให้วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙ เป็นวันออกเสียงประชามติ ซึ่งวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙ ถือเป็นวันที่ ๑๑๖ ของกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดว่าวันออกเสียงต้องไม่เร็วกว่า ๙๐ วัน แต่ไม่ช้ากว่า ๑๒๐ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญสรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง

บทสัมภาษณ์ความเห็นทางวิชาการ
เรื่อง “การออกเสียงประชามติ (Referendum) :
ประสบการณ์ของไทยกับต่างประเทศ” *

การออกเสียงประชามติ (Referendum) คือ การที่รัฐคณาอำนาจการตัดสินใจในเรื่องสำคัญที่เป็นประโยชน์ได้เสียของชาติบ้านเมืองให้แก่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยที่รัฐจะขอความเห็นชอบจากประชาชนผ่านการออกเสียงประชามติต่อร่างกฎหมายหรือการอนุญาตให้มีการรับรองสนธิสัญญา” โดยรากศัพท์ของคำว่า “Referendum” มาจากคำภาษาละตินว่า “ad referendum” อันเป็นรากศัพท์ที่ใช้กันในทางการเมือง ซึ่งมีความหมายว่า “การนำมาให้สัตยาบัน”^๒ ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ประชามติ” ไว้ว่า “มติของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศที่แสดงออกในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือที่ใดที่หนึ่ง (plebiscite); มติของประชาชนที่รัฐให้สิทธิออกเสียงลงคะแนนรับรองร่างกฎหมายสำคัญที่ได้ผ่านสภานิติบัญญัติแล้ว หรือให้ตัดสินใจในปัญหาสำคัญในการบริหารประเทศ (referendum)

การออกเสียงประชามติ ถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการประชาธิปไตยทางตรง ที่แสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย เป็นกระบวนการที่เข้ามาเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยผู้แทน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีสิทธิออกเสียงต่อกิจการหรืองานใด ๆ ที่ตัวแทนซึ่งได้รับเลือกเข้าไปบริหารประเทศได้กระทำลงไป ซึ่งรัฐเสรีประชาธิปไตยสมัยใหม่มักนำระบอบการออกเสียงประชามติมาใช้เมื่อต้องการให้ประชาชนตัดสินใจหรือเมื่อต้องการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาจจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับร่างกฎหมายที่จะประกาศใช้บังคับหรือนโยบายสำคัญที่จะนำมาใช้บริหารประเทศ ทั้งนี้ ผลของการออกเสียงประชามติอาจมีสภาพบังคับหรือผลผูกมัดหรืออาจไม่มีสภาพบังคับหรือมีผลแค่ให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีก็ได้

สำหรับประเทศไทยแล้ว ได้มีการนำหลักการเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติมาบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ และได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มาหลายฉบับ ซึ่งการออกเสียงประชามติมักจะเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการให้ความเห็นชอบด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น จนเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ประกาศใช้บังคับ หลักการออกเสียงประชามติก็ได้มีการเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเด็นหรือเรื่องที่จะให้มีการออกเสียงประชามตินั้น

* ที่มา : จุลนิติ ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๔ ประเด็นกรกฎาคม - สิงหาคม ๒๕๕๕

๑ กิตยาภรณ์ ประยูรพรหม, “การทำประชามติเพื่อให้สัตยาบันสนธิสัญญาก่อตั้งรัฐธรรมนูญยุโรปในฝรั่งเศส”, รวมกฎหมายมหาชนจากเว็บไซต์ www.pub-law.net. เล่ม ๕ (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๔๙), น. ๓๓๓.

๒ นันทวัฒน์ บรมานันท์, “รัฐธรรมนูญกับการออกเสียงประชามติ”, วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์, ฉบับที่ ๑, ปีที่ ๑๙, น. ๑๖๒ (มกราคม ๒๕๔๒).

ไม่ได้จำกัดไว้แต่เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น เนื่องจากได้เพิ่มเติมหลักการให้มีการออกเสียงประชามติต่อกิจการในเรื่องใดที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่า เป็นประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชนได้ด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ผลของการออกเสียงประชามติดังกล่าวจะไม่มีสภาพบังคับหรือไม่ผูกพันให้คณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด กล่าวคือ มีผลเป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีเท่านั้น คณะรัฐมนตรีมีดุลพินิจอิสระที่จะคิดเห็นเป็นประการใด แม้ว่าแตกต่างกับผลของการออกเสียงประชามติของประชาชนก็ได้ จนมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักการเกี่ยวกับผลของการออกเสียงประชามติใหม่ว่า การออกเสียงประชามติอาจจัดขึ้น “เพื่อให้มีผลเป็นข้อยุติ” หรือ “เพื่อให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรี” ก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเรื่องที่จะให้ออกเสียงประชามติ

ถึงแม้ประเทศไทยจะได้มีการบัญญัติหลักการเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ และได้มีการบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มาอีกหลายฉบับจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ตาม แต่จากประสบการณ์ที่ผ่านมาของประเทศไทยนั้น ปรากฏว่าได้มีการจัดให้มีการออกเสียงประชามติเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของประเทศไทยเท่านั้น กล่าวคือ การออกเสียงประชามติเพื่อให้ความเห็นชอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งฉบับ และการออกเสียงประชามติในครั้งดังกล่าวพบว่ามีสภาพปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการที่มีความจำเป็นต้องพิจารณาปรับปรุงหรือแก้ไข ทั้งนี้ เพื่อให้การออกเสียงประชามติสามารถสะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักการออกเสียงประชามติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการออกเสียงประชามติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทางกองบรรณาธิการวารสารจลนितिจึงได้ดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการ ตลอดจนทรรศนะและข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ในประเด็นเรื่อง “การออกเสียงประชามติ (Referendum) : ประสบการณ์ของไทยกับต่างประเทศ” จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ทางด้านการเมืองการปกครอง รวมทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อันประกอบด้วย ดร. ลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์ รองประธานสภาพัฒนาการเมือง ศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์ ศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรองศาสตราจารย์ ดร. สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์ รองศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิด ที่มา และหลักการของการออกเสียงประชามติของนานาอารยประเทศ ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว มีประเด็นเรื่องใดบ้างที่สมควรจะได้นำมาปรับใช้หรือเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงหรือแก้ไขกระบวนการออกเสียงประชามติของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เพื่อให้ได้ทราบว่าในการออกเสียงประชามติครั้งแรกของประเทศไทยในกรณีของการให้ความเห็นชอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งฉบับนั้น ยังมีสภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่ควรปรับปรุงหรือแก้ไขอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ โดยท่านผู้อ่านสามารถศึกษารายละเอียดในเรื่องดังกล่าวได้ในจลนितिฉบับนี้.

ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติ
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญ ฉบับ .. พ.ศ.	มาตรา	เหตุในการจัดทำประชามติ	การกำหนด วันออกเสียง	ผลการออกเสียง
๒๔๙๒ ๒๕๑๑ ๒๕๑๗	ม. ๑๗๔- ๑๗๖ ม. ๑๗๐- ๑๗๒ ม. ๒๒๙- ๒๓๑	กรณีมีการเสนอแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญและพระมหากษัตริย์ ทรงพระราชดำริเห็นว่า ประเด็นที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้น อาจกระทบต่อประโยชน์ ได้เสียสำคัญของประเทศ หรือประชาชน อาจจัดให้มีการ ออกเสียงประชามติ ว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ กับร่างรัฐธรรมนูญนั้น	ภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่มี ประกาศพระบรม ราชโองการ ให้มีการออกเสียง ประชามติ	หากเสียงข้างมากของประชาชน ที่มาออกเสียงเห็นชอบร่าง รัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ จะได้ทรงลงพระปรมาภิไธย ภายในสามสิบวันนับแต่วัน ประกาศผลประชามติ ถ้าไม่มี เสียงข้างมากเป็นประชามติ เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ ก็ให้ ร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป
๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๙	ม. ๒๑๑ ปณรศ, ม. ๒๑๑ โสฬส	กรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ นำเสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอ ความเห็นชอบ หากมีคะแนน เสียงให้ความเห็นชอบไม่ถึง กึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ ทั้งสองสภา ให้ดำเนินการ จัดให้มีการออกเสียง ประชามติว่าจะเห็นชอบหรือไม่ เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ ที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ	วันออกเสียงต้อง ไม่ก่อนเก้าสิบวัน แต่ไม่ช้ากว่า หนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันที่ ประธานรัฐสภา ประกาศให้มี การออกเสียง ประชามติ	หากปรากฏว่าประชาชนโดย เสียงข้างมากเห็นชอบด้วยกับ ร่างรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภา ทุกเกล้าฯ เพื่อทรงลง พระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็น รัฐธรรมนูญต่อไป แต่ถ้าเสียง ข้างมากไม่เห็นชอบหรือมีผู้มา ใช้สิทธิออกเสียงเป็นจำนวนไม่ถึง หนึ่งในห้าของจำนวนผู้มีสิทธิ ออกเสียง ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้น ตกไป
๒๕๔๐	ม. ๒๑๔	กรณีที่คณะรัฐมนตรี เห็นว่ากิจการในเรื่องใด อาจกระทบถึงประโยชน์ ได้เสียของประเทศชาติหรือ ประชาชน นายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของ คณะรัฐมนตรีอาจปรึกษา ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภา เพื่อ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้มีการออกเสียงประชามติ ได้	วันออกเสียงต้อง ไม่ก่อนเก้าสิบวัน แต่ไม่ช้ากว่า หนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันประกาศ ให้มีการออกเสียง ประชามติใน ราชกิจจา นุเบกษา	หากผลปรากฏว่ามีผู้มาใช้สิทธิ ออกเสียงเป็นจำนวนไม่มากกว่า หนึ่งในห้าของจำนวนผู้มีสิทธิ ออกเสียง ให้ถือว่าประชาชน โดยเสียงข้างมากไม่เห็นชอบ แต่ ถ้ามีผู้มาใช้สิทธิออกเสียงมากกว่า หนึ่งในห้าของจำนวนผู้มีสิทธิ ออกเสียง และปรากฏว่า ผู้ออกเสียงประชามติโดยเสียง ข้างมากให้ความเห็นชอบ ให้ถือว่าประชาชนโดยเสียง ข้างมากเห็นชอบ การออกเสียง ประชามติให้มีผลเป็นเพียงการ ให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรี ในเรื่องนั้น

รัฐธรรมนูญฉบับ .. พ.ศ.	มาตรา	เหตุในการจัดทำประชามติ	การกำหนดวันออกเสียง	ผลการออกเสียง
๒๕๔๙	ม. ๒๙, ม. ๓๑ และ ม. ๓๒	กรณีที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ให้เผยแพร่ให้ประชาชนทราบและจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าจะให้ความเห็นชอบหรือไม่ เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ	วันออกเสียงต้องไม่เร็วกว่าสิบห้าวันและไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่เผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญ	ถ้าประชาชนโดยเสียงข้างมากของผู้มาออกเสียงเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มาใช้บังคับ แต่ถ้าประชาชนโดยเสียงข้างมากไม่เห็นชอบให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติประชุมร่วมกับคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้เคยประกาศใช้บังคับมาแล้วฉบับใดฉบับหนึ่งมาปรับปรุงให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบ และนำขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญต่อไป
๒๕๕๐	ม. ๑๖๕	(๑) กรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่ากิจการในเรื่องใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีอาจปรึกษาประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานวุฒิสภา เพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มีการออกเสียงประชามติ (๒) กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้มีการออกเสียงประชามติ	ภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน แต่ไม่เกิน ๑๒๐ วันนับแต่วันที่ประกาศให้มีการออกเสียงประชามติในราชกิจจานุเบกษา (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๖)	การออกเสียงประชามติอาจจัดให้เป็นการออกเสียงเพื่อมีข้อยุติโดยเสียงข้างมากของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติในปัญหาที่จัดให้มีการออกเสียงประชามติ เพื่อให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีก็ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

ที่มา : กฤษ เอื้อวงศ์, พร้อมหรือยังกับการออกเสียงประชามติครั้งแรกของประเทศไทย, (สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๐).

: รวมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๗๕ - ๒๕๔๙, (สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๔๙).

ดร. ลัดดาวัลย์ ตันตวิทยาพิทักษ์^๑

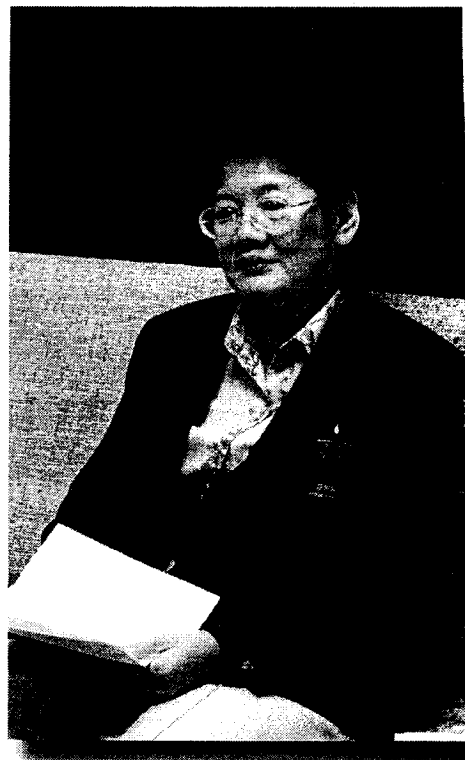
“การออกเสียงประชามติ (REFERENDUM) :
ประสบการณ์ของไทยกับต่างประเทศ”

กองบรรณาธิการ
สำนักกฎหมาย

แปดอสังขนาตตภา (๒๐๑๓) ๒๐๑๓
๒๐๑๓ ๒๐๑๓ ๒๐๑๓ ๒๐๑๓ ๒๐๑๓

จุดนิติ : แนวความคิด ที่มา และหลักการของการออกเสียงประชามติ (REFERENDUM) นั้น มีความเป็นมาและความสำคัญอย่างไร

ดร. ลัดดาวัลย์ : หลักการออกเสียงประชามติเป็นรูปแบบของประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) รูปแบบหนึ่งซึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน แต่จากสภาพความซับซ้อนของสังคม อีกทั้งจำนวนประชากรในแต่ละรัฐที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ย่อมส่งผลให้เกิดความวุ่นวายขึ้นได้หากประชาชนแต่ละคนต้องเข้าไปใช้อำนาจดังกล่าวโดยตรง ดังนั้น เกือบทุกรัฐทุกประเทศจึงจำเป็นต้องใช้ระบอบการบริหารดูแลประเทศที่ให้ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางผู้แทนหรือตัวแทน (Representative Democracy) ซึ่งเป็นระบอบที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าผู้แทนที่ประชาชนเลือกนั้นเป็นตัวแทนของประชาชนและการกระทำหรือการทำงานของผู้แทนพึงสะท้อนออกถึงเจตจำนงและความต้องการของประชาชน จากแนวคิดนี้จึงได้มีการกำหนดให้มี “ผู้แทนราษฎร” ขึ้นมาทำหน้าที่ที่สนองตอบตามความคิดเห็นโดยรวมของประชาชน แต่ในความเป็นจริงแล้วพบว่า ในการดำเนินการในรูปแบบดังกล่าวผู้แทนจะมีผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง กลุ่มผลประโยชน์ หรือกับพรรคการเมืองที่ตนสังกัด จนทำให้

^๑ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีด้านการพัฒนาสังคมจาก Asian Social Institute, Manila, Philippines, ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปริญญาเอกจากวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รองประธานสภาพัฒนาการเมือง สภาพัฒนาการเมือง ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย.

การใช้อำนาจในการตัดสินใจบางครั้งของผู้แทนไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการออกกฎหมาย หรือการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับโครงการพัฒนาประเทศไม่เป็นไปตามเจตจำนงหรือความต้องการร่วมกันของประชาชน ส่งผลทำให้ไม่อาจแก้ไขปัญหาที่แท้จริงของประเทศได้ ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงเป็นการสร้างปัญหาความขัดแย้งให้เกิดขึ้นแก่สังคมเป็นวงกว้างด้วย ด้วยเหตุนี้ “หลักการออกเสียงประชามติ” จึงได้ถูกนำมาเป็นกลไกที่เสริมจุดอ่อนของการใช้อำนาจอธิปไตยโดยผ่านทางผู้แทนเพียงอย่างเดียว คือให้เป็นกลไกเพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนที่ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติจะตัดสินใจให้ความเห็นชอบ หรือไม่ให้ความเห็นชอบ โดยเฉพาะในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญ หรือในบางประเทศกำหนดให้มีการออกเสียงประชามติในกรณีที่จะมีการจัดทำโครงการ หรือนโยบายที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน เป็นต้น

ดังนั้น ความเข้าใจที่ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน เป็นการมอบอำนาจให้ผู้แทนทำหน้าที่ตัดสินใจทั้งหมดทุกเรื่องนั้น เป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง หากเปรียบเทียบ อาจเปรียบเสมือนกับการที่เรามอบอำนาจให้ทนายความกระทำการแทนในสัญญาต่าง ๆ ซึ่งมีการระบุภารกิจที่เฉพาะเจาะจง ก็มิได้หมายความว่าผู้มอบอำนาจจะไม่อาจเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการใด ๆ ของทนายความได้ ดังนั้น การที่ประชาชนมอบอำนาจให้ผู้แทนทำหน้าที่ตัดสินใจแทน โดยเฉพาะในบริบทที่กว้างขวางอย่างมาก ประชาชนย่อมทรงสิทธิ์ที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวในการตัดสินใจและการดำเนินการของผู้แทนได้ด้วย ประชาชนยังคงเป็นเจ้าของอำนาจ และยังคงรับผิดชอบกับเรื่องที่มีมอบอำนาจให้ไป ซึ่งเมื่อใดที่เห็นว่าไม่ถูกต้อง ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจต้องสามารถเข้าไปแทรกแซงกำหนดว่าเรื่องใดควรทำได้ หรือทำไม่ได้ หรือควรเป็นอย่างไร การออกเสียงประชามติ จึงเป็นหนทางหนึ่งที่ประชาชนแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อเรื่องราว สถานการณ์ สภาวะการณ์หนึ่ง ๆ หรือต่อประเด็นปัญหาหนึ่ง ๆ และประเด็นที่สำคัญ ในการออกเสียงประชามติต้องเป็นการแสดงออกต่อประเด็น และต้องมีใช่เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือความพึงพอใจต่อตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

รัฐธรรมนูญของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เขาใช้ระยะเวลาาร่วมยี่สิบเจ็ดปีในการจัดอภิปรายหรือข้อคิดเห็นในมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญ ในแต่ละหมวด แต่ละประเด็น จนกว่าจะตกผลึกทางความคิดเห็นร่วมกัน จนได้ข้อสรุปพร้อมกันเป็นร่างรัฐธรรมนูญก่อนที่จะนำมาจัดทำประชามติเป็นรัฐธรรมนูญฉบับสมบูรณ์ ส่งผลให้เป็นรัฐธรรมนูญมีความยั่งยืน เพราะถือว่าประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมและรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ

จุดนิต : หากพิจารณาหลักการออกเสียงประชามติซึ่งได้เคยมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับหลักการออกเสียงประชามติของนานาอารยประเทศแล้ว ในทัศนะของท่านมีความเห็นว่ามีประเด็นเรื่องใดที่สมควรจะได้นำมาปรับใช้หรือเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงการออกเสียงประชามติของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดร. ลัดดาวัลย์ : ในประเทศที่มีประชาธิปไตยเข้มแข็ง โดยเฉพาะในยุโรป เช่น ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เป็นตัวอย่างของประเทศที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยค่อนข้างมาก ในแง่ที่ว่าแม้สวิตเซอร์แลนด์จะมีระบบการเลือกตั้ง มีรัฐสภา ในการดำเนินการหลายเรื่องยังต้องถามความคิดเห็นของประชาชนก่อน จนกลายเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมทางการเมืองที่สำคัญของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ตัวอย่างเช่น การทำโครงการพัฒนาท้องถิ่น ผู้แทนในระดับท้องถิ่นต้องสอบถามความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ก่อน หากมีข้อขัดแย้งต้องให้ประชาชนเป็นคนตัดสินใจ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำกันจนเป็นเรื่องปกติ และทุกเรื่องที่สำคัญ ๆ จะต้องถามประชาชน และประชาชนก็คุ้นเคยกับการปกครองตนเองในรูปแบบนี้

เพราะฉะนั้นเมื่อประเทศไทยจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่ต้องมีการขอประชามติจากประชาชน ในการจัดทำ

รัฐธรรมนูญของประเทศสวีเดนแลนด์ เขาใช้ระยะเวลาร่วมยี่สิบเจ็ดปีในการจัดอภิปรายหรือข้อคิดเห็นในมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญ ในแต่ละหมวด แต่ละประเด็น จนกว่าจะตกลึกทางความคิดเห็นร่วมกัน จนได้ข้อสรุปร่วมกันเป็นร่างรัฐธรรมนูญก่อนที่จะนำมาจัดทำประชามติเป็นรัฐธรรมนูญฉบับสมบูรณ์ ส่งผลให้เป็นรัฐธรรมนูญมีความยั่งยืน เพราะถือว่าประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมและรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ การที่เขาดำเนินการเช่นนั้นได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเขามีสภาพการเมือง สภาพประชาชน ที่เป็นพื้นที่ให้ประชาชนในพื้นที่หรือประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เมื่อมีประเด็นปัญหาต่าง ๆ และเมื่อถึงขั้นที่ต้องหาข้อยุติว่าจะเอาทางเลือกไหนที่ดีที่สุด ต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นมาออกเสียงประชามติ จนการดำเนินการดังกล่าวกลายเป็นวิถีชีวิตของประชาชน

ในขณะที่ประเทศไทยให้มีการจัดทำประชามติรัฐธรรมนูญ และเป็นการออกเสียงประชามติรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ซึ่งเป็นไปไม่ได้เลยที่จะให้ประชาชนทุกคนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาของรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ เพราะบางคนอาจชอบบางหมวด บางมาตรา อาจไม่ชอบบางหมวด บางมาตรา เช่น ไม่ชอบเรื่องหมวดองค์กรอิสระ แต่ชอบหมวดอื่น เช่น หมวดสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น จึงทำให้ประชาชนแต่ละคนต้องใช้วิจารณญาณซึ่งน้ำหนักถึงข้อดีข้อเสียของแต่ละหมวด แต่ละมาตราและใช้ดุลยพินิจที่จะตัดสินใจเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบโดยรวม ดังนั้น ในแง่อุดมคติแล้ว ที่ถูกต้องในการจัดทำประชามติเพื่อให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ น่าจะต้องเอาประเด็นเรื่องหลัก ๆ ของร่างรัฐธรรมนูญมาจัดทำประชามติ เป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น เรื่องที่มาขององค์กรที่มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการประเทศ ระบบเลือกตั้ง องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบถ่วงดุล การมีส่วนร่วมของประชาชน หรือการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นชุมชนจัดการตนเอง สิทธิชุมชน เป็นต้น และนำผลที่ได้จากการทำประชามติในแต่ละประเด็น มาสรุปรวมเป็นสาระสำคัญจัดทำเป็นร่างรัฐธรรมนูญ แล้วนำร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวไปให้ประชาชนออกเสียงประชามติรัฐธรรมนูญทั้งฉบับต่อไป การดำเนินการเช่นนี้ต้องใช้ระยะเวลาหลายปี แต่จำเป็นเพราะรัฐธรรมนูญนั้นเปรียบเหมือนสัญญาประชาคมที่ประชาชนทุกคนพึงมีส่วนร่วมรับผิดชอบเป็นเจ้าของ หากแต่ในสภาพการณ์ของบ้านเมืองของประเทศไทยในขณะนี้ดูเหมือนว่ามีภาระเร่งรีบในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กันพอสมควร

จุดนิตี : ในการออกเสียงประชามติของประเทศไทยที่ผ่านมา กล่าวคือ กรณีการให้ความเห็นชอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งฉบับ ซึ่งเป็นการออกเสียงประชามติครั้งแรกสำหรับประเทศไทยนั้น ในทัศนะของท่านเห็นว่ายังมีสภาพปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง รวมถึงข้อควรปรับปรุงแก้ไข

ดร. ลัดดาวัลย์ : การออกเสียงประชามติเพื่อให้ความเห็นชอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งฉบับ ซึ่งเป็นการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๔๙ นั้น เห็นว่ายังมีประเด็นที่ไม่ถูกต้องตรงตามหลักการออกเสียงประชามติ ๓ ประการ ได้แก่

---

๑. รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของสมาพันธ์รัฐสวีเดน ปี ค.ศ. ๒๐๐๐ (พ.ศ. ๒๕๔๓) ใช้ระยะเวลานับกว่า ๒๗ ปี นับตั้งแต่การเริ่มต้นจนถึงการประกาศใช้ ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเริ่มจากปี ค.ศ. ๑๙๗๒ (พ.ศ. ๒๕๑๕) รัฐสภาได้ตัดสินใจที่จะร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และได้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกในปี ค.ศ. ๑๙๙๕ (พ.ศ. ๒๕๓๘) จึงได้มีการนำเผยแพร่สู่ประชาชนทุกจังหวัด นักธรรมศาสตร์ ศาลฎีกา และผู้อื่นที่สนใจ เพื่อขอรับฟังความคิดเห็นในร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นระยะเวลา ๑ ปี จากนั้นได้มีกระบวนการโฆษณาเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ที่เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๙๖ (พ.ศ. ๒๕๓๙) สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมเพื่ออภิปรายในร่างรัฐธรรมนูญ และปี ค.ศ. ๑๙๙๗ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ร่างรัฐธรรมนูญถูกนำเสนอเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของวุฒิสภา และในที่สุดร่างรัฐธรรมนูญฉบับสมบูรณ์เสร็จสิ้นในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๙๙ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าประเทศสวีเดนแลนด์ใช้ระยะเวลาในการจัดอภิปรายหรือข้อคิดเห็นในตัวร่างรัฐธรรมนูญกว่า ๓ ปีครึ่ง ก่อนที่จะเสนอให้แก่ประชาชนลงคะแนนเสียงประชามติเพื่อรับรอง.

“ การทำประชามติ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในระบบประชาธิปไตยนั้น การถกเถียงโต้แย้งกันของทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้านอย่างรอบด้าน กว้างขวาง เป็นขั้นตอนสำคัญที่ไม่อาจละเลยได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนทราบถึงข้อถกเถียงโต้แย้งต่าง ๆ และข้อมูลที่มีสมบูรณ์เพียงพอในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ”

ประการแรก การออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นการออกเสียงประชามติแบบบังคับที่รัฐจัดให้ กล่าวคือ การกำหนดเงื่อนไขว่า “ในกรณีหากเสียงข้างมากของผู้มาออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบให้ใช้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็ดี ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง และให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติประชุมร่วมกับคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้เคยประกาศใช้บังคับมาแล้วฉบับใดฉบับหนึ่งมาปรับปรุงให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วันนับแต่วันออกเสียงประชามติไม่เห็นชอบ และนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญต่อไป” นั้น ทำให้ประชาชนไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากลงคะแนนเสียงให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญไปก่อน เนื่องจากไม่ทราบว่าหากเสียงข้างมากไม่เห็นชอบแล้วผลที่ได้รับต่อมาก็คืออะไร ทำให้การไปลงคะแนนออกเสียงประชามติไม่ค่อยสมเหตุสมผลนัก

ประการที่สอง การทำประชามติ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในระบบประชาธิปไตยนั้น การถกเถียงโต้แย้งกันของทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายคัดค้านอย่างรอบด้าน กว้างขวาง เป็นขั้นตอนสำคัญที่ไม่อาจละเลยได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนทราบถึงข้อถกเถียงโต้แย้งต่าง ๆ และข้อมูลที่มีสมบูรณ์เพียงพอในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล แต่ในทางปฏิบัติของการจัดทำประชามติครั้งที่ผ่านมานั้น เห็นว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนยังไม่ครอบคลุมประชาชนในระดับท้องถิ่นในแต่ละหมู่บ้านแต่ละตำบล ทำให้ประชาชนไม่ค่อยตื่นตัวกันเท่าที่ควร ซึ่งถ้าจะปฏิบัติกันอย่างจริงจังก็สามารถทำได้ไม่ยาก ประกอบกับปัจจุบันได้มีเทคโนโลยีด้านการสื่อสารในหลายช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ เช่น การจัดเวทีถกเถียงผ่านสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุชุมชน หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แล้วนำประเด็นที่ถกเถียงกันมาสอบถามความคิดเห็นจากประชาชนไม่ว่าด้วยการทำโพล หรือทาง SMS เป็นต้น ซึ่งถ้าเปิดช่องทางในการแสดงความคิดเห็นมากเท่าไร ก็น่าจะทำให้การออกเสียงประชามติรัฐธรรมนูญซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตของประเทศไทย ประชาชนน่าจะมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมีอายุยืนยาวมากขึ้นตามไปด้วย

ประการที่สาม การกำหนดระยะเวลาในการออกเสียงประชามติตามมาตรา ๒๙ วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ที่ต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติว่าจะให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ซึ่งต้องจัดทำไม่เร็วกว่า ๑๕ วันและไม่ช้ากว่า ๓๐ วันนับแต่วันที่เผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญ แต่ปรากฏในทางปฏิบัติได้ใช้ระยะเวลาในการเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญเพียง ๑๙ วันเท่านั้น เป็นระยะเวลาที่สั้นมากเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญทั้งฉบับซึ่งมีบทบัญญัติถึง ๓๐๙ มาตรา ทำให้ประชาชนมีเวลาไม่เพียงพอในการอ่านและทำความเข้าใจรัฐธรรมนูญเพื่อประกอบการตัดสินใจ จึงเกิดคำถามว่าแล้วผลการออกเสียงประชามติที่ผ่านมานั้นเป็นไปอย่างมีคุณภาพเพียงไร

จุดนิติ : ตามที่ฝ่ายการเมืองได้มีการเสนอให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยไม่ได้มีกระบวนการในการขอประชามติเป็นเบื้องต้นก่อน (การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๕๑) โดยนำไปสู่การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้ผ่านการออกเสียงประชามติ ให้ความเห็นชอบจากประชาชนแล้วนั้น ในทัศนะของท่านเห็นว่ามีความถูกต้อง หรือเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด

ดร. ลัดดาวัลย์ : รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการประเทศ มีการบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กำหนดที่มาขององค์กรสำคัญต่าง ๆ รวมทั้งกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างองค์กรเหล่านั้น รัฐธรรมนูญจึงเป็น “กติกาสังคม” ที่ประชาชนทุกคนต้องอยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญ ขณะเดียวกันประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยย่อมต้องมีอำนาจตัดสินใจด้วยตนเองว่ารัฐธรรมนูญควรมีเนื้อหาสาระอะไร จะให้นำมาใช้บังคับกับตนหรือไม่ อย่างไร ดังนั้น การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในครั้งนี้จึงต้องมีการทำประชามติไม่ว่าจะทำก่อนหรือหลังการยกร่างรัฐธรรมนูญเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ตาม และต้องมีการกำหนดประเด็นในการทำประชามติให้มีความชัดเจน ไม่ใช่กำหนดประเด็นเพียงว่าจะให้ความเห็นชอบให้แก้ไขหรือไม่แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลประกอบการตัดสินใจน้อย และประชาชนต้องตัดสินใจ “รับ” หรือ “ไม่รับ” อย่างคลุมเครือดังเช่นการทำประชามติรัฐธรรมนูญครั้งที่ผ่านมา

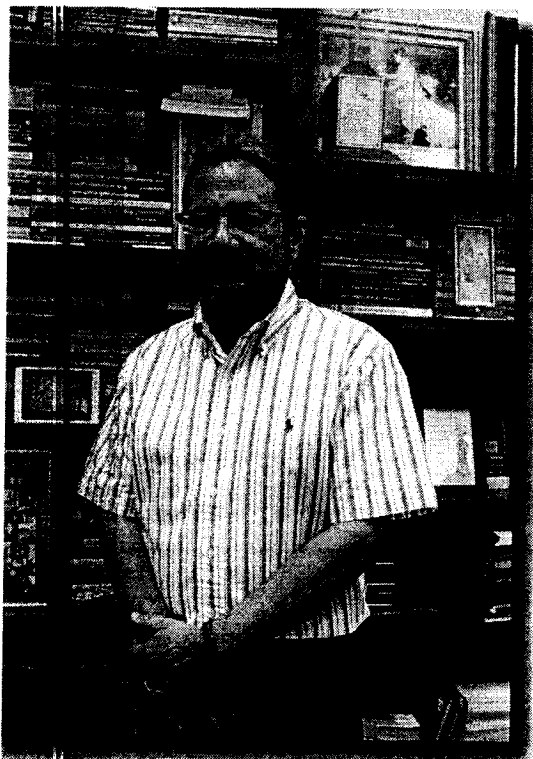
จุดนิติ : บทสรุป และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์และข้อคิดคำนึงสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การออกเสียงประชามติสำหรับประเทศไทยสามารถสะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ และสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของหลักการออกเสียงประชามติ

ดร. ลัดดาวัลย์ : การออกเสียงประชามติจะสามารถสะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้นั้น จะต้องทำให้เสียงของประชาชนที่มาลงประชามติเป็นเสียงสวรรค์ กล่าวคือ เมื่อเป็นเสียงที่ผ่านกระบวนการศึกษา กระบวนการถกเถียงและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างรอบด้าน และทั่วถึงตั้งแต่ระดับท้องถิ่นชุมชนแล้ว รัฐพึงต้องรับฟังและนำไปดำเนินการตามผลที่ได้จากประชามติ การดำเนินการในลักษณะเช่นนี้บ่อย ๆ จะทำให้การออกเสียงประชามติเป็นประชามติที่มีคุณค่า มีความหมาย กลายเป็นวิถีชีวิตประชาธิปไตย ในที่นี้ยากจะหยิบยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชามติในฐานะที่เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยทางตรง คือ การเปิดพื้นที่ให้ชุมชนท้องถิ่นได้ฝึกปฏิบัติประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นประเด็นสาธารณะต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย โครงการ แผนงาน งบประมาณ อย่างเป็นระบบ ซึ่งเกี่ยวข้อง กับเรื่องการกระจายอำนาจให้การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประเทศไทยเรายังมีจุดอ่อนพอสมควร ทั้งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๘๒ กำหนดไว้ว่ารัฐจะต้องให้ความสำคัญเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น แต่ ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมาจนกระทั่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ท้องถิ่นก็ยังไม่สามารถจัดการด้วยตนเองได้อย่างแท้จริง

เนื่องจากอำนาจในการตัดสินใจยังคงอยู่ที่ส่วนกลาง ทั้งที่บางเรื่องท้องถิ่นควรมีอำนาจจัดการหรือมีส่วนร่วมในการจัดการตนเอง ทำให้ท้องถิ่นชุมชนขาดโอกาสที่จะแสดงศักยภาพ ความรับผิดชอบในการดูแลท้องถิ่นชุมชนของตนเอง การตัดสินใจจากส่วนกลางมักเป็นไปในทิศทางเดียว แบบแผนเดียวกันหมด ไม่มีความหลากหลายทางความคิด ซึ่งเมื่อเกิดความผิดพลาดก็เกิดความเสียหายมาก เพราะแต่ละชุมชนท้องถิ่น มีความหลากหลาย ไม่เหมือนกัน ไม่อาจดำเนินการในทุกเรื่องให้เป็นไปในลักษณะเดียวกันได้หมด ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นสวีเดน แลนด์ หรือประเทศประชาธิปไตยต่าง ๆ จะให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจเกือบทุกเรื่องเนื่องจากเขาเชื่อว่าประชาชนทุกคนมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองได้ แต่ประเทศไทยยังมีความกลัวอยู่ โดยมักอ้างว่า กลัวว่าท้องถิ่นจะคอร์รัปชัน ซึ่งแท้จริงแล้วส่วนกลางคอร์รัปชันมากกว่าและรุนแรงกว่าและยากที่จะตรวจสอบได้ เพราะมีความซับซ้อนมากกว่า และเนื่องจากบางครั้งเป็นการคอร์รัปชันเชิงนโยบาย แต่ในส่วนท้องถิ่นนั้นงบประมาณมีไม่มากนัก ไม่ซับซ้อน การตรวจสอบสามารถทำได้ง่ายกว่า

ดังนั้น ถ้าได้มีการส่งเสริมให้ท้องถิ่นชุมชนสามารถจัดการตนเองได้อย่างจริงจังแล้ว ประชาชนจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการตัดสินใจกิจการสาธารณะต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง เมื่อเกิดประเด็นปัญหาข้อขัดแย้งใดกันจนหาข้อยุติไม่ได้ก็สามารถดำเนินการทำประชามติในระดับพื้นที่ซึ่งสามารถทำโดยไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณมากนัก อีกทั้งยังเป็นการทำให้เกิดวัฒนธรรมในการออกเสียงประชามติจนเป็นที่คุ้นเคยของคนไทยมากขึ้น เป็นวิถีชีวิตตามมา การกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง จึงควบคู่ไปกับประชามติ เพราะทั้งสองส่วนล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตย และเป็นคุณค่าที่จำเป็นของประชาธิปไตยที่จะยังประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง

จุดนิต : แนวความคิด ที่มา และหลักการของการออกเสียงประชามติ (REFERENDUM) นั้น มีความเป็นมาและความสำคัญอย่างไร

ศ.ดร. นันทวัฒน์ : ในอดีตนั้น ประเทศในโลกเป็นส่วนใหญ่ใช้วิธีการปกครองแบบประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) คือ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในการปกครองประเทศ มีสิทธิในการกำหนดนโยบายการปกครองประเทศหรือมีส่วนร่วมในการตรากฎหมายต่าง ๆ แต่ในเวลาต่อมาเมื่อแต่ละประเทศมีจำนวนพลเมืองมากขึ้น การปกครองประเทศมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าใจภารกิจหรืออำนาจหน้าที่ของประเทศได้อย่างดี จึงต้องมีการคิดค้นระบบการปกครองประเทศรูปแบบใหม่ด้วยการให้ประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตน แต่อย่างไรก็ตาม การปกครองแบบประชาธิปไตยโดยผู้แทน (Representative Democracy) ก็มีข้อด้อยอยู่บ้าง ทั้งนี้ เนื่องจากผู้แทนของประชาชนอาจจะใช้อำนาจไม่ตรงกับเจตนารมณ์หรือความต้องการของประชาชน ดังนั้น ในหลาย ๆ ประเทศที่ใช้ระบบประชาธิปไตยโดยผู้แทนจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนได้กลับเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยของตนในบางเรื่องและผู้แทนของตนได้ทำลงไป กระบวนการดังกล่าวคือการออกเสียงประชามติ จึงอาจกล่าวได้ว่าการออกเสียงประชามติคือการนำระบบประชาธิปไตยทางตรงและระบบประชาธิปไตยทางผู้แทนมาใช้ควบคู่กัน ซึ่งก็จะ

* นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปริญญาเอกสาขากฎหมายปกครองจากมหาวิทยาลัยปารีส ๒ ประเทศฝรั่งเศส ปัจจุบันดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การปกครองแบบประชาธิปไตยโดยผู้แทน (Representative Democracy) ก็มีข้อด้อยอยู่บ้าง ทั้งนี้ เนื่องจากผู้แทนของประชาชนอาจจะใช้อำนาจไม่ตรงกับเจตนาารมณ์หรือความต้องการของประชาชน ดังนั้น ในหลาย ๆ ประเทศที่ใช้ระบบประชาธิปไตยโดยผู้แทนจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนได้กลับเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยของตนในบางเรื่องที่คุณแทนของตนได้ทำลงไป กระบวนการดังกล่าวคือการออกเสียงประชามติ

ส่งผลทำให้การปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริงที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” (Participatory Democracy) นั่นเอง สำหรับที่มาของการออกเสียงประชามตินั้นสามารถสืบย้อนกลับไปได้จนกระทั่งถึงในสมัยกรีกและโรมันที่นิยมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศหรือกำหนดนโยบายสำคัญ ๆ บางประการ การออกเสียงประชามติถูกใช้น้อยลงเมื่อประเทศต่าง ๆ นำระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยผู้แทนมาใช้ เนื่องจากผู้แทนเหล่านี้ดำเนินกิจการต่าง ๆ ในนามของประชาชนอยู่แล้ว จึงเกิดแนวคิดที่ว่าประชาชนไม่มีความจำเป็นที่จะต้องออกเสียงประชามติอีก แต่ในระยะต่อ ๆ มา กลับมีการนำระบบการให้ประชาชนออกเสียงประชามติมาใช้อีก โดยมีแนวความคิดว่าเพื่อใช้เป็นส่วนเสริม “ทฤษฎีผู้แทนของประชาชน” โดยให้สิทธิแก่ประชาชนเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่แทน ได้มีสิทธิออกเสียงแสดงประชามติต่อกิจการหรืองานต่าง ๆ ที่ผู้แทนของตนได้ทำลงไป ทั้งนี้ เนื่องจากผู้นั้นอาจใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ตรงตามความประสงค์ของประชาชน

ในปัจจุบันกระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของการทำประชามติใช้กันอยู่ในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และสวิตเซอร์แลนด์ โดยทั้งสามประเทศได้บัญญัติเรื่องการจัดให้มีการออกเสียงประชามติไว้ในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นรัฐรวมในฐานะสหพันธรัฐมีได้บัญญัติเรื่องการทำประชามติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ แต่มลรัฐต่าง ๆ ที่มีการออกเสียงประชามติก็จะกำหนดหลักเกณฑ์ของการออกเสียงประชามติไว้ในรัฐธรรมนูญของแต่ละมลรัฐ ในประเทศฝรั่งเศสกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเนื่องจากมีสภาพเป็นรัฐเดี่ยว ส่วนประเทศสวิตเซอร์แลนด์ก็ได้มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสมาพันธรัฐ

สำหรับประเทศไทยก็ได้รับรับอิทธิพลเรื่องการจัดทำประชามติมาจากต่างประเทศ โดยนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยรวม ๗ ฉบับ คือ ฉบับปี ๒๔๙๒ ฉบับปี ๒๕๑๑ ฉบับปี ๒๕๑๗ ฉบับปี ๒๕๓๔ ฉบับปี ๒๕๔๐ ฉบับปี ๒๕๔๙ และฉบับปี ๒๕๕๐ แต่เราไม่ได้นำเอาหลักการออกเสียงประชามติของต่างประเทศมาทั้งหมด เรานำมาปรับใช้เพียงบางส่วน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดและเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของประชาชนก็คือกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน เพื่อกำหนดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) เพื่อทำหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ ไม่ได้บัญญัติให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องทำประชามติ ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับหลักการทำประชามติที่ว่ากฎหมายฉบับใดผ่านการออกเสียงประชามติ หากจะแก้ไขเพิ่มเติมจะต้องจัดให้มีการออกเสียงประชามติเช่นเดียวกัน

ในส่วนทฤษฎีเกี่ยวกับการออกเสียงประชามตินั้น การออกเสียงประชามติประกอบด้วยหลักที่สำคัญ ๖ ประการ^๖ ด้วยกัน คือ (๑) เรื่องที่จะจัดทำประชามติมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติและประชาชน (๒) ข้อความที่จะขอความเห็นต้องชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้ผู้มีสิทธิออกเสียงสามารถตัดสินใจว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในเรื่องนั้น ๆ ได้ (๓) ต้องเปิดโอกาสให้เห็นชอบและไม่เห็นชอบในเรื่องที่จัดทำประชามติได้แสดงความคิดเห็นเท่าเทียมกัน (๔) ต้องจัดให้มีการลงคะแนนออกเสียงประชามติโดยอิสระ (๕) ต้องไม่เป็นประเด็นหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือคณะบุคคล และ (๖) ต้องนำผลการออกเสียงประชามติไปดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนผู้มาออกเสียงประชามติ

จลนิต : หากพิจารณาหลักการออกเสียงประชามติซึ่งได้เคยมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับหลักการออกเสียงประชามติของนานาอารยประเทศแล้ว ในทัศนะของท่านมีความเห็นว่าประเด็นเรื่องใดที่สมควรจะได้นำมาปรับใช้หรือเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงการออกเสียงประชามติของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ศ.ดร. นันทวัฒน์ : ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะนำบทบัญญัติในเรื่องการจัดทำประชามติมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญถึง ๗ ฉบับแล้วก็ตาม แต่ประเทศไทยเคยมีประสบการณ์ในการทำประชามติเพียงครั้งเดียวคือการออกเสียงประชามติให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งได้จัดขึ้นในวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๐ ปรากฏว่าประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยเสียงข้างมากของผู้มาออกเสียงประชามติเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาใช้บังคับ^๗ ซึ่งในทรรศนะของผมแล้วการทำประชามติคือความสิ้นเปลืองเพราะผลลัพธ์ที่ได้จากการทำประชามติไม่คุ้มค่างบประมาณของแผ่นดินที่สูญเสียไป การทำประชามติเป็นเพียงกระบวนการในการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับรัฐธรรมนูญหรือเป็นเพียงพิธีกรรมที่สร้างความชอบธรรมให้กับเรื่องที่ทำประชามติเท่านั้นเอง คุณลองคิดดูซิว่าร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีทั้งหมด ๓๐๙ มาตรา ประชาชนได้อ่านหรือมีความเข้าใจเนื้อหาทั้งหมดของร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวหรือไม่ ดังนั้นผลที่ได้จากการออกเสียงประชามติจึงไม่ได้มาจากความคิดเห็นโดยอิสระอย่างแท้จริงของประชาชน แต่เป็นไปตามอิทธิพลของอำนาจรัฐหรืออำนาจทุน ทั้งนี้ไม่ต้องดูตัวอย่างอื่นไกลผมขอยกตัวอย่างจากตัวของผมเองซึ่งอยู่ในฝ่ายที่ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ เหตุผลที่ผมไม่รับเพราะผมไม่ชอบเนื้อหาในมาตรา ๓๐๙ เพียงมาตราเดียว โดยไม่ได้พิจารณาเปรียบเทียบกับเนื้อหาสาระในมาตราอื่น ๆ เลย เห็นไหมครับว่าผมมีอคติกับมาตรา ๓๐๙ มาตราเดียวแต่ผมก็ไม่รับทั้งฉบับ เพราะฉะนั้นผมไม่แน่ใจว่าคนแบบผมจะมีอีกเยอะหรือเปล่า หรือในทางตรงกันข้ามคนที่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวอาจจะมาจกชอบเนื้อหาในมาตราใดมาตราหนึ่งเพียงมาตราเดียว โดยไม่ได้ดูมาตราอื่นเลยก็ได้ คำถามก็คือว่ารัฐธรรมนูญทั้งฉบับมี ๓๐๙ มาตรา มันเป็นไปได้หรือที่คนทุกคนจะเห็นดีเห็นงามกับรัฐธรรมนูญทั้ง ๓๐๙ มาตรา

^๖ ไรศุฑรา ยลละเอียดใน กฤษ เอื้อวงศ์, “พร้อมหรือยังกับการออกเสียงประชามติครั้งแรกของประเทศไทย” วารสารพรรคการเมืองสัมพันธ์, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ (พฤษภาคม- มิถุนายน ๒๕๕๐), หน้า ๑๘ - ๒๒.

^๗ ผลการออกเสียงประชามติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงจำนวน ๑๔,๗๒๗,๓๐๖ เสียง (สิบสี่ล้านเจ็ดแสนสองหมื่นเจ็ดพันสามร้อยหกสิบเสียง) ไม่เห็นชอบด้วยคะแนนเสียงจำนวน ๑๐,๗๔๗,๔๔๑ เสียง (สิบล้านเจ็ดแสนสี่หมื่นเจ็ดพันสี่ร้อยสี่สิบเอ็ดเสียง) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๕ ก ลงวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๐ หน้า ๘.

เราลองคิดต่อไปว่าถ้าสมมติว่าเราจะทำประชามติเป็นรายมาตราเพื่อให้ประชาชนได้ทราบเนื้อหาก่อนการออกเสียงประชามติ เราจะออกแบบการทำประชามติอย่างไร จะมีหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงและนับคะแนนการออกเสียงประชามติอย่างไร ลองคิดดูซิครับว่าคงเป็นเรื่องยุ่งยากมากทั้งฝ่ายรัฐที่เป็นผู้จัดให้มีการออกเสียงประชามติและเป็นการสร้างภาระให้กับประชาชนผู้ออกเสียงประชามติเป็นอย่างมาก และสิ่งสำคัญก็คือเนื้อหาในรัฐธรรมนูญจะมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่มาตราแรกถึงมาตราสุดท้ายหากไม่เห็นชอบมาตราใดมาตราหนึ่งก็จะส่งผลกระทบต่อเนื้อหาในภาพรวม หรือถ้าสมมติว่าเราจะทำประชามติเป็นรายหมวด เช่น จะให้มีหมวดรัฐสภา หมวดคณะรัฐมนตรี หรือหมวดศาลหรือไม่ เป็นต้น หากผลการออกเสียงประชามติไม่รับหมวดใดหมวดหนึ่งก็ต้องกลับมาเขียนรัฐธรรมนูญใหม่เพื่อให้มีเนื้อหาสอดคล้องกันและนำกลับไปให้ประชาชนออกเสียงประชามติอีกครั้งว่าเห็นชอบกับเนื้อหาที่มีการแก้ไขใหม่หรือไม่ จะเห็นได้ว่ามันจะเป็นกระบวนการที่หาจุดจบไม่ได้ ซึ่งในประเด็นนี้ก็ถือเป็นปัญหาในการทำประชามติอีกประการหนึ่ง

อย่างไรก็ตามถ้าเราศึกษาการทำประชามติในต่างประเทศเราอาจจะนำหลักการบางประการมาปรับใช้กับการทำประชามติของประเทศไทยได้ ในที่นี้ผมขอยกตัวอย่างการทำประชามติในประเทศฝรั่งเศส โดยรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสฉบับปัจจุบันคือฉบับปี ค.ศ. ๑๙๕๘ มาตรา ๓ บัญญัติไว้ว่า “อำนาจอธิปไตยของชาติเป็นของประชาชนซึ่งใช้อำนาจดังกล่าวโดยผ่านทางสภาผู้แทนราษฎรและโดยการออกเสียงประชามติ” โดยในประเทศฝรั่งเศสนั้นเรื่องที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติมี ๔ กรณี โดยเป็นการออกเสียงประชามติในระดับชาติ ๓ กรณี และระดับท้องถิ่น ๑ กรณี ดังนี้

กรณีที่ ๑ การออกเสียงประชามติระดับชาติเกี่ยวกับร่างกฎหมาย เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑ แห่งรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา ๑๑ ตามคำแนะนำของรัฐสภาในระหว่างสมัยประชุมของรัฐสภาหรือโดยการเสนอร่วมกันของทั้งสองสภา ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐอาจประกาศในรัฐกิจจานุเบกษา กำหนดให้มีการออกเสียงแสดงประชามติต่อร่างกฎหมายทุกฉบับที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบสถาบันการเมืองแห่งรัฐ การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับนโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือต่อบริการสาธารณะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวหรือจัดให้มีเพื่อการอนุญาตให้มีการรับรองสนธิสัญญา ซึ่งแม้ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแต่ก็จะมีผลกระทบต่อการทำงานของสถาบันต่าง ๆ

เมื่อการออกเสียงแสดงประชามติได้จัดขึ้นตามข้อเสนอของรัฐสภา รัฐบาลจะต้องแถลงต่อสภาแต่ละสภาก่อนที่จะเปิดให้มีการอภิปราย

เมื่อผลการออกเสียงแสดงประชามติเป็นการรับรองร่างกฎหมาย ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเป็นผู้ประกาศใช้กฎหมายภายในกำหนดเวลาที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑”

กรณีที่ ๒ การออกเสียงประชามติระดับชาติเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๙ แห่งรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส

“มาตรา ๘๙ สิทธิที่จะเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นของประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐตามข้อเสนอของนายกรัฐมนตรี และของสมาชิกรัฐสภา

ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของรัฐสภาหรือของสมาชิกรัฐสภาจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาทั้งสองในเนื้อความอย่างเดียวกัน การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะมีผลใช้บังคับได้ภายหลังจากได้รับความเห็นชอบจากประชาชนด้วยวิธีการออกเสียงลงประชามติแล้ว

อย่างไรก็ตาม ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอโดยประธานาธิบดีอาจไม่ต้องนำมาให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติก็ได้ หากประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐตัดสินใจที่จะเสนอให้ที่ประชุมร่วมกันของสภาทั้งสองเป็นผู้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ในกรณีนี้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจะได้รับความเห็นชอบให้ใช้บังคับได้ก็ต่อเมื่อได้คะแนนเสียงเห็นชอบมากกว่าสามในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งสองสภาที่ออกเสียงลงคะแนน ในกรณีที่มีการประชุมร่วมกันนี้ ให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่สำนักงานของที่ประชุมร่วม

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ส่งผลกระทบต่อบูรณภาพแห่งดินแดนจะกระทำมิได้

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐบาลแบบสาธารณรัฐไม่อาจกระทำได้”

กรณีที่ ๓ การออกเสียงประชามติระดับชาติเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงในดินแดน เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๓ แห่งรัฐธรรมนูญ

“มาตรา ๕๓ สนธิสัญญาสงบศึก สนธิสัญญาทางการค้า สนธิสัญญาหรือความตกลงเกี่ยวกับองค์การระหว่างประเทศ สนธิสัญญาหรือข้อตกลงที่มีผลผูกพันทางการเงินต่อรัฐ สนธิสัญญาหรือข้อตกลงที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นกฎหมายสนธิสัญญาหรือข้อตกลงเกี่ยวกับสถานภาพของบุคคล สนธิสัญญาหรือข้อตกลงเกี่ยวกับการยกให้ การแลกเปลี่ยน หรือการผนวกดินแดนจะต้องได้รับความเห็นชอบหรือสัตยาบันในรูปของรัฐบัญญัติ

สนธิสัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบหรือสัตยาบันแล้ว

การยกให้ การแลกเปลี่ยนหรือการผนวกดินแดนจะต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยเสียก่อน”

กรณีที่ ๔ การออกเสียงประชามติระดับท้องถิ่น เดิมที่ประเทศฝรั่งเศสไม่มีการนำเอาการออกเสียงประชามติมาใช้ในระดับท้องถิ่น ต่อมาเมื่อมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญในปี ค.ศ. ๒๐๐๓ จึงได้มีการนำระบบการออกเสียงประชามติมาใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๗๒-๑ ดังนี้

“มาตรา ๗๒-๑^๔ รัฐบัญญัติกำหนดเงื่อนไขผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้สิทธิร้องขอให้สภาแห่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรจุประเด็นที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในวาระการประชุมสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นได้

ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญประกอบรัฐธรรมนูญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจนำร่างมติหรือร่างนิติกรรมที่อยู่ในอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอขอประชามติจากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นได้

ในกรณีที่มีการเตรียมการที่จะจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีรูปแบบพิเศษหรือจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินการดังกล่าวอาจกระทำได้โดยการปรึกษาผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นได้ตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ การเปลี่ยนแปลงอาณาเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจใช้วิธีการปรึกษาผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้เช่นเดียวกันตามเงื่อนไขที่กำหนดโดยรัฐธรรมนูญ”

การออกเสียงประชามติถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญกระบวนการหนึ่งเช่นเดียวกับกระบวนการออกเสียงเลือกตั้ง เพียงแต่มีลักษณะที่แตกต่างจากกระบวนการออกเสียงเลือกตั้งคือการออกเสียงประชามติเป็นไปเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้บริหารประเทศได้ปรึกษาหารือกับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยตรงด้วยการตั้งคำถามหรือขอให้แสดงความคิดเห็นในร่างกฎหมายสำคัญ ๆ บางประเภท เช่น การออกเสียงประชามติรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๙๕๘ ซึ่งมีทั้งหมด ๙๐ มาตรา

^๔ รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ลงวันที่ ๒๘ มีนาคม ค.ศ. ๒๐๐๓

ก่อนที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบเนื้อหาสาระประกอบการตัดสินใจในการออกเสียงประชามติ ซึ่งในประเด็นนี้ผมถือว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญประการหนึ่งในการทำประชามติที่สมควรจะได้นำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงการออกเสียงประชามติของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จุดนิติ : ในการออกเสียงประชามติของประเทศไทยที่ผ่านมา กล่าวคือ กรณีการให้ความเห็นชอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กังวลับ ซึ่งเป็นการออกเสียงประชามติครั้งแรกสำหรับประเทศไทยนั้น ในทัศนะของท่านเห็นว่ายังมีสภาพปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง รวมถึงข้อควรปรับปรุงแก้ไข

ศ.ดร. นันทวัฒน์ : ปัญหาและอุปสรรคก็อย่างที่ผมเรียนให้ทราบแล้วว่า โดยปกติแล้ว เวลาผมสอนหนังสือก็มักจะบอกกับนิสิตว่าคนไทยเราฉลาดกว่าคนฝรั่งเศสเยอะ คนฝรั่งเศสสติปัญญาคนไทยไม่ได้เพราะเมื่อตอนที่ฝรั่งเศสเขาร่างรัฐธรรมนูญเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๘ (พ.ศ. ๒๕๐๑) นั้น ประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญบอกว่าเนื่องจากต้องนำร่างรัฐธรรมนูญออกไปให้ประชาชนออกเสียงประชามติเพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญต้องสั้นกระชับและมีเฉพาะสาระสำคัญเท่านั้น ซึ่งถ้าเราไปเปิดดูในรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส ในหมวดที่เกี่ยวกับสมาชิกรัฐสภา เช่น สภาผู้แทนราษฎรจะกำหนดไว้เพียงสองสามมาตราเท่านั้น โดยจะกำหนดไว้เฉพาะหลักการสำคัญว่าสภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแทนของประชาชนในแต่ละจังหวัด ส่วนรายละเอียดหรือหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก จำนวนเงินค่าตอบแทน เงินประจำตำแหน่งและอื่น ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ดังนั้นจึงมีการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญขึ้นมาเพื่อขยายความของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญให้มีความชัดเจนขึ้น ฉะนั้นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) จึงมีประมาณสองสามมาตราเท่านั้น ส่วนรายละเอียดอย่างอื่นจะกำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญทั้งหมด เพราะต้องการให้มีเฉพาะหลักการใหญ่ ๆ ที่มีความสำคัญในรัฐธรรมนูญเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจได้ว่า ส.ส. เป็นตัวแทนของประชาชนในประเทศแต่ ส.ว. เป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น กล่าวคือ มีการเลือกตั้งในท้องถิ่นเพื่อเข้ามาเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น แล้วสมาชิกสภาท้องถิ่นมาเลือกตั้งกันเองเพื่อเข้ามาเป็น ส.ว. นี่คือหลักการสำคัญ ส่วนจะมีสมาชิกจำนวนเท่าไร หรือจะแบ่งเขตเลือกตั้งอย่างไร ให้ออกเป็นกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญทั้งหมด ซึ่งทุกอย่างในรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. ๑๙๕๘ ของประเทศฝรั่งเศสจะเป็นในลักษณะเช่นนี้ เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสจึงมีเพียง ๘๐ - ๙๐ มาตราเท่านั้น

ย้อนกลับมาที่คำถามว่าในการออกเสียงประชามติของประเทศไทยที่ผ่านมาอันมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง ปัญหานั้นมีแน่นอนครับถ้าเราจะทำประชามติกันจริง ๆ และถ้าต้องการได้เสียงที่ชัดเจนของประชาชน รัฐธรรมนูญนั้นควรต้องสั้นกระชับและมีเฉพาะหลักการใหญ่ ๆ ที่สำคัญเท่านั้น ถ้าวางหลักการใหญ่ไว้ในรัฐธรรมนูญได้แล้ว จึงไปออกกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญซึ่งจะออกมาอย่างไรก็ไม่มีทางที่จะขัดกับหมายแม่บทได้ถ้าหลักการนั้นดีแล้ว เพราะฉะนั้นปัญหาของการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ คือ

ประการแรก รัฐธรรมนูญฯ มีความยาวเกินไปประชาชนไม่สามารถที่จะทำความเข้าใจได้ดีพอทุกมาตรา ฉะนั้นประชาชนก็จะถูกรอกรงำโดยทำให้เชื่อว่ารัฐธรรมนูญนั้นดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด ซึ่งที่ผ่านมามองเห็นได้ว่ามีคนบางกลุ่มออกมาเรียกร้องให้คว่ำรัฐธรรมนูญ แต่อีกกลุ่มหนึ่งออกมาเรียกร้องให้รับรัฐธรรมนูญ แล้วบังเอิญในช่วงเวลานั้นเริ่มมีความแตกแยกทางการเมือง มีการแบ่งแยกเป็นสี แต่สีต่างก็ออกมาเรียกร้องให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งตรงนี้จะต่างจากเมื่อตอนที่ร่างรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ ที่ผมจำได้จะมีเพียงสีเขียวเท่านั้นที่ออกมารณรงค์ให้มีการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งตอนนั้นก็ยังมีบทบัญญัติเรื่องประชามติเช่นกัน แต่กำหนดไว้ว่าหากรัฐสภาไม่เห็นกับร่างรัฐธรรมนูญจึงค่อยนำไปให้ประชาชนออกเสียงแสดงประชามติ เมื่อรัฐสภารับรัฐธรรมนูญนั้นแล้วจึงไม่มีการทำประชามติ ฉะนั้นเมื่อตอนร่างรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ จึงไม่มีใครต่อต้านเพราะมีวิธีการนำเสนอที่ดีมาก ซึ่งตอนนั้นยังจำได้ว่าตนเองได้ทำวิจัยให้กับหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่ง และทำให้กับคุณหมอประเวศ วะสี ที่ออกไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่องประชามติโดยเริ่มมีการให้ความรู้กับประชาชนว่าในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ควรมีอะไรบ้างที่เป็นประโยชน์กับประเทศ เพราะฉะนั้นประชาชนก็จะพอมองเห็นภาพในการจัดทำรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๔๐ ซึ่งมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนมาตลอด การทำประชามติจึงไม่มีความจำเป็น

ประการที่สอง เราจะเห็นได้ว่าตัวสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เองก็ดี หรือการรัฐประหารก็ดี ต่างก็เป็นเรื่องที่ขัดแย้งกันและขัดใจคนบางกลุ่มเพราะการทำรัฐประหารแล้วมาฉีกรัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดของประเทศไทยฉบับหนึ่งไปโดยไม่มีคำตอบ ทำให้ทุกอย่างจบสิ้นลงต้องมาร่างรัฐธรรมนูญกันใหม่

ประการที่สาม รัฐธรรมนูญฯ ปี ๒๕๕๐ เขียนขึ้นมาภายใต้บรรยากาศที่รีบเร่งภายใต้เหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองที่มีความเห็นแตกแยกกันจึงแตกต่างจากรัฐธรรมนูญฯ ปี ๒๕๔๐ แม้ว่าจะมีการพยายามทำให้เหมือนแต่ก็ไม่ใช่ เพราะคนที่มาร่างรัฐธรรมนูญต่างก็มีที่มาซึ่งแตกต่างกัน กล่าวคือส่วนหนึ่งมาจากการสรรหาจากนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถ อีกส่วนหนึ่งมาจากการแต่งตั้งโดย คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ที่เห็นว่าบุคคลนั้นมีความรู้ความสามารถที่จะร่างรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งบางคนเมื่อเป็น ส.ส.ร. ได้ไม่กี่วันก็ถูกศาลพิพากษาจำคุก ล้มละลาย หรือทุจริตก็ต้องสิ้นสุดจากการเป็น ส.ส.ร. ไป แล้วต้องตั้งคนใหม่เข้ามาแทน เมื่อร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว

ในมาตรา ๓๐๙ ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการนิรโทษกรรมก็ไม่มีใครรู้ว่ามันมาจากไหนและไม่มีใครตอบได้ เพราะฉะนั้นตัวรัฐธรรมนูญฯ ปี ๒๕๕๐ จึงเป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่สะอาด การออกเสียงประชามติจึงเป็นกระบวนการฟอกรัฐธรรมนูญให้สะอาดเท่านั้นเอง ซึ่งกระบวนการที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญฯ (ฉบับชั่วคราว) ปี ๒๕๔๙ ได้กำหนดให้ตั้ง ส.ส.ร. ขึ้นมาทำหน้าที่

ร่างรัฐธรรมนูญฯ ปี ๒๕๕๐ ผู้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นมองเห็นแล้วว่าต้องถูกตั้งคำถามว่ารัฐธรรมนูญฯ ปี ๒๕๕๐ นั้นมีที่มาไม่ถูกต้องไม่ใสสะอาดจึงต้องการให้ประชาชนออกเสียงประชามติ เพราะฉะนั้นการออกเสียงประชามติที่ถูกนำมาใช้เมื่อปี ๒๕๕๐ จึงไม่ใช่การออกเสียงประชามติ ในความหมายแบบตะวันตก กล่าวคือไม่ใช่เพื่อให้ประชาชนได้ตัดสินใจอนาคตของตัวเองหรือว่าได้เลือกรัฐธรรมนูญของตัวเอง แต่เป็นอะไรบางอย่างที่ผมมองว่าเป็นการฟอกรัฐธรรมนูญให้สะอาด ถ้าสมมติว่าประชาชน

ออกเสียงประชามติไม่เห็นด้วยกับรัฐธรรมนูญฯ ๒๕๕๐ ก็กำหนดให้ คมช. เลือกรัฐธรรมนูญฉบับใดฉบับหนึ่งขึ้นมาใช้ได้ ผมยังไม่แน่ใจเลยว่าถ้าวันนั้น ส.ส.ร. ได้เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๙ ว่าถ้าออกเสียงประชามติไม่ผ่านให้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ กลับมาใช้ใหม่ ผมว่ารัฐธรรมนูญฯ ปี ๒๕๕๐ อาจจะไม่ผ่านการทำประชามติด้วยซ้ำไปเพราะประชาชนส่วนใหญ่จะคุ้นเคยกับรัฐธรรมนูญฯ ปี ๒๕๕๐ ซึ่งวันนั้นเราอาจจะได้รัฐธรรมนูญฯ ปี ๒๕๕๐ กลับมาแบบเดิมก็ได้

ฉะนั้นผมถือว่ากระบวนการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญฯ ปี ๒๕๕๐ ที่เกิดขึ้นมานั้น เป็นกระบวนการที่ไม่ใช่ประชามติในความหมายแบบตะวันตกไม่ควรจะนับด้วยซ้ำว่าเป็นการออกเสียงประชามติเพราะว่าเราไม่เคยรพกฎกติกาอะไรเลย ตั้งแต่หลักเกณฑ์ในการออกเสียงประชามติ กระบวนการทุกอย่างทุกขั้นตอน แม้กระทั่งในภายหลังที่นี้ก็อาจจะแก้ไขรัฐธรรมนูญฯ ก็แก้ไขที่ไม่ได้นึกเลยว่าเราทำได้ทำประชามติไปแล้ว ซึ่งถ้าไม่ตีก็ควรแก้ไขเสียแต่ตอนนั้นไม่ใช่มาแก้ไขเมื่อผ่านการทำประชามติไปแล้ว ซึ่งตรงนี้ผมคิดว่าไม่ถูกต้อง อย่างในยุโรปบางประเทศ เช่น ฝรั่งเศสกฎหมายที่มาจาก การออกเสียงประชามติจะอยู่ในระดับที่สูงกว่ากฎหมายที่มาจากรัฐสภาด้วยซ้ำไป เพราะถือว่าประชาชนให้ความเห็นชอบร่วมกันอีกรอบหนึ่ง สถานะของกฎหมายจึงสูงกว่า และในบางครั้งถ้ามีการขัดแย้งกันระหว่างกฎหมายที่ผ่านการทำประชามติกับกฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรี ศาลอาจจะตีความว่ากฎหมายที่มาจากประชาชนอยู่ในลำดับศักดิ์ที่สูงกว่าด้วย

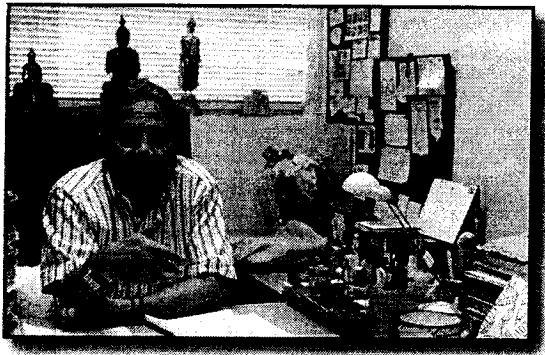
จุดนิต : ตามที่ฝ่ายการเมืองได้มีการเสนอให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยไม่ได้มีกระบวนการในการขอประชามติเป็นเบื้องต้นก่อน (การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๕๑) โดยนำไปสู่การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้ผ่านการออกเสียงประชามติให้ความเห็นชอบจากประชาชนแล้วนั้น ในทัศนะของท่านเห็นว่ามีควมถูกต้องหรือเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด

ศ.ดร. นันทวัฒน์ : ถ้าจะให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฯ ให้ดีและเหมาะสมจริงนั้นต้องบอกว่ากฎหมายนั้นมาอย่างไรก็ต้องไปอย่างนั้น กล่าวคือ ถ้ากฎหมายนั้นมาโดยวิธีการออกเสียงประชามติหากจะยกเลิก หรือแก้ไขก็ต้องทำประชามติ ต้องถามคนทั้งประเทศที่เขาลงประชามติก่อนว่าควรแก้ไขหรือไม่ เว้นแต่จะเป็นการแก้ไขเล็กน้อยที่ไม่กระทบโครงสร้างหรือสาระสำคัญของกฎหมายนั้นจะไม่ทำประชามติก็ได้ แต่ถ้าเป็นการแก้ไขเนื้อหาหนักและกระทบโครงสร้างก็ต้องทำประชามติ ฉะนั้นถ้าเรายึดหลักการนี้ก็ไม่ควรจะมีระบบการออกเสียงประชามติด้วยซ้ำไปเพราะจะสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดทำประชามติมาก

การแก้ไขรัฐธรรมนูญในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น^๔ อาจจะไม่ค่อยมีประเด็นมากเท่าไร แต่ก็เป็นที่น่าสงสัยเหมือนกันว่าการแก้ไขหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้นจะถือว่าเป็นการแก้ไขในส่วนสาระสำคัญหรือไม่ก็ไม่ทราบ แต่ในเวลานั้นไม่มีการออกเสียงประชามติ ฉะนั้นจึงถือว่าทำประชามติเฉพาะในตอนรับรัฐธรรมนูญเท่านั้นเอง ส่วนเวลาแก้ไขนั้นจะทำเช่นไรก็แล้วแต่ไม่ต้องออกเสียงประชามติก็ได้

^๔ ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒ ครั้ง คือ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๙๓ - ๙๘) และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) เกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา (มาตรา ๑๙๐).

สำหรับผมแล้วประเด็นคำถามนี้ผมเห็นว่าไม่ถูกต้องที่รัฐธรรมนูญฯ ซึ่งมาจากการทำประชามติ การจะแก้ไขก็ต้องทำประชามติ ไม่ใช่จะแก้ไขหรือยกเลิกโดยรัฐสภาเท่านั้น แต่ถ้าถามว่าควรทำประชามติหรือไม่ สำหรับผมแล้วคิดว่าไม่ควรทำเช่นกัน เพราะก็อย่างที่ผมบอกไว้ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ เนื่องจากการทำประชามติในแต่ละครั้งจะสิ้นเปลืองงบประมาณมากจึงไม่ควรที่จะมีการทำประชามติ กันบ่อย ๆ เพราะบางครั้งเมื่อทำประชามติไปแล้วไม่นานก็ต้องมาเลือกตั้งกันใหม่ทำให้ต้องเสียเงิน งบประมาณที่ใช้ไปกับการเลือกตั้งอีกเยอะแยะมากมาย ลองนึกดูว่าถ้าเราต้องทำประชามติในการแก้ไข รัฐธรรมนูญในครั้งนี้ว่าจะให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) หรือไม่ เราก็จะเสียงบประมาณไปกับการทำประชามติกว่าสองพันล้านบาท ถ้าสมมติว่า ส.ส.ร. เขียนว่าถ้ารัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับแล้ว

ให้ยุบสภา และเลือกตั้งภายในหกสิบวันนับแต่วันยุบสภา เราก็ต้องเสียงบประมาณไปกับการเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะต้องใช้เงินในการเลือกตั้งเป็นหมื่นล้านบาทในระยะเวลาสิบสองเดือน ซึ่งมันไม่ใช่ไม่ควรจะเป็นแบบนั้น ผมเคยไปบรรยายหลายที่แต่มีคนบอกว่าผมตีราคาประชาธิปไตยเป็นตัวเงินเท่านั้น ผมก็บอกว่ามันไม่ใช่หรอก เพราะถ้าเราดูการออกเสียงประชามติ

ที่ผ่านมามีการทำประชามตินั้นจะได้ความเห็นจากประชาชนจริงหรือไม่ก็ไม่รู้ แต่สำหรับผมคิดว่าไม่ได้รับความจริงแน่นอน เพราะคิดว่ารัฐธรรมนูญฯ ปี ๒๕๕๐ นั้นยาวเกินไปมีเนื้อหามากถึง ๓๐๙ มาตรา ซึ่งคงไม่มีประชาชนคนใดอ่านทั้งหมดทุกมาตราเป็นแน่ ฉะนั้นคนที่มาลงประชามติเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตาม ต่างก็ลงประชามติตามความคิดของตัวเองโดยไม่ได้ดูหรืออ่านรัฐธรรมนูญมาแต่อย่างใด หรือบางคนอาจจะดูมาบ้างแต่น้อยมาก เพราะฉะนั้นจะถือว่าการทำประชามติทุกคนเห็นด้วยทั้งหมดคงไม่ใช่

ถ้าเราทำแบบรัฐธรรมนูญฯ ปี ๒๕๕๐ ซึ่งในตอนนั้นจะเห็นได้ว่าได้มีคณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นไปตามจังหวัดต่าง ๆ แล้วนำผลจากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ มาสรุปอีกครั้งหนึ่งว่าประชาชนเห็นด้วยหรือไม่กับรัฐธรรมนูญฯ ฉบับนี้ เมื่อสรุปแล้วก็มีกรรมการลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์เพื่อชี้แจงให้ประชาชนทราบว่าในแต่ละจังหวัดแต่ละภูมิภาคประชาชนมีความเห็นในประเด็นนี้อย่างไร แล้วนำประเด็นความเห็นของประชาชนนั้นไปเขียนกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฯ ผมว่าอย่างนี้ทำได้และดีกว่าการทำประชามติด้วยซ้ำไป เพียงแต่ต้องให้กระบวนการเป็นไปในทางที่กว้างขึ้นเท่านั้นเอง เพราะการทำประชามติท้ายที่สุดแล้วก็คือพิธีกรรมนั่นเอง

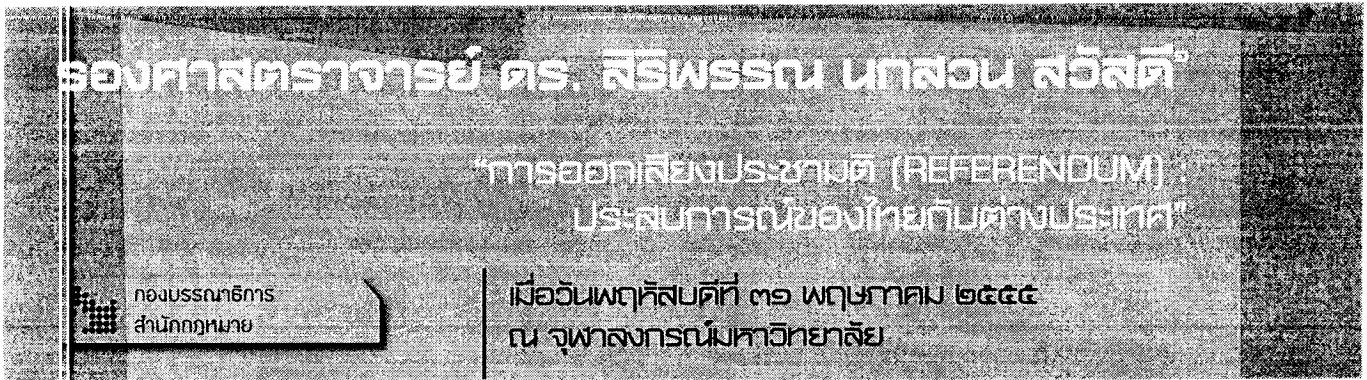
จุดนิติ : บทสรุป และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่จะป็นประโยชน์และข้อคิดคำนึงสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การออกเสียงประชามติสำหรับประเทศไทยสามารถสะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้และสมตามเจตนารมณ์ของหลักการออกเสียงประชามติ

ศ.ดร. นันทวัฒน์ : ถ้าจะมีการออกเสียงประชามติในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็คงจะเหมือนเดิมไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงเพราะการทำประชามติก็เป็นเพียงกระบวนการแค่นั้นเอง ดังนั้น ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะต้องเขียนให้ละเอียดชัดเจนว่าจะให้มีการออกเสียงประชามติในเรื่องอะไรบ้าง เช่น กฎหมาย

ที่มาจากการเข้าชื่อเสนอกฎหมายโดยประชาชนต้องมีการทำประชามติหรือไม่ หรือจะให้เป็นอย่างไร ก็ต้องกำหนดให้ชัดเจน แต่สำหรับผมแล้วคิดว่าการทำประชามติไม่ใช่เรื่องใหญ่ที่จะต้องกำหนดไว้ใน รัฐธรรมนูญ แต่ในวันนี้คงไปคัดค้านหรือต้านทานอะไรไม่ได้แล้วเพราะได้มีการทำประชามติมาครั้งหนึ่ง แล้วซึ่งถ้าไปคัดค้านก็เหมือนจะเป็นการไปจำกัดหรือตัดสิทธิของประชาชน ฉะนั้นที่มีอยู่เช่นเดิมก็ดีแล้ว ไม่มีปัญหาอะไร เพราะเป็นแค่กระบวนการเท่านั้นเอง

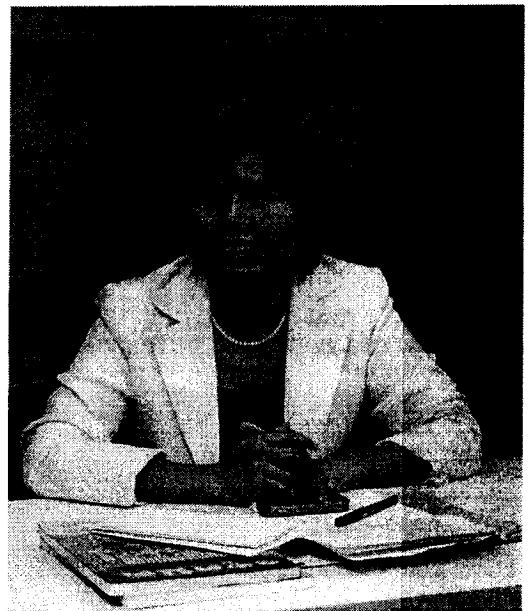
ในรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขนี้อาจจะต้องเขียนกำหนดไว้เลยว่าถ้าสมมติว่ามีการแก้ไข รัฐธรรมนูญในส่วนที่กระทบถึงสาระสำคัญหรือหลักการสำคัญที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญนั้นจะต้อง ให้ประชาชนออกเสียงประชามติก่อน เพราะในเมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ จะต้องผ่าน กระบวนการออกเสียงประชามติ ฉะนั้นในการแก้ไขที่กระทบถึงสาระสำคัญที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญ ก็ต้องให้ประชาชนออกเสียงประชามติด้วย โดยอาจจะต้องเขียนเป็นหลักการใหม่เพิ่มเติม เข้ามาในรัฐธรรมนูญด้วย ซึ่งถ้าเราเคารพหลักเจตนารมณ์ของประชาชนหรือหลักประชาธิปไตย ในทางตรงแล้ว เมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างไรก็ต้องปฏิบัติตามนั้น เช่น สมมติว่ารัฐธรรมนูญฉบับแก้ไข เพิ่มเติมนี้กำหนดไว้ว่านักการเมืองที่ทุจริตคอร์รัปชันเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ห้ามอภัยโทษเด็ดขาด ไม่ว่ากรณีใด ๆ ซึ่งตรงนี้ผมคิดว่าควรจะเขียนกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเลยว่าห้ามออกเสียงประชามติ ซึ่งถ้ากฎหมายเข้าสู่สภาแล้วหากสภาแก้ไขก็ขัดกับเจตนารมณ์ของการออกเสียงประชามติตั้งแต่ต้น เพราะรัฐธรรมนูญต้องมีหลักการมีเจตนารมณ์ที่สำคัญ ถ้าประชาชนเห็นด้วยแล้วเวลาจะแก้ไขก็ต้องให้ ประชาชนเห็นด้วยเช่นกัน

จุดนิมิต : แนวความคิด ที่มา และหลักการของการออกเสียงประชามติ (REFERENDUM) นั้น มีความเป็นมาและความสำคัญอย่างไร

รศ. ดร. สิริพรรณ : การออกเสียงประชามติ (Referendum) เป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการปกครองตามหลัก “ประชาธิปไตยโดยตรง” (Direct Democracy) อันเป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่มีความสำคัญและยากต่อการตัดสินใจ โดยระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การที่สมาชิกรัฐสภาซึ่งเป็นผู้แทนของประชาชนเห็นว่าเป็นประเด็นที่สำคัญเกินกว่าจะให้ผู้แทนเป็นผู้ตัดสินใจหรือ ผลของการตัดสินใจนั้นยากที่จะเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ก็จะมีการคืนอำนาจในการตัดสินใจให้แก่ประชาชนชั่วคราว

โดยรูปแบบการออกเสียงประชามติสามารถแบ่งได้ ๒ ประเภท คือ ประชามติที่เสนอโดยผู้แทนประชาชนซึ่งก็คือฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร (Legislative referendum) ซึ่งให้อำนาจรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอให้มีการออกเสียงประชามติ อันเป็นรูปแบบเดียวกับรูปแบบการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖๕ และประชามติที่เสนอโดยประชาชน (Popular Referendum) ซึ่งให้อำนาจประชาชนเป็นผู้เสนอให้มีการออกเสียงประชามติ

* สำเร็จการศึกษา รัฐศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, M.A. (Comparative Politics) Johns Hopkins University, Ph.D. Kyoto University. ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ในเรื่องใด ๆ ที่ประชาชนเห็นว่าควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น การเสนอให้มีการออกเสียงประชามติของประชาชนชาวซูริค (Zurich) ประเทศสวิตเซอร์แลนด์เมื่อปี ค.ศ. ๒๐๑๑ ว่าจะยังยอมให้การช่วยเหลือในการฆ่าตัวตาย (Assisted Suicide) ซึ่งเป็นเรื่องถูกกฎหมายมาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๔๑ ยังเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่หรือไม่ (สำหรับในสวิตเซอร์แลนด์ อนุญาตเพียงการช่วยเหลือในรูปแบบเครื่องมือ เช่น ยา แต่ไม่อนุญาตให้แพทย์หรือผู้อื่นเป็นผู้ลงมือกระทำ)

ทั้งนี้ ประเด็นที่จะสามารถนำมาจัดทำประชามติได้ มีเกณฑ์พิจารณาสำคัญ คือ

๑) ต้องเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างสูง แต่ควรห้ามเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการเงิน การเปลี่ยนแปลงสนธิสัญญากับต่างประเทศ และการอภัยโทษตัวบุคคล เพื่อมิให้การออกเสียงประชามติทับซ้อนกับการเลือกตั้งหรือการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเพื่อป้องกันมิให้ผู้มีอำนาจได้ใช้กระบวนการออกเสียงประชามติสร้างความชอบธรรมในการเข้าสู่ตำแหน่งหรือการรักษาสถานภาพตำแหน่งของตนเอง

๒) ข้อความที่จะขอความเห็นต้องชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้ผู้มีสิทธิออกเสียงสามารถตัดสินใจว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในเรื่องนั้นได้

โดยเงื่อนไขที่รัฐต้องดำเนินการ คือ ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เห็นชอบและไม่เห็นชอบในเรื่องที่จะจัดทำประชามติได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน และต้องนำผลการออกเสียงประชามติไปดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนที่มาลงประชามติ

จุดนิติ : หากพิจารณาหลักการออกเสียงประชามติซึ่งได้เคยมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับหลักการออกเสียงประชามติของนานาอารยประเทศแล้ว ในทัศนะของท่านมีความเห็นว่าประเด็นเรื่องใดที่สมควรจะได้นำมาปรับใช้หรือเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงการออกเสียงประชามติของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รศ. ดร. สิริพรรณ : เมื่อพิจารณาหลักการออกเสียงประชามติซึ่งได้เคยมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพบว่าที่ผ่านมายังมีการเปิดช่องให้มีการออกเสียงประชามติน้อย ทั้งนี้ หากจะเปรียบเทียบกับหลักการออกเสียงประชามติของต่างประเทศแล้ว และนำมาเพื่อปรับปรุงการออกเสียงประชามติของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นนั้น อาจพิจารณาได้ ๒ ประการ ดังต่อไปนี้

ประการที่ ๑ การนำหลักการออกเสียงประชามติมาปรับใช้ในระดับท้องถิ่น

การออกเสียงประชามติในระดับท้องถิ่นนั้น มีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นจะเป็นผู้รู้และเข้าใจปัญหาในท้องถิ่นที่สุด ในที่นี้ขอยกตัวอย่างประเทศสวิตเซอร์แลนด์ซึ่งเป็นประเทศที่ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างของการออกเสียงประชามติโดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ เป็นผลมาจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจำนวน ๕๐,๐๐๐ คนขึ้นไป สามารถเข้าชื่อกันเพื่อให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติเกี่ยวกับกฎหมายหรือการดำเนินกิจการใด ๆ ของรัฐได้ ตัวอย่างเช่น การออกเสียงประชามติของประชาชนในตำบล Riehen ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ในเรื่องที่นายกเทศมนตรีได้มีนโยบายดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยได้เชิญศิลปินมาทำงานศิลปะในเมือง และได้มีการนำผ้ามาคลุมต้นไม้ออกมาเป็นงานศิลปะแบบโมเดิร์นอาร์ต (modern art) ซึ่งปรากฏว่าทำให้ Riehen เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น นายกเทศมนตรีจึงต้องการตอบแทนศิลปินด้วยการซื้อรูปภาพซึ่งมีราคาค่อนข้างสูงเพื่อนำมาติดไว้ที่ศาลากลาง แต่ปรากฏว่าประชาชนของ Riehen ไม่เห็นด้วยกับนายกเทศมนตรี จึงได้เสนอให้

มีการออกเสียงประชามติว่าจะอนุมัติให้นายกเทศมนตรีซื้อรูปภาพดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งผลการออกเสียงประชามติ ประชาชนไม่เห็นชอบให้ซื้อภาพดังกล่าวเนื่องจากต่างมีความเห็นว่าควรนำเงินจำนวนนั้นไปสร้างห้องสมุดประชาชนหรือขยายบริการของโรงพยาบาลซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากกว่า

ดังนั้น จึงควรกำหนดเพิ่มบทบาทของภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ด้วยการให้สิทธิประชาชนสามารถเข้าชื่อเสนอขอให้มีการออกเสียงประชามติในเรื่องที่มีผลกระทบต่อประชาชนเพื่อเปิดโอกาสให้มีการนำหลักการทำประชามติมาปรับใช้ในระดับท้องถิ่นได้ ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายหรือวางกฎเกณฑ์ที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นของตนได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

ประการที่ ๒ ผลผูกพันของการออกเสียงประชามติ

การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๕ กำหนดให้การออกเสียงประชามติอาจจัดให้มีการออกเสียงเพื่อมีข้อยุติโดยเสียงข้างมากของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติในปัญหาที่จัดให้มีการออกเสียงประชามติ หรือเป็นการออกเสียงเพื่อให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีก็ได้ นั้น ทำให้การนำผลการออกเสียงประชามติไปบังคับใช้ในบางกรณียังขึ้นอยู่กับมติตัดสินใจของคณะรัฐมนตรี ซึ่งอาจส่งผลให้ประชาชนขาดศรัทธาในการออกเสียงประชามติ และอาจจะกลายเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยที่ไม่ได้เกิดประโยชน์ใด ๆ อันเป็นแนวทางที่แตกต่างกับการออกเสียงประชามติของต่างประเทศที่ส่วนใหญ่จะกำหนดให้ผลของการออกเสียงประชามติมีผลผูกพันและบังคับใช้ทันที เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งการออกเสียงประชามติสามารถทำได้ในระดับมลรัฐเท่านั้น ได้กำหนดให้เมื่อการออกเสียงประชามติเสร็จสิ้นแล้วต้องนำผลของการออกเสียงประชามติมาบังคับใช้ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้มีการประกาศแจ้งผลการออกเสียงประชามติ เป็นต้น

ประการที่ ๓ การออกเสียงประชามติต่อร่างกฎหมายที่เสนอโดยประชาชน

เนื่องจากการพิจารณาร่างกฎหมายที่เสนอโดยประชาชนของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖๓ กำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ทำให้ร่างกฎหมายที่เสนอโดยประชาชนต้องผ่านกระบวนการพิจารณาของรัฐสภาอีกครั้ง ซึ่งเนื้อหาของกฎหมายที่เสนอโดยประชาชนและผ่านการพิจารณาของรัฐสภาอาจไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายได้ ในขณะที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ได้กำหนดให้ร่างกฎหมายที่เสนอโดยประชาชน ต้องผ่านการออกเสียงประชามติเท่านั้น ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เป็นผู้ตัดสินใจในขั้นตอนสุดท้ายว่าจะยอมรับร่างกฎหมายที่มีผู้เข้าชื่อเสนอกันมานั้นหรือไม่ นอกจากนี้หากรัฐสภาจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมายที่เสนอโดยประชาชนแล้ว ก็จะต้องให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ก่อนด้วยเช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตาม หากจะยอมรับแนวคิดการออกเสียงประชามติต่อร่างกฎหมายที่เสนอโดยประชาชนแล้ว ก็อาจมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มจำนวนผู้เข้าชื่อเสนอกฎหมายจากเดิม เพราะหากการเสนอกฎหมายทำได้ง่ายเกินไป ก็จะมีกฎหมายที่ประชาชนเสนอเข้ามา มาก และจะต้องมีการออกเสียงประชามติมากขึ้นตามไปด้วย ตัวอย่างเช่น กำหนดให้ร่างกฎหมายที่เสนอโดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คนขึ้นไป ต้องผ่านการพิจารณาของรัฐสภา และร่างกฎหมายที่เสนอโดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คนขึ้นไป ต้องผ่านการออกเสียงประชามติจากประชาชน เป็นต้น

จุดนิติ : ในการออกเสียงประชามติของประเทศไทยที่ผ่านมา กล่าวคือ กรณีการให้ความเห็นชอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กึ่งฉบับ ซึ่งเป็นการออกเสียงประชามติครั้งแรกสำหรับประเทศไทยนั้น ในทัศนะของท่านเห็นว่ายังมีสภาพปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง รวมถึงข้อควรปรับปรุงแก้ไข

รศ. ดร. สิริพรรณ : จากสาระสำคัญของการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๙ สามารถตั้งข้อสังเกตซึ่งอาจถือเป็นข้อจำกัดของการออกเสียงประชามติครั้งนี้ได้ ๓ ประเด็น ดังนี้

ประการที่ ๑ ประเด็นในการออกเสียงประชามติ

การออกเสียงประชามติเพื่อให้ประชาชนได้พิจารณาว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ยกร่างขึ้นทั้งฉบับ เป็นการออกเสียงประชามติที่ผิดหลักการในการออกเสียงประชามติ กล่าวคือ การกำหนดประเด็นในการออกเสียงประชามติต้องทำให้สั้นชัดเจน และเข้าใจง่าย ตัวอย่างเช่น จะอนุญาตให้มีการทำแท้งเสรีหรือไม่ หรือจะยอมรับการแต่งงานของคนรักร่วมเพศหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งเป็นคำถามลักษณะตรงไปตรงมา แต่ประเด็นในการออกเสียงประชามติครั้งที่ผ่านมาเป็นไปไม่ได้ที่ประชาชนจะเข้าใจเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญที่นำมาให้ลงประชามติทั้ง ๓๐๙ มาตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบระยะเวลาในการเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญ ๑๙ วัน ก่อนออกเสียงประชามติ ดังนั้น การออกเสียงประชามติเพื่อความเห็นชอบรัฐธรรมนูญ จึงควรกำหนดเฉพาะประเด็นที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกที่มีความสำคัญเท่านั้น ซึ่งจะทำให้ประชาชนสามารถแสดงเจตนารมณ์ได้ชัดเจนมากกว่า

ประการที่ ๒ เงื่อนไขในการนำผลการออกเสียงประชามติไปบังคับใช้

การออกเสียงประชามตินั้นต้องทำให้ประชาชนที่ไปออกเสียงรู้ว่าถ้าเขาเลือกแบบนี้แล้วจะได้อะไร หรือถ้าเลือกอีกแบบหนึ่งแล้วจะได้อะไร เพราะฉะนั้น การกำหนดเงื่อนไขว่า “ในกรณีหากเสียงข้างมากไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญ ให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติประชุมร่วมกับคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้เคยประกาศใช้บังคับมาแล้วฉบับใดฉบับหนึ่งมาปรับปรุงให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน เพื่อประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญต่อไป” จึงทำให้การออกเสียงประชามติในครั้งนี้เป็นการออกเสียงประชามติที่ไม่เป็นธรรม และเอาเปรียบประชาชนซึ่งมีสิทธิออกเสียงโดยไม่มีทางเลือกอื่นมากกว่ารับ ๆ ไปก่อน เนื่องจากหากไม่รับอาจจะได้รับรัฐธรรมนูญฉบับที่เลวร้ายกว่า หรือการอ้างการเลือกตั้งเป็นตัวประกัน เช่น การอ้างว่าควรออกเสียง “เห็นชอบ” เพื่อให้มีการเลือกตั้งต่อไปทั้งที่ไม่เกี่ยวข้องกัน เพราะอย่างไรก็ต้องมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเพื่อจัดการเลือกตั้งอยู่แล้ว

ประการที่ ๓ การเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น

การออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๙ นี้ ไม่มีการระบุหลักเกณฑ์และวิธีการในการเปิดโอกาสให้ทั้งฝ่ายที่เห็นชอบและไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญของการออกเสียงประชามติที่จะต้องมีการระบอบการในการสร้างความรับรู้ในทุกด้านให้แก่ประชาชน เพื่อประกอบการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงประชามติในเรื่องนั้น แต่ได้กำหนดไว้เพียงว่าให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ (ซึ่งเป็นผู้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญและมีหน้าที่ต้องรณรงค์ให้ประชาชนเห็นชอบ) ทำหน้าที่เผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่นั้นมีสาระสำคัญอย่างไร และมีความแตกต่างกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อย่างไรเท่านั้น ทำให้การออกเสียงประชามติในครั้งนี้ผ่านมาประชาชนส่วนใหญ่จึงยังคงได้รับข้อมูลเพียงด้านเดียว และไม่ค่อยได้มีโอกาสรับทราบถึงข้อดีและข้อเสียของร่างรัฐธรรมนูญมากนัก

ในขณะที่การออกเสียงประชามติในต่างประเทศ จะมีกระบวนการที่ให้ทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในการออกเสียงประชามติได้มีโอกาสเท่าเทียมกันและภายใต้ทรัพยากรที่ใกล้เคียงกันในการนำเสนอข้อดีและข้อเสียของฝ่ายตน เช่น การออกเสียงประชามติในประเทศฝรั่งเศส จะต้องมีการตราพระราชกฤษฎีกาโดยอาศัยอำนาจรัฐบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติอีกครั้ง เพื่อกำหนดรายละเอียดในการออกเสียงประชามติในแต่ละเรื่อง เช่น งบประมาณในการออกเสียงประชามติ องค์กรผู้รับผิดชอบในการออกเสียงประชามติ การลงทะเบียนเพื่อรับเงินงบประมาณสนับสนุนเพื่อนำเสนอความคิดเห็นของทั้งฝ่ายเห็นด้วยและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยในการออกเสียงประชามติในเรื่องนั้น ๆ หรือการออกเสียงประชามติในประเทศสหรัฐอเมริกา จะต้องมีการจัดเวทีประชาพิจารณ์ (Public Hearing) แสดงความคิดเห็นในระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าประชาชนสามารถตัดสินใจออกเสียงประชามติด้วยความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี

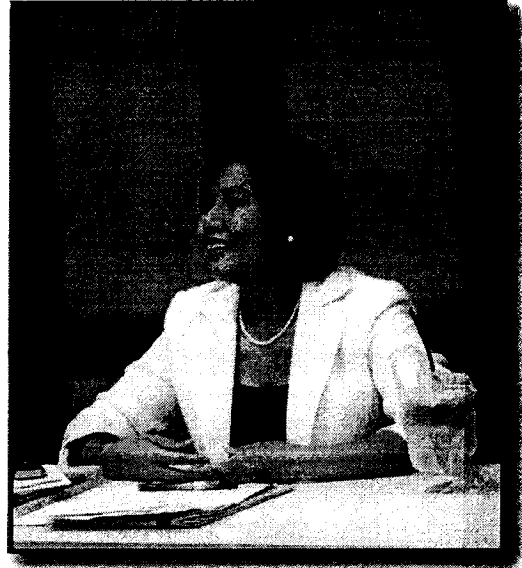
จุดนิติ : ตามที่ฝ่ายการเมืองได้มีการเสนอให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยไม่ได้มีกระบวนการในการขอประชามติเป็นเบื้องต้นก่อน (การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๕๑) โดยนำไปสู่การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้ผ่านการออกเสียงประชามติให้ความเห็นชอบจากประชาชนแล้วนั้น ในทัศนะของท่านเห็นว่ามีความถูกต้องหรือเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด

รศ. ดร. สิริพรรณ : ความจริงแล้วเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ ซึ่งกำหนดเปิดช่องให้มีการเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ ๓ ช่องทาง คือ คณะรัฐมนตรี รัฐสภา (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา) และประชาชน (ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน) แต่เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กำหนดบังคับไว้ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องทำประชามติเป็นเบื้องต้น เพราะฉะนั้นฝ่ายที่มีการเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็เลยไม่มีความจำเป็นต้องไปขอทำประชามติก่อน

แต่เห็นว่ารัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๙๑ กำหนดเปิดช่องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญง่ายเกินไป ซึ่งเป็นผลทำให้รัฐธรรมนูญขาดความศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นแนวความคิดที่ตรงกันข้ามกับในต่างประเทศ ซึ่งจะกำหนดให้กระบวนการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นกระทำได้ค่อนข้างยาก เช่น การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศสจะกำหนดให้การเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องใช้คะแนนเสียงของสมาชิกรัฐสภาไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของรัฐสภา เป็นต้น

ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๙๑ ให้กระบวนการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทำได้ยากขึ้นด้วยการใช้เสียงข้างมากเด็ดขาด (Super Majority) ตัวอย่างเช่น การกำหนดให้การเสนอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะต้องใช้คะแนนเสียงของสมาชิกไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของรัฐสภา ซึ่งในรัฐสภาที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๕๐๐ คน รวมกับจำนวนสมาชิกวุฒิสภา ๑๕๐ คน รวมเป็นจำนวนสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด ๖๕๐ คน ซึ่งจำนวนไม่น้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของ ๖๕๐ คน เท่ากับว่าการจะเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้จะต้องใช้คะแนนเสียงจากสมาชิกรัฐสภาไม่น้อยกว่า ๔๘๘ คน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ จำนวนสมาชิกของพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวนั้นไม่สามารถที่จะเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแต่ละครั้งได้รับฉันทามติจากหลายฝ่าย

สำหรับประเด็นที่ว่าควรจะต้องมีการออกเสียงประชามติก่อนมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันซึ่งได้ผ่านการลงประชามติจากประชาชนมาแล้วหรือไม่ โดยมารยาทและโดยหลักสากลแล้วรัฐธรรมนูญที่ผ่านการออกเสียงประชามติมาแล้ว แม้จะเป็นประชามติที่ไม่ถูกต้องตามหลักสำคัญของการออกเสียงประชามติ การจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิก ก็ควรจะต้องมีการออกเสียงประชามติก่อน แต่มีข้อสังเกตว่าถ้าออกเสียงประชามติเพื่อขอความเห็นชอบก่อนจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้นอาจทำให้ไม่

เห็นภาพว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกรัฐธรรมนูญในประเด็นเรื่องใดบ้าง ซึ่งก็จะทำให้ประเด็นในการออกเสียงประชามติมีความคลุมเครือเหมือนดังเช่นการออกเสียงประชามติครั้งที่ผ่านๆ มา เพราะฉะนั้น จึงเห็นว่าควรนำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเฉพาะในเรื่องสำคัญ ๆ ที่ยังมีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางมากำหนดเป็นประเด็นในการออกเสียงประชามติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจจะไม่เกิน ๕ ประเด็น เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแทบทุกฉบับจะมีหลักการที่คล้ายกัน แต่จะมีเรื่องถกเถียงสำคัญ เช่น ระบบตรวจสอบ ถ่วงดุล ที่มาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ จะให้มีการยุบพรรคหรือไม่ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น

จลนิต : บทสรุป และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ก็จะเป็นประโยชน์และข้อคิดคำนึงสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การออกเสียงประชามติสำหรับประเทศไทยสามารถสะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้และสมตามเจตนารมณ์ของหลักการออกเสียงประชามติ

รศ. ดร. สิริพรรณ : โดยส่วนตัวอยากให้มีการออกเสียงประชามติในสังคมไทยมากขึ้น เนื่องจากการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามตินั้น จะเป็นกระบวนการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่ดีที่สุดของประชาชน กล่าวคือ ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งประชาชนจะได้รับข้อมูลข่าวสารมากที่สุด ซึ่งมากกว่าเรียนรู้ในห้องเรียนและในชีวิตประจำวัน เพราะว่าในระหว่างการออกเสียงประชามติจะมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องมากมาย และเชื่อว่าทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติ จะทำให้ประชาชนจะฉลาดขึ้นด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การออกเสียงประชามติเป็นเช่นเดียวกับเรื่องทั่วไปที่มีทั้งข้อดีและข้อเสีย มีทั้งคุณประโยชน์และโทษ ขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของผู้จัดให้มีการออกเสียงประชามติ รวมทั้งสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น บางครั้งอาจทำให้การดำเนินการในบางประการต้องล่าช้าออกไป หรือการออกเสียงประชามติซึ่งถือเสียงข้างมากเป็นสำคัญอาจทำให้เสียงข้างน้อย

ถูกละเลยได้ ตัวอย่างเช่น กรณีสตรีชาวสวิตเซอร์แลนด์เพิ่งมีสิทธิเลือกตั้งเมื่อประมาณปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ทั้งนี้ เป็นเพราะรัฐธรรมนูญดั้งเดิมของประเทศสวิตเซอร์แลนด์กำหนดให้สิทธิเลือกตั้งแก่ผู้ชายเท่านั้น และการจะแก้ไขรัฐธรรมนูญต้องทำโดยการลงประชามติเท่านั้น หรือการออกเสียงประชามติห้ามชาวยิวในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ประกอบพิธีกรรมบางเรื่อง ซึ่งเมื่อลงประชามติชาวยิวก็ต้องแพ้ เพราะมีจำนวนประชากรน้อยกว่า เป็นต้น

ดังนั้น การออกเสียงประชามติจะสามารถสะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และสมตามเจตนารมณ์ของหลักการออกเสียงประชามติได้ นอกจากต้องพิจารณาถึงหลักสำคัญของการออกเสียงประชามติแล้ว ยังจะต้องคำนึงถึงข้อเสียของการออกเสียงประชามติด้วย กล่าวคือ การออกเสียงประชามติต้องดำเนินการด้วยความจริงใจ มีกระบวนการและระเบียบปฏิบัติในการออกเสียงประชามติแต่ละเรื่องที่ชัดเจน และที่สำคัญที่สุดต้องทำให้ประชาชนสามารถไปใช้สิทธิออกเสียงประชามติด้วยความรู้ความเข้าใจในประเด็นการออกเสียงประชามติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเข้าใจถึงผลกระทบที่จะตามมาด้วย

ภาคผนวก

- : หนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี
ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๓/๙๒๓๖ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙
เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....
กราบเรียน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
- : ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)
- : บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ
ของร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)
- : พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง
พ.ศ. ๒๕๕๐

(๑)

ที่ นร ๐๕๐๓/ ๙๒๗๖

เลขที่	๒๕๑๙
วันที่	๑๕/๓/๕๙
เวลา	๑๘.๐๕ น.

สำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

มีนาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....

กราบเรียน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติในเรื่องนี้

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นเรื่องด่วน ดังที่ได้ส่งมาพร้อมนี้

จึงขอเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ มาเพื่อขอได้โปรดนำเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาเป็นเรื่องด่วนต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)
นายกรัฐมนตรี

เลขที่	๒๕๑๙
วันที่	๑๕/๓/๕๙
เวลา	๑๘.๒๔ น.

๑๐ (๒) ๑๘.๓๒
๑๕ มี.ค ๕๙
๑๘.๓๒

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๓๐๕

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘

(๒)

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ
พ.ศ. ....

หลักการ

ให้มีกฎหมายการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ

เหตุผล

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙ มาตรา ๓๙/๑ บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ โดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และกำหนดเวลาในการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ การเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญและคำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ การออกเสียงประชามติ การนับคะแนน บัตรเสีย และการประกาศผลการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
การออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ
พ.ศ. ....

.....
.....
.....

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙ มาตรา ๓๙/๑ กำหนดให้มีการทำประชามติร่างรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ....”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ” หมายความว่า คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๘

“ร่างรัฐธรรมนูญ” หมายความว่า ร่างรัฐธรรมนูญซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

“การออกเสียง” หมายความว่า การออกเสียงประชามติตามมาตรา ๓๙/๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙

“ผู้มีสิทธิออกเสียง” หมายความว่า ผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙

“วันออกเสียง” หมายความว่า วันที่กำหนดให้เป็นวันออกเสียงประชามติตามประกาศคณะกรรมการเลือกตั้ง

“เขตออกเสียง” หมายความว่า ท้องที่ที่กำหนดเป็นเขตออกเสียงประชามติ

“หน่วยออกเสียง” หมายความว่า ท้องถิ่นที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนออกเสียงประชามติ

“ที่ออกเสียง” หมายความว่า สถานที่ที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนออกเสียงประชามติ และให้หมายความรวมถึงบริเวณที่กำหนดขึ้นโดยรอบที่ออกเสียงประชามติ

“จังหวัด” หมายความว่ารวมถึง กรุงเทพมหานคร

“อำเภอ” หมายความว่ารวมถึง เขต

“ตำบล” หมายความว่ารวมถึง แขวง

“ศาลากลางจังหวัด” หมายความว่ารวมถึง ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

“ที่ว่าการอำเภอ” หมายความว่ารวมถึง สำนักงานเขต

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่าถึง เฉพาะเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เมืองพัทยา

มาตรา ๔ ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้รัฐอุดหนุนหรือจัดสรรค่าใช้จ่ายอย่างเพียงพอแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งและหน่วยงานของรัฐที่สนับสนุนการจัดทำประชามติ

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแสวงหาความร่วมมือจากภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนทราบถึงสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ และมีส่วนร่วมในการออกเสียง โดยไม่ทำให้การออกเสียงมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๕ ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับมอบร่างรัฐธรรมนูญจากคณะรัฐมนตรี และในกรณีได้รับมอบประเด็นเพิ่มเติมจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อดำเนินการให้มีการออกเสียง ให้ถือว่าการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๑๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐ และตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและรณรงค์เกี่ยวกับการออกเสียง โดยสุจริตและไม่ขัดต่อกฎหมาย

หมวด ๑

การจัดพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญ การจัดส่งร่างรัฐธรรมนูญ และการเผยแพร่กระบวนการและขั้นตอนการออกเสียง

มาตรา ๘ ในกรณีที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเสนอประเด็นเพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งให้มีการออกเสียงประชามติเพิ่มเติม ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดทำคำอธิบายหลักการและเหตุผลของประเด็นดังกล่าว ส่งให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสิบวันนับแต่วันถัดจากวันที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอประเด็นเพิ่มเติม

มาตรา ๙ เพื่อประโยชน์ในการออกเสียงให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดพิมพ์ร่างรัฐธรรมนูญ คำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ และประเด็นเพิ่มเติม พร้อมคำอธิบายหลักการและเหตุผลของประเด็น ตามมาตรา ๘ รวมทั้งเผยแพร่กระบวนการและขั้นตอนการออกเสียงให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง ทั้งนี้ ให้พิจารณารูปแบบ แนวทางและวิธีการในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้วย

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้บุคคลหรือคณะบุคคลคณะหนึ่งหรือหลายคณะ ดำเนินการในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้วยก็ได้

มาตรา ๑๐ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการแสดงความคิดเห็นโดยอิสระและเท่าเทียมกันของบุคคลทุกฝ่ายในเรื่องที่จัดทำประชามติ และสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชนสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมในการรณรงค์เผยแพร่หลักเกณฑ์ วิธีการ กำหนดเวลาในการจัดให้มีการออกเสียงร่างรัฐธรรมนูญ คำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ประเด็นเพิ่มเติม และคำอธิบายหลักการและเหตุผลของประเด็นเพิ่มเติม ทั้งนี้ ตามแนวทางและรูปแบบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ให้สถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมจัดสรรเวลาออกอากาศ หรือเผยแพร่ข้อมูลตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

หมวด ๒
หลักเกณฑ์และวิธีการในการออกเสียง

ส่วนที่ ๑
บททั่วไป

มาตรา ๑๑ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ดำเนินการจัดและควบคุมการออกเสียง ให้เป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม

คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคล คณะหนึ่งหรือหลายคณะ เพื่อทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะ ประสานให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนแก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งติดตามให้มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

เพื่อให้การดำเนินการจัดการออกเสียงเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจออกคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๒ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันออกเสียงโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๓ การออกเสียงให้ใช้วิธีลงคะแนนโดยตรงและลับ และให้ผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน ด้วยวิธีการกากบาทในบัตรออกเสียง หรือวิธีการอื่นในเครื่องลงคะแนน

ส่วนที่ ๒
เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการออกเสียง

มาตรา ๑๔ ในการออกเสียงให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง มีหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการออกเสียง และดำเนินกิจการที่จำเป็นเกี่ยวกับการออกเสียง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง มีหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดหน่วยออกเสียงที่ออกเสียง การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง การเพิ่มชื่อ และการถอนชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงในเขตออกเสียง รวมทั้งมีหน้าที่ในการกำกับดูแลการลงคะแนนออกเสียง การนับคะแนนออกเสียง และการประกาศผลการออกเสียง

กรณีจังหวัดใดไม่มีคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดปฏิบัติหน้าที่อยู่ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ดำเนินการสรรหาคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง โดยวิธีการสรรหาและระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการออกเสียง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้ง หรือมอบหมายให้ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะบุคคล หรือบุคคลใด เป็นผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียงได้ตามสมควร

การใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายให้คณะกรรมการ คณะบุคคล หรือบุคคลซึ่งแต่งตั้ง โดยผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ทำหน้าที่ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง หรือคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ให้ถือว่าผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง หรือคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงได้มอบหมายให้คณะกรรมการ คณะบุคคล หรือบุคคลดังกล่าว เป็นผู้ดำเนินการแทน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงกำกับดูแล การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ คณะบุคคล หรือบุคคลผู้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียง และในกรณีที่เห็นว่าการดำเนินการหรือการสั่งการใดของคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง หรือของบุคคลผู้ได้รับมอบหมายมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งยกเลิก หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขการดำเนินการหรือการสั่งการนั้นได้

มาตรา ๑๕ ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียง ประจำเขตออกเสียงมอบหมายแต่งตั้งบุคคลเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการออกเสียง ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียงหนึ่งคน มีหน้าที่จัดทำและตรวจสอบเอกสาร อำนาจความสะดวก ให้คำแนะนำและให้การช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงตาม (๒) รวมทั้ง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

(๒) คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงไม่น้อยกว่าห้าคน ประกอบด้วยประธานกรรมการหนึ่งคน และกรรมการไม่น้อยกว่าสี่คน ซึ่งแต่งตั้งจากผู้มีสิทธิออกเสียงในเขตออกเสียงนั้นมีหน้าที่เกี่ยวกับการลงคะแนน ออกเสียงในที่ออกเสียงและนับคะแนนออกเสียงของหน่วยออกเสียงแต่ละแห่ง ให้คณะกรรมการการออกเสียง ประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยและช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียงตาม (๑) และคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงตาม (๒)

มาตรา ๑๖ ในกรณีที่กรรมการประจำหน่วยออกเสียงมีจำนวนไม่ครบตามมาตรา ๑๕ (๒) ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง มอบหมายแต่งตั้งผู้มีสิทธิออกเสียงในเขตออกเสียงนั้นเป็นกรรมการประจำหน่วยออกเสียงให้ได้ครบจำนวน

ในวันออกเสียง ถ้าถึงเวลาเปิดการลงคะแนนออกเสียงแล้วมีกรรมการประจำหน่วยออกเสียง มาปฏิบัติหน้าที่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งก็ให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ และให้แต่งตั้งเพิ่มเติมให้ครบจำนวนก่อนการนับคะแนนออกเสียง หากกรณีมีจำนวนไม่ถึงกึ่งหนึ่งให้กรรมการประจำหน่วยออกเสียงที่อยู่ในขณะนั้นแต่งตั้งผู้มีสิทธิออกเสียง ในเขตออกเสียงนั้นเป็นกรรมการประจำหน่วยออกเสียงให้มีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง และให้แต่งตั้งเพิ่มเติม ให้ครบจำนวนก่อนการนับคะแนนออกเสียง

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการประจำหน่วยออกเสียงมาปฏิบัติหน้าที่เลย ให้คณะกรรมการการออกเสียง ประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายแต่งตั้งบุคคล เป็นกรรมการประจำหน่วยออกเสียงเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยออกเสียง

มาตรา ๑๗ นอกจากที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนด วิธีปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียง คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย หรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียง รวมทั้งให้มีอำนาจมอบหมายหรือสั่งการ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีหน้าที่รักษาความปลอดภัยและความปลอดภัยในการออกเสียง

มาตรา ๑๘ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้บุคคลดังต่อไปนี้เป็นเจ้าของงานตามประมวลกฎหมายอาญา

(๑) กรรมการการเลือกตั้ง เลขานุการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๒) ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง และกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียง กรรมการประจำหน่วยออกเสียง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียง

สำหรับบุคคลตาม (๒) ให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญานับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งจนสิ้นสุดแห่งการงานในหน้าที่

มาตรา ๑๙ ค่าตอบแทนของบุคคลตามมาตรา ๑๘ (๒) ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ส่วนที่ ๓

เขตออกเสียงและหน่วยออกเสียง

มาตรา ๒๐ การออกเสียงให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตออกเสียง

มาตรา ๒๑ เมื่อมีการประกาศกำหนดวันออกเสียงตามมาตรา ๑๒ ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายกำหนดหน่วยออกเสียงที่จะพึงมีในแต่ละเขตออกเสียง โดยคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางมาใช้สิทธิออกเสียงของผู้มีสิทธิออกเสียง

การกำหนดหน่วยออกเสียงตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ใช้เขตหมู่บ้านเป็นเขตของหน่วยออกเสียง เว้นแต่ในกรณีที่มีผู้มีสิทธิออกเสียงจำนวนน้อยจะรวมหมู่บ้านที่อยู่ติดกันตั้งแต่สองหมู่บ้านขึ้นไปเป็นหน่วยออกเสียงเดียวกันก็ได้ สำหรับในเขตเทศบาล เขตเมืองพัทยา เขตกรุงเทพมหานคร หรือเขตชุมชนหนาแน่น อาจกำหนดให้ใช้เขตชุมชน แนวถนน ตรอก ซอย คลอง หรือแม่น้ำ เป็นเขตของหน่วยออกเสียงก็ได้ และ

(๒) ให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงหน่วยละแปดร้อยคนเป็นประมาณ แต่ถ้าเห็นว่าไม่เป็นการสะดวกหรือไม่ปลอดภัยในการไปลงคะแนนของผู้มีสิทธิออกเสียง อาจกำหนดจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงมากกว่าจำนวนดังกล่าวก็ได้ หรือจะกำหนดหน่วยออกเสียงเพิ่มขึ้นโดยให้มีจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงน้อยกว่าจำนวนดังกล่าวก็ได้

ให้ดำเนินการประกาศหน่วยออกเสียงไม่น้อยกว่ายี่สิบวันก่อนวันออกเสียง โดยให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่ออกเสียงหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่ออกเสียง

มาตรา ๒๒ ในการกำหนดหน่วยออกเสียงตามมาตรา ๒๑ ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายกำหนดที่ออกเสียงของแต่ละหน่วยออกเสียงไว้ด้วย และให้นำความในมาตรา ๒๑ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ที่ออกเสียงตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นสถานที่ที่ประชาชนเข้าออกได้สะดวก เพื่อการลงคะแนนออกเสียงมีความเหมาะสม มีขนาดพอสมควร และควรตั้งอยู่ในย่านกลางของหน่วยออกเสียง พร้อมทั้งให้มีป้ายหรือเครื่องหมายอื่นใดเพื่อแสดงขอบเขตบริเวณของที่ออกเสียงไว้ด้วย ตามลักษณะของท้องที่และภูมิประเทศในการลงคะแนนออกเสียงของผู้มีสิทธิออกเสียง

ในท้องที่ได้ถ้าเห็นว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิออกเสียง หรือเพื่อความปลอดภัยของผู้มีสิทธิออกเสียง อาจประกาศกำหนดที่ออกเสียงนอกเขตของหน่วยออกเสียงก็ได้ แต่ต้องอยู่ในบริเวณใกล้เคียง

กับหน่วยออกเสียงนั้นหรือในกรณีเกิดเหตุจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นก่อนวันออกเสียง ให้ประกาศเปลี่ยนแปลงที่ออกเสียงได้

ส่วนที่ ๔

ผู้มีสิทธิออกเสียง และบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง

มาตรา ๒๓ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิออกเสียง

(๑) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้ว ไม่น้อยกว่าห้าปี

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันออกเสียง และ

(๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตออกเสียงมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันออกเสียง ผู้มีสิทธิออกเสียงซึ่งอยู่นอกเขตออกเสียงที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ในเขตออกเสียงเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันออกเสียง ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนออกเสียงตามมาตรา ๔๑ ให้ผู้มีสิทธิออกเสียงตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ซึ่งเป็นผู้พิการหรือผู้สูงอายุย่อมมีสิทธิลงคะแนนออกเสียงตามมาตรา ๓๖ วรรคสอง

มาตรา ๒๔ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ ในวันออกเสียงเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิออกเสียง

(๑) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๒) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

(๓) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๔) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

มาตรา ๒๕ เมื่อมีการประกาศตามมาตรา ๑๒ ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง หรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมาย จัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงของแต่ละหน่วยออกเสียง และปิดประกาศไว้ ณ ที่ออกเสียงไม่น้อยกว่ายี่สิบวันก่อนวันออกเสียงและให้แจ้งรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงในทะเบียนบ้านไปยังเจ้าบ้านให้ทราบก่อนวันออกเสียงไม่น้อยกว่าสิบห้าวันด้วย

ในกรณีที่ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงพบว่าการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงมีความผิดพลาด ไม่ว่าจะพบเหตุดังกล่าวก่อนหรือหลังการประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง ให้ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงรายงานต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงโดยเร็ว ถ้าคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงเห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นความจริง ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมีคำสั่งให้แก้ไข โดยต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนวันออกเสียงไม่น้อยกว่าสิบวัน

มาตรา ๒๖ ในกรณีที่ผู้มีสิทธิออกเสียงหรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าตนหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของตนไม่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงแห่งหน่วยออกเสียงที่ตนหรือผู้นั้นสมควรมีชื่อเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงในหน่วยออกเสียงนั้น มีสิทธิยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง หรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายก่อนวันออกเสียงไม่น้อยกว่าสิบวัน

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง หรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายตรวจสอบหลักฐาน และถ้าเห็นว่าผู้ยื่นคำร้อง หรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้มีสิทธิออกเสียง ให้มีคำสั่งเพิ่มชื่อลงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงโดยเร็ว ถ้าคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้ไม่มีสิทธิออกเสียงก็ให้มีคำสั่งยกคำร้อง และแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบภายในสามวันนับแต่วันที่รับคำร้องโดยแสดงผลไว้ด้วย

มาตรา ๒๗ ก่อนวันออกเสียงไม่น้อยกว่าสิบวัน ผู้มีสิทธิออกเสียงมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมาย เมื่อเห็นว่าในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงที่ได้ประกาศตามมาตรา ๒๕ มีชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิออกเสียง เพื่อให้ถอนชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิออกเสียงนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง

เมื่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมาย พิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรสั่งถอนชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิออกเสียงออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงหรือสมควรยกคำร้อง ก็ให้มีคำสั่งถอนชื่อนั้นหรือยกคำร้องแล้วแต่กรณี และให้แจ้งคำสั่งให้ผู้ร้องนั้นทราบ

ถ้าเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงปรากฏชื่อบุคคลอื่นอยู่ในทะเบียนบ้านของตนโดยที่บุคคลนั้นมีได้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านดังกล่าวจริง เมื่อเจ้าบ้านนำหลักฐานทะเบียนบ้านมาแสดงว่าไม่มีชื่อบุคคลนั้น ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมายมีคำสั่งถอนชื่อบุคคลนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่มีการฟ้องคดีเพื่อขอให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งและศาลมีคำพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลนั้น เมื่อได้มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงแล้ว ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงถอนชื่อผู้ซึ่งถูกศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยการขีดชื่อบุคคลนั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง

ส่วนที่ ๕ การลงคะแนนออกเสียง

๑. บททั่วไป

มาตรา ๒๙ การลงคะแนนออกเสียงให้กระทำโดยวิธีการ ดังต่อไปนี้

(๑) การลงคะแนนด้วยบัตรออกเสียง

(๒) การลงคะแนนด้วยเครื่องลงคะแนน

หลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนออกเสียงให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๓๐ หีบบัตรออกเสียงให้มีลักษณะตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ซึ่งต้องกำหนดให้สามารถมองเห็นภายในได้ง่าย

มาตรา ๓๑ บัตรออกเสียงให้มีลักษณะตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ในกรณีที่มีการออกเสียงมากกว่าหนึ่งประเด็น ให้กำหนดในบัตรออกเสียงเดียวกัน

มาตรา ๓๒ ในวันออกเสียงให้เปิดการลงคะแนนออกเสียง ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกาถึงเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา

มาตรา ๓๓ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนนออกเสียง ให้ผู้มีสิทธิออกเสียงซึ่งประสงค์จะลงคะแนนออกเสียงไปแสดงตนต่อกรรมการประจำหน่วยออกเสียง โดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชน บัตรประจำตัวประชาชนที่หมดอายุ หรือบัตรหรือหลักฐานอื่นใดของทางราชการ หรือหน่วยงานของรัฐที่มีรูปถ่าย สามารถแสดงตนได้และมีหมายเลขประจำตัวประชาชนของผู้ถือบัตร

หลักเกณฑ์และวิธีแสดงตนเพื่อลงคะแนนใช้สิทธิออกเสียง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๓๔ ผู้มีสิทธิออกเสียงซึ่งมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงของหน่วยออกเสียงใด ให้ลงคะแนนออกเสียงได้ ณ ที่ออกเสียงของหน่วยออกเสียงนั้น และให้มีสิทธิลงคะแนนออกเสียงได้เพียงแห่งเดียว

มาตรา ๓๕ ผู้มีสิทธิออกเสียงซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยออกเสียงอื่นที่อยู่ นอกหน่วยออกเสียงที่ตนมีสิทธิออกเสียง สามารถลงคะแนนออกเสียงในหน่วยออกเสียงที่ตนต้องปฏิบัติหน้าที่

มาตรา ๓๖ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการหรือผู้สูงอายุในการลงคะแนนออกเสียง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายจัดให้มีการอำนวยความสะดวก สำหรับการลงคะแนนออกเสียงของคนพิการหรือผู้สูงอายุไว้เป็นพิเศษ หรือจัดให้มีการช่วยเหลือในการลงคะแนน ออกเสียงภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียง แต่การให้ความช่วยเหลือดังกล่าว ต้องให้คนพิการหรือผู้สูงอายุได้ลงคะแนนออกเสียงด้วยตนเอง

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นสมควรอาจกำหนดให้มีการจัดที่ออกเสียงสำหรับ คนพิการและผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ โดยจัดให้มีการลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิออกเสียง ณ สถานที่ดังกล่าว และเมื่อได้ลงทะเบียนให้หมดสิทธิออกเสียงในหน่วยออกเสียงที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการลงทะเบียน และการออกเสียงที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๓๗ ในกรณีที่การลงคะแนนออกเสียงในหน่วยออกเสียงแห่งใดไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่นให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียง ประกาศลงคะแนนออกเสียงในหน่วยออกเสียงนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง เพื่อให้รายงานคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวันลงคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้นโดยเร็ว เว้นแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะเห็นว่าจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียงของหน่วยออกเสียงที่มีกรณีตามวรรคหนึ่ง ไม่เปลี่ยนแปลงผลการออกเสียง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจไม่จัดให้มีการลงคะแนนออกเสียงใหม่ ในหน่วยออกเสียงนั้นก็ได้

๒. การลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียง

มาตรา ๓๘ ก่อนเริ่มเปิดให้มีการลงคะแนนออกเสียง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียง นับจำนวนบัตรออกเสียงทั้งหมดของหน่วยออกเสียงนั้น และปิดประกาศจำนวนบัตรออกเสียงไว้ในที่เปิดเผย สำหรับขั้นตอนและวิธีการลงคะแนนออกเสียงให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

๓. เครื่องลงคะแนน และการลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนน

มาตรา ๓๙ ลักษณะและรายละเอียดของเครื่องลงคะแนน รวมทั้งขั้นตอนวิธีการลงคะแนนออกเสียง ด้วยเครื่องลงคะแนน จำนวนคณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียง และบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงให้เป็นไป ตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

๔. การลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงและเครื่องลงคะแนนในที่ออกเสียงเดียวกัน

มาตรา ๔๐ หน่วยออกเสียงใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้มีการใช้บัตรออกเสียง และเครื่องลงคะแนนภายในที่ออกเสียงเดียวกัน ผู้มีสิทธิออกเสียงสามารถแจ้งความประสงค์ว่าจะลงคะแนนออกเสียง

ด้วยบัตรออกเสียงหรือเครื่องลงคะแนนอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ ให้นำหลักเกณฑ์และวิธีการลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงและวิธีการลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๖

การลงคะแนนออกเสียงสำหรับผู้มีสิทธิออกเสียงนอกเขตจังหวัด

มาตรา ๔๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๓๖ วรรคสอง ผู้มีสิทธิออกเสียงซึ่งอยู่นอกเขตออกเสียงที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตออกเสียงเป็นเวลาน้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันออกเสียง หากประสงค์จะขอใช้สิทธิลงคะแนนออกเสียงในจังหวัดที่ตนอยู่ ให้ยื่นคำขอลงทะเบียนก่อนวันออกเสียงอย่างน้อยสามสิบวันและให้หมดสิทธิลงคะแนนในหน่วยออกเสียงที่ตนมีชื่ออยู่ในบัญชีผู้มีสิทธิออกเสียงของหน่วยออกเสียงนั้น เว้นแต่จะได้แจ้งเปลี่ยนแปลงก่อนวันออกเสียงไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

การลงคะแนนออกเสียงและการนับคะแนนออกเสียงตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ส่วนที่ ๗

การนับคะแนนออกเสียงและการประมวลผลการออกเสียง

๑. บททั่วไป

มาตรา ๔๒ เมื่อเสร็จสิ้นการลงคะแนนออกเสียงตามมาตรา ๓๒ แล้วให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงดำเนินการนับคะแนนออกเสียงจากบัตรออกเสียง หรือประมวลผลการออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนนของแต่ละหน่วยออกเสียง โดยให้กระทำ ณ ที่ออกเสียงของแต่ละหน่วยออกเสียงและให้กระทำโดยเปิดเผย ห้ามมิให้เลื่อนหรือประวิงเวลาการนับคะแนนออกเสียง

หลักเกณฑ์และวิธีการในการนับคะแนนออกเสียงจากบัตรออกเสียงและการประมวลผลการออกเสียงให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๔๓ ถ้าการนับคะแนนออกเสียง ณ ที่ออกเสียงใดไม่สามารถกระทำได้หรือไม่สามารถนับคะแนนออกเสียงได้จนเสร็จสิ้น อันเนื่องมาจากเกิดเหตุจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น หรือด้วยความจำเป็นตามสภาพที่อาจมีผลต่อความปลอดภัย ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงประกาศงดการนับคะแนนออกเสียงสำหรับหน่วยออกเสียงนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงเพื่อรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่นับคะแนนออกเสียงต่อไปโดยเร็ว ทั้งนี้ การเก็บรักษาบัตรออกเสียง หีบบัตรออกเสียงเครื่องลงคะแนนและเอกสารเกี่ยวกับการออกเสียง รวมทั้งวิธีการนับคะแนนออกเสียงใหม่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เมื่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงได้รับรายงานตามวรรคหนึ่งแล้วพบว่า มีบัตรออกเสียงที่ได้มีการลงคะแนนออกเสียงแล้วชำรุดหรือสูญหายให้รายงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาสั่งให้มีการลงคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้น

ในกรณีนี้ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า จำนวนบัตรออกเสียงหรือจำนวนผู้มาแสดงตนใช้สิทธิออกเสียงของหน่วยออกเสียงที่ไม่สามารถนับคะแนนออกเสียงได้ไม่เปลี่ยนแปลงผลการออกเสียงคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจไม่สั่งนับคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้นก็ได้

๒. การนับคะแนนออกเสียงกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียง

มาตรา ๔๔ ลักษณะบัตรออกเสียงดังต่อไปนี้ให้ถือเป็นบัตรเสีย

- (๑) บัตรปลอม
  - (๒) บัตรที่มีใช้บัตรซึ่งกรรมการประจำหน่วยออกเสียงมอบให้
  - (๓) บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายลงคะแนนออกเสียง
  - (๔) บัตรที่มีการเขียนข้อความหรือถ้อยคำอื่นลงไป
  - (๕) บัตรที่ทำเครื่องหมายอื่นนอกจากเครื่องหมายกากบาท
  - (๖) บัตรที่ทำเครื่องหมายลงคะแนนออกเสียงนอกช่อง “ทำเครื่องหมาย”
  - (๗) บัตรที่ทำเครื่องหมายเป็นที่สังเกต เว้นแต่เป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่
  - (๘) บัตรที่ทำเครื่องหมายลงคะแนนออกเสียงในช่องทำเครื่องหมายเกินกว่าหนึ่งเครื่องหมาย
- บัตรเสียตามวรรคหนึ่งมิให้นับเป็นคะแนนออกเสียง

มาตรา ๔๕ กรณีที่มีการออกเสียงมากกว่าหนึ่งประเด็นในบัตรออกเสียงเดียวกัน ให้บัตรออกเสียงที่มีลักษณะดังต่อไปนี้เป็นบัตรเสียทั้งฉบับ

- (๑) บัตรออกเสียงที่มีลักษณะตามมาตรา ๔๔ (๑) (๒) (๔) และ (๗)
- (๒) บัตรออกเสียงที่มีลักษณะตามมาตรา ๔๔ (๓) (๕) (๖) และ (๘) ในทุกประเด็น

ในกรณีที่มีใช้บัตรเสียทั้งฉบับตามวรรคหนึ่ง ให้วินิจฉัยบัตรออกเสียงเป็นรายประเด็น ทั้งนี้ ลักษณะประเด็นเสียให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๔๖ เมื่อการนับคะแนนออกเสียง ณ ที่ออกเสียงเสร็จสิ้นแล้ว ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงรายงานผลการนับคะแนนออกเสียง จำนวนบัตรออกเสียงที่มีอยู่ทั้งหมด จำนวนบัตรออกเสียงที่ใช้ และจำนวนบัตรออกเสียงที่เหลือจากการลงคะแนนออกเสียงของหน่วยออกเสียงนั้น ทั้งนี้ ให้กระทำโดยเปิดเผย และรายงานผลการนับคะแนนออกเสียงต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงโดยเร็ว

เพื่อประโยชน์แก่การติดตามผลการออกเสียงประชามติต่อสาธารณะด้วยความรวดเร็ว คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจดำเนินการให้มีการรายงานผลการออกเสียงอย่างไม่เป็นทางการได้ แต่เมื่อแสดงผลการออกเสียงถึงร้อยละเก้าสิบห้าของจำนวนหน่วยออกเสียงให้หยุดการแสดงผลการออกเสียงต่อสาธารณะ

การดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๔๗ ในกรณีที่ผลการนับคะแนนออกเสียงปรากฏว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิออกเสียงไม่ตรงกับจำนวนบัตรออกเสียงที่ใช้ลงคะแนนออกเสียง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงดำเนินการตรวจสอบ ถ้าผลการนับคะแนนออกเสียงยังไม่ตรงกันอีกให้รายงานคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงพร้อมเหตุผล และนำส่งหีบบัตรออกเสียงพร้อมวัสดุอุปกรณ์การออกเสียงแก่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมาย

เมื่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงได้รับรายงานตามวรรคหนึ่ง ให้รายงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาสั่งให้มีการนับคะแนนออกเสียงใหม่หรือสั่งให้มีการลงคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้น แต่ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าจำนวนผู้มาแสดงตนของหน่วยออกเสียงนั้นไม่เปลี่ยนแปลงผลการออกเสียง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจไม่สั่งให้มีการนับคะแนนออกเสียงใหม่หรือไม่สั่งให้มีการลงคะแนนออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้นก็ได้

๓. การประมวลผลการออกเสียงกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนน

มาตรา ๔๘ ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงรายงานผลการประมวลผลการออกเสียง และจำนวนผู้มาลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนนของหน่วยออกเสียงนั้น ทั้งนี้ ให้กระทำโดยเปิดเผย และรายงานผลการประมวลผลการออกเสียงต่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงโดยเร็ว

หลักเกณฑ์และวิธีการประมวลผลการออกเสียงให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๔๙ ในกรณีที่ปรากฏว่าการประมวลผลการออกเสียงไม่ตรงกับจำนวนผู้มาแสดงตน ขอใช้สิทธิออกเสียงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง ให้คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียงจัดทำรายงาน การประมวลผลการออกเสียงและแจ้งให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงทราบพร้อมเหตุผล และนำส่งเครื่องลงคะแนนพร้อมวัสดุอุปกรณ์การออกเสียงแก่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง หรือผู้ที่คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงมอบหมาย

เมื่อคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงได้รับรายงานตามวรรคหนึ่งแล้วเห็นว่า การประมวลผลการออกเสียงที่ไม่ตรงกับจำนวนผู้มาแสดงตนขอใช้สิทธิออกเสียงในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียง มิได้เกิดจากการกระทำอันมีผลทำให้การออกเสียงมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมให้คณะกรรมการการออกเสียง ประจำเขตออกเสียงดำเนินการรวมผลคะแนนออกเสียงโดยเร็ว

ในกรณีคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงเห็นว่าควรให้มีการลงคะแนนออกเสียงใหม่ ให้รายงานคณะกรรมการการเลือกตั้งพร้อมเหตุผล เพื่อพิจารณาว่าสมควรที่จะมีคำสั่งให้ลงคะแนนออกเสียงใหม่หรือไม่ และให้นำความในมาตรา ๔๗ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

๔. การนับคะแนนออกเสียงกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียง และเครื่องลงคะแนนในที่ออกเสียงเดียวกัน

มาตรา ๕๐ การนับคะแนนออกเสียงกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียงและเครื่อง ลงคะแนนในที่ออกเสียงเดียวกันให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ตรวจสอบจำนวนผู้มาใช้สิทธิออกเสียงว่าลงคะแนนออกเสียงโดยใช้บัตรออกเสียง และเครื่องลงคะแนนว่ามีจำนวนเท่าใด

(๒) ในกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยบัตรออกเสียง ให้นำความในมาตรา ๔๔ ถึงมาตรา ๔๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๓) ในกรณีลงคะแนนออกเสียงด้วยเครื่องลงคะแนน ให้นำความในมาตรา ๔๘ และมาตรา ๔๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๔) ให้นำผลคะแนนออกเสียงตาม (๒) และ (๓) มารวมกัน เพื่อจัดทำรายงานผลการนับคะแนนออกเสียง ส่งไปยังคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงโดยเร็ว

การรายงานผลการนับคะแนนออกเสียง วิธีการและระยะเวลาการเก็บรักษาบัตรออกเสียง เครื่องลงคะแนนและเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการออกเสียงให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ส่วนที่ ๘

การคัดค้านการออกเสียง

มาตรา ๕๑ เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาออกเสียงตามมาตรา ๓๒ หากผู้มาใช้สิทธิออกเสียง จำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของผู้มาใช้สิทธิออกเสียงในหน่วยออกเสียงใด เห็นว่าการออกเสียงในหน่วยออกเสียงนั้น

เป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ให้มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านพร้อมทั้งแสดงหลักฐานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมาย ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่การลงคะแนนออกเสียงสิ้นสุดลง

มาตรา ๕๒ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำร้องคัดค้านแล้ว ให้ดำเนินการไต่สวน และแสวงหาหลักฐานทั้งปวงเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงโดยพลัน ถ้าเห็นว่าการออกเสียงในหน่วยออกเสียงนั้น ไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ให้มีคำสั่งให้ดำเนินการออกเสียงใหม่ในหน่วยออกเสียงนั้น ทั้งนี้ ต้องไม่ช้ากว่า สามสิบวันนับแต่วันออกเสียง เว้นแต่การออกเสียงใหม่จะไม่ทำให้ผลการออกเสียงเปลี่ยนแปลงไป ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งยกคำร้องคัดค้านนั้นเสีย

การไต่สวนคำร้องคัดค้านตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าว เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือบุคคลใด มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้มาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องในการไต่สวนได้ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว คณะกรรมการการเลือกตั้ง อาจมอบหมายให้บุคคลใดดำเนินการแทนก็ได้

การพิจารณาคำร้องคัดค้านการออกเสียง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ส่วนที่ ๙

การประกาศผลการออกเสียง

มาตรา ๕๓ ให้คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง รวมผลคะแนนออกเสียง จากทุกหน่วยออกเสียงภายในเขตออกเสียงและที่ออกเสียงนอกเขตจังหวัด เพื่อรายงานผลการรวมคะแนนออกเสียง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบโดยเร็ว

มาตรา ๕๔ กรณีการลงคะแนนออกเสียงหรือการนับคะแนนออกเสียงในหน่วยออกเสียงใด ไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากมีเหตุตามมาตรา ๓๗ หรือมาตรา ๔๓ รวมถึงกรณีมีการคัดค้านการออกเสียง ตามมาตรา ๕๒ หากคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่ากรณีดังกล่าวไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผลการออกเสียง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำประกาศผลการออกเสียง เพื่อรายงานต่อนายกรัฐมนตรีและในระหว่างสิ้นสุด การลงคะแนนออกเสียงตามมาตรา ๕๓ จนถึงการจัดทำประกาศผลการลงคะแนนออกเสียง ห้ามมิให้ผู้ใด ดำเนินการเผยแพร่ผลการลงคะแนนออกเสียง

ผู้ใดดำเนินการเผยแพร่ผลการลงคะแนนออกเสียงที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการขัดขวางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการออกเสียง

มาตรา ๕๕ ภายใต้บังคับส่วนที่ ๘ การคัดค้านการออกเสียง เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้รับรายงานผลการนับคะแนนออกเสียงจากหน่วยออกเสียงทุกหน่วยทั้งประเทศ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศผลการออกเสียงและจำนวนผู้มาใช้สิทธิออกเสียง แล้วให้รายงานนายกรัฐมนตรีทราบโดยเร็ว

หมวด ๓

การควบคุมการออกเสียงและบทกำหนดโทษ

มาตรา ๕๖ ห้ามมิให้กรรมการการเลือกตั้ง เลขานุการคณะกรรมการการเลือกตั้ง อำนวยการการเลือกตั้ง ประจำจังหวัด กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด อนุกรรมการ ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง กรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการประจำหน่วยออกเสียง กรรมการประจำหน่วยออกเสียง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย หรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ช่วยเหลือการปฏิบัติงานในการออกเสียงจงใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำการอื่นใดเพื่อขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศหรือคำสั่ง ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในกรณีทีบุคคลตามวรรคหนึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ประกาศ ระเบียบ หรือคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครอง ไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่งทางอาญา หรือทางปกครอง

ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๕๗ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กระทำการใด ๆ อันเป็นเหตุให้การออกเสียงไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การใช้ตำแหน่งหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติที่พึงต้องปฏิบัติในตำแหน่งหน้าที่หรือตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น หรือการแนะนำหรือช่วยเหลือในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียง โดยมีได้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ แม้ว่าการกระทำจะเป็นคุณหรือโทษแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

ในกรณีมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ามีผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นยุติหรือระงับการกระทำใดที่เห็นว่าอาจทำให้การออกเสียงไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๕๘ ผู้ใดขัดขวางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง กรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง ผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียง คณะกรรมการประจำหน่วยออกเสียง กรรมการประจำหน่วยออกเสียงคณะอนุกรรมการหรืออนุกรรมการที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือผู้อำนวยการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงหรือคณะกรรมการการออกเสียงประจำเขตออกเสียงแต่งตั้งในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการขัดขวางการปฏิบัติงานตามวรรคหนึ่ง ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๙ ผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างผู้ใดขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวหรือไม่ให้ความสะดวกพอสมควรต่อการไปใช้สิทธิออกเสียงของผู้ใต้บังคับบัญชาหรือลูกจ้าง แล้วแต่กรณี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๐ ผู้ใดทำลายบัตรที่มีไว้สำหรับการออกเสียงโดยไม่มีอำนาจกระทำได้ หรือจงใจกระทำการด้วยประการใด ๆ ให้บัตรออกเสียงประชามติชำรุด หรือเสียหาย หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ แก่บัตรเสียให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

ถ้าผู้กระทำตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานหรือเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการออกเสียง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ความในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำมาใช้บังคับแก่เครื่องลงคะแนนโดยอนุโลม

มาตรา ๖๑ ผู้ใดกระทำการในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนนออกเสียง ดังต่อไปนี้

(๑) ออกเสียงหรือพยายามออกเสียง โดยรู้อยู่แล้วว่าตนเป็นผู้ไม่มีสิทธิออกเสียงหรือไม่มีสิทธิลงคะแนนในหน่วยออกเสียงนั้น

(๒) ใช้บัตรอื่นที่มีใช้บัตรออกเสียงประชามติมาออกเสียง

(๓) นำบัตรออกเสียงประชามติออกไปจากที่ออกเสียง

(๔) ทำเครื่องหมายเพื่อเป็นที่สังเกตโดยวิธีใดไว้ที่บัตรออกเสียงประชามติ เพื่อให้ผู้อื่นรู้ว่าบัตรออกเสียงประชามติของตนหรือใช้เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ใดบันทึกภาพบัตรออกเสียงประชามติที่ตนได้ลงคะแนนออกเสียงแล้ว

(๕) ชัดคำสั่งกรรมการประจำหน่วยออกเสียงที่สั่งให้ออกไปจากที่ออกเสียง เพราะเหตุที่ผู้นั้นขัดขวางการออกเสียง

(๖) นำบัตรออกเสียงประชามติใส่ในหีบบัตรออกเสียงโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือกระทำการใดในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเพื่อแสดงว่ามีผู้มาแสดงตนออกเสียงโดยผิดไปจากความจริง หรือกระทำการใดอันเป็นเหตุให้มีบัตรออกเสียงประชามติเพิ่มขึ้นจากความจริง

(๗) กระทำการโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อมิให้ผู้มีสิทธิออกเสียงสามารถใช้สิทธิได้ หรือขัดขวาง หรือหน่วงเหนี่ยวมิให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไป ณ ที่ออกเสียง หรือเข้าไป ณ ที่ออกเสียงหรือมิให้ไปถึง ณ ที่ดังกล่าว ภายในกำหนดเวลาที่จะออกเสียง

(๘) ก่อความวุ่นวายขึ้นในที่ออกเสียง หรือกระทำการใดอันเป็นการรบกวนหรือเป็นอุปสรรคแก่การออกเสียง

ผู้กระทำความผิด (๑) (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และผู้กระทำความผิด (๖) (๗) หรือ (๘) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา ๖๒ ผู้ใดกระทำความผิดต่อไปนี้

(๑) ก่อความวุ่นวายเพื่อให้การออกเสียงไม่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

(๒) ให้ เสนอให้หรือสัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด เพื่อจะจูงใจให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไม่ไปใช้สิทธิออกเสียง หรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง

(๓) หลอกลวง บังคับ ชูเชิญ หรือใช้อิทธิพลคุกคาม เพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง หรือเพื่อให้สำคัญผิดในวัน เวลา ที่ออกเสียงหรือวิธีการลงคะแนนออกเสียง

(๔) เปิด ทำลาย ทำให้เสียหาย ทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพ ทำให้สูญหาย ทำให้ไร้ประโยชน์นำไป หรือขัดขวางการส่งซึ่งหีบบัตรออกเสียงหรือบัตรออกเสียงประชามติ เว้นแต่เป็นการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย

(๕) เล่นหรือจัดให้มีการเล่นการพนันขึ้นต่อใด ๆ อันมีผลเป็นการจูงใจให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไม่ไปใช้สิทธิออกเสียง หรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง

(๖) เรียก รับ หรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อจะมิไปใช้สิทธิออกเสียง หรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง

(๗) ขाय จำหน่าย จ่ายแจก หรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิด ในเขตออกเสียงระหว่างเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกาของวันก่อนวันออกเสียงจนถึงสิ้นสุดวันออกเสียง

ผู้ใดดำเนินการเผยแพร่ ข้อความ ภาพ เสียง ในสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือในช่องทางอื่นใดที่ผิดไปจากข้อเท็จจริงหรือมีลักษณะรุนแรง ก้าวร้าว หยาดคาย ปลุกเร้า หรือข่มขู่ โดยมุ่งหวังเพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไม่ไปใช้สิทธิออกเสียง หรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการก่อความวุ่นวายเพื่อให้การออกเสียงไม่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ผู้ใดกระทำความผิด (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาทและผู้กระทำความผิด (๕) หรือ (๖) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ ศาลอาจสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดไม่เกินห้าปีด้วยก็ได้

ผู้ใดกระทำความผิด (๗) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนตาม (๖) เป็นผู้รับหรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ถ้าได้แจ้งถึงการกระทำดังกล่าวต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายก่อนหรือในวันออกเสียง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษและไม่ต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ผู้ใดกระทำการตาม (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) หรือ (๖) อันเป็นเหตุให้มีการออกเสียงประชามติใหม่ให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายในการออกเสียงประชามติในคราวถัดไป

มาตรา ๖๓ ผู้ใดจัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิออกเสียงไปยังที่ออกเสียงเพื่อการออกเสียง หรือนำกลับไปจากที่ออกเสียงโดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารยานพาหนะหรือค่าจ้างซึ่งต้องเสียตามปกติ หรือจัดให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไปยังที่ออกเสียง หรือกลับจากที่ออกเสียง เพื่อจงใจหรือควบคุมให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไปลงคะแนนหรือออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

บทบัญญัติในมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับแก่การที่หน่วยงานของรัฐจัดยานพาหนะเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิออกเสียง

มาตรา ๖๔ ผู้ใดเผยแพร่ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการออกเสียง ในระหว่างเวลาเจ็ดวันก่อนวันออกเสียงจนถึงเวลาสิ้นสุดการออกเสียงในวันออกเสียง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๕ กรรมการประจำหน่วยออกเสียงผู้ใดจงใจนับบัตรออกเสียงประชามติ หรือคะแนนในการออกเสียงให้ผิดไปจากความจริง หรือรวมคะแนนให้ผิดไป หรือกระทำด้วยประการใด ๆ โดยมีได้มีอำนาจกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายให้บัตรออกเสียงประชามติชำรุด หรือเสียหาย หรือให้เป็นบัตรเสีย หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ แก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ หรืออ่านบัตรออกเสียงประชามติให้ผิดไปจากความจริงหรือทำรายงานการออกเสียงไม่ตรงความจริง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

มาตรา ๖๖ ผู้ใดนำบัตรออกเสียงที่ลงคะแนนแล้วแสดงต่อผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นทราบว่าได้ออกเสียงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ออกเสียงโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ : - เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙ มาตรา ๓๙/๑ บัญญัติให้ เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ โดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และกำหนดเวลาในการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิออกเสียง ประชามติ การเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญและคำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ การออกเสียงประชามติ การนับคะแนน บัตรเสียและการประกาศผลการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ

ที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการและผู้สูงอายุในการใช้สิทธิออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ จึงเห็นควรเพิ่มถ้อยคำดังต่อไปนี้ ท้ายมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง “เว้นแต่ลักษณะทางกายภาพทำให้ผู้พิการหรือผู้สูงอายุไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรออกเสียงได้ ให้กรรมการประจำหน่วยออกเสียงเป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของผู้พิการหรือผู้สูงอายุนั้น”

บันทึกวิเคราะห์สรุป
สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ
พ.ศ. ....

คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุป สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังต่อไปนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๙ มาตรา ๓๙/๑ บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ โดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และกำหนดเวลาในการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ การเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญและคำอธิบาย สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ การออกเสียงประชามติ การนับคะแนน บัตรเสีย และการประกาศผลการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้เสนอร่างพระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติ ร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ หลักเกณฑ์ วิธีการ และกำหนดเวลาในการจัดให้มีการออกเสียงประชามติ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ การเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญและคำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ การออกเสียงประชามติ การนับคะแนน บัตรเสีย และการประกาศผลการออกเสียงประชามติ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานพระราชบัญญัติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

พ.ศ. ๒๕๕๐ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐

เป็นปีที่ ๖๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ

ให้ประกาศว่า

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

โดยที่เป็นการสมควรมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการ

การเลือกตั้ง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัด

สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๕ มาตรา

๔๑ และมาตรา ๔๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตาม

บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอม

ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐”

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวัน

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการ

เลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

“เลือกตั้ง” หมายความว่า เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิก

สภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

“หน่วยเลือกตั้ง” หมายความว่า รวมถึง หน่วยออกเสียงประชามติ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔/ตอนที่ ๖๔ ก/หน้า ๑/๗ ตุลาคม ๒๕๕๐

“จังหวัด” หมายความว่ารวมถึง กรุงเทพมหานคร

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๕ ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ระเบียบหรือประกาศตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๖ คณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มีองค์ประกอบ มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม มีวิธีการสรรหาและการให้ความเห็นชอบวาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๗ กรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รวมทั้งทรัพย์สินและหนี้สินที่ตนมอบหมายให้อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

มาตรา ๘ การประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องมีกรรมการการเลือกตั้งมาประชุมไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่ แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามคนจึงจะเป็นองค์ประชุม ในกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งคนใดไม่อาจมาประชุมได้ ให้จดแจ้งเหตุอันไว้ในรายงานการประชุม

การลงมติในการประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ใช้คะแนนเสียงข้างมาก เว้นแต่การลงมติวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนการประกาศผลการเลือกตั้ง ให้ใช้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสี่ในห้าของจำนวนกรรมการการเลือกตั้งที่มาประชุม โดยประธานในที่ประชุมและกรรมการการเลือกตั้งที่มาประชุมต้องลงคะแนนเสียงเพื่อมีมติและให้กรรมการการเลือกตั้งคนหนึ่งมีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ในกรณีที่ใช้คะแนนเสียงข้างมากถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการการเลือกตั้งไม่มาประชุม ให้กรรมการการเลือกตั้งที่มาประชุมเลือกกรรมการการเลือกตั้งคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๙ ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการการเลือกตั้ง หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการการเลือกตั้งเลือกกรรมการการเลือกตั้งคนหนึ่งทำหน้าที่แทนประธานกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๑๐ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือสนับสนุนการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(๒) ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็น หรือดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อให้การเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(๓) วางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใด ๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาค และมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง

(๔) วางระเบียบเกี่ยวกับการช่วยเหลือในการตรวจสอบการเลือกตั้งตามมาตรา ๒๕

(๕) วางระเบียบเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามมิให้ปฏิบัติของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการตอบข้อหารือของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ โดยต้องตอบข้อหารือภายในสามสัปดาห์นับแต่วันที่ได้รับข้อหารือ และจะปฏิเสธไม่ตอบข้อหารือเพราะเหตุที่เรื่องนั้นยังไม่เกิดขึ้นมิได้

(๖) วางระเบียบหรือให้ความเห็นชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ในเรื่องดังต่อไปนี้

(ก) ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งหรือโยกย้ายข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือให้ผู้อื่นมาปฏิบัติหน้าที่แทน

(ข) ให้ความเห็นชอบในการอนุมัติให้ใช้จ่ายงบประมาณสำรองจ่าย เพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น

(ค) วางระเบียบเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของรัฐหรือบุคลากรของรัฐ เพื่อกระทำการใดซึ่งจะมีผลต่อการเลือกตั้ง หรือให้ความเห็นชอบในการดำเนินการดังกล่าว

ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ รวมทั้งคำนึงถึงความสุจริตและเที่ยงธรรม ความเสมอภาค และโอกาสทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

(๗) กำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ให้แก่พรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีทางการเงินของพรรคการเมืองโดย

เปิดเผยและการควบคุมการจ่ายเงินหรือรับเงินเพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้ โดยให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

(๘) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๙) ดำเนินการแบ่งเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งจัดให้มีบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(๑๐) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๑๑) ส่งเรื่องไปยังประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงหรือส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่เห็นว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง

(๑๒) ส่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้งหรือสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(๑๓) ประกาศผลการเลือกตั้ง ผลการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา และผลการออกเสียงประชามติ

(๑๔) ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชน เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการช่วยเหลือในการตรวจสอบการเลือกตั้งตามมาตรา ๒๕ ทั้งนี้ การจัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(๑๕) วางระเบียบเป็นแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การสนับสนุนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการออกเสียงประชามติ

(๑๖) จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและข้อสังเกตเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

^๕ มาตรา ๑๐ (๙) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔

(๑๗) ดำเนินการอื่นตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญอื่น หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๑๑ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามมาตรา ๑๐ (๑) (๗) (๑๐) หรือ (๑๒) คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจขอให้มีการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินหรือผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง สอบบัญชีของพรรคการเมือง โดยอาจขอให้ตรวจสอบอย่างเร่งด่วนในช่วงเวลาที่มีการเลือกตั้งด้วยก็ได้

(๒) ให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแจ้งรายงานการทำธุรกรรมของพรรคการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง เมื่อปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำความผิดหรือฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งให้ทราบ หรือให้ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงินอื่น แจ้งให้ทราบถึงการโอนหรือการเบิกจ่ายเงินในกรณีดังกล่าว ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งร้องขอ ทั้งนี้ ภายในเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด และมีให้นำบทบัญญัติของกฎหมายที่ห้ามหน่วยงานใดเปิดเผยข้อมูลในความครอบครอง มาใช้บังคับกับการแจ้งข้อมูลตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งร้องขอ

มาตรา ๑๒ เมื่อมีการกล่าวหาหรือความปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยมีเหตุอันสมควร ว่ามีการกระทำใดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือจะมีผลให้การดำเนินการเลือกตั้ง หรือการออกเสียงประชามติไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการสืบสวนหรือสอบสวนตามอำนาจหน้าที่โดยเร็ว ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๑๓ เมื่อปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลใดดำเนินการด้านธุรกรรมทางการเงิน ผลิตหรือเตรียมการผลิตวัสดุอุปกรณ์ที่อาจใช้ในการจัดการเลือกตั้งโดยไม่มีอำนาจ ใช้เงินหรือทรัพย์สินหรืออิทธิพลคุกคาม เพื่อให้คุณให้โทษแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง หรือดำเนินการอื่นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด เพื่อให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้บุคคลนั้นระงับการดำเนินการนั้นไว้เป็นการชั่วคราวภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่เกินหกสิบวัน

ผู้ได้รับคำสั่งตามวรรคหนึ่งมีสิทธิร้องขอต่อศาลฎีกาให้เพิกถอนคำสั่งนั้นได้ และถ้าศาลฎีกาเห็นว่าการดำเนินการของบุคคลนั้นมีได้เป็นไปเพื่อให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ศาลฎีกาสั่งเพิกถอนคำสั่งนั้น

มาตรา ๑๔ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะอนุกรรมการ บุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์การเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายได้

หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้ง การพ้นจากตำแหน่ง ค่าตอบแทน และการสงเคราะห์อื่น รวมทั้งวิธีปฏิบัติงานและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๑๕ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดตามมาตรา ๑๔ ให้มีจำนวนจังหวัดละห้าคน ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งจากผู้มีความเป็นกลางทางการเมืองมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๖ ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗ และได้รับการสรรหาตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดตามวรรคหนึ่งให้สรรหาและแต่งตั้งจากผู้มีภูมิลำเนาในจังหวัดนั้นเป็นหลัก โดยให้คำนึงถึงความหลากหลายของอาชีพ การมีส่วนร่วมของสตรี และความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ได้ตลอดเวลาด้วย

กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

มาตรา ๑๖ กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันที่สมัครหรือวันที่ให้ความยินยอมในการเสนอ

ชื่อ

(๓) คุณสมบัติอื่นตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด

มาตรา ๑๗ กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม

ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๒) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นในพรรคการเมืองในระยะห้าปี

ก่อนดำรงตำแหน่ง

(๓) เป็นผู้พิพากษา ตุลาการ ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(๔) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

(๕) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๖) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๗) ติดยาเสพติดให้โทษ

(๘) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หรือเสียสิทธิเนื่องจากไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

(๙) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๑๐) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันที่ยื่นใบสมัคร หรือวันที่ให้ความยินยอมในการเสนอชื่อ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๑๑) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๑๒) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะรื้อรายผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๑๓) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเนื่องจากจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนด หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

(๑๔) เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๗๔ ของรัฐธรรมนูญ

(๑๕) ลักษณะต้องห้ามอื่นที่อาจมีผลทำให้กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ไม่มีความเป็นกลาง หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด

มาตรา ๑๘ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคนหรือพรรคการเมืองซึ่งมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ากรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดผู้ใดขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๕ หรือมาตรา ๑๖ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๗ อาจยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งได้ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการสอบสวนและวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง ในการนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจสั่งยุติเรื่องหรือสั่งให้กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดผู้นั้นระงับการปฏิบัติหน้าที่ไว้พลางก่อนเป็นเวลาตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด หรือให้พ้นจากตำแหน่งได้

มาตรา ๑๙ คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) อำนวยการการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ รวมทั้งสนับสนุนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ที่กระทำภายในจังหวัดนั้น

(๒) เสนอแนะการแบ่งเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๓) รวบรวมและตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ

(๔) เสนอแนะต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาแต่งตั้งบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การสนับสนุนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการออกเสียงประชามติ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(๕) แต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลให้ช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(๖) ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ การสนับสนุน การสรรหาสมาชิกวุฒิสภา กำกับดูแลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขต คณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด กำกับดูแลการดำเนินงานของพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมือง

(๗) ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชน เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

(๘) ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๒๐ ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสนับสนุนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการออกเสียงประชามติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามอำนาจหน้าที่ หรือให้หน่วยงานดังกล่าวมีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ปฏิบัติการอันจำเป็นเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสนับสนุนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการออกเสียงประชามติ ได้ตามที่เห็นสมควร

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างซึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง หรือตามมาตรา ๑๐ (๘) ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดทางวินัย และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งส่งเรื่องให้ผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยของผู้นั้นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ และแจ้งผลให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบต่อไป

ถ้าการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งตามวรรคสองเป็นผลให้เกิดความเสียหายแก่การดำเนินการเลือกตั้ง การสนับสนุนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการออกเสียงประชามติ ให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดทางวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้มีอำนาจแจ้งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการสืบสวน หรือแจ้งพนักงาน

สอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนและให้มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลทั้งในทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง โดยให้ถือว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นและให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง หรือในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องดำเนินคดีในศาล คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้กรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง เลขานุการ พนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พนักงานอัยการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการแทนได้ และให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการอำนวยความสะดวกและเร่งรัดให้การดำเนินคดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

มาตรา ๒๒ การฟ้องคดีเกี่ยวกับการใช้อำนาจทางปกครองหรือการดำเนินกิจการทางปกครองของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ดำเนินการตามมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งและมีใช้การวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นการใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญ ให้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองสูงสุด

มาตรา ๒๓ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการทำทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งจากหลักฐานทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร แยกเป็นรายจังหวัดไว้เป็นประจำ

ทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิตรวจสอบและขอแก้ไขให้ถูกต้องได้

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจขอเชื่อมโยงฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรเพื่อนำมาดำเนินการจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรืออาจมอบหมายให้นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรหรือบุคคลอื่นที่เห็นสมควรเป็นผู้จัดทำแทนได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๒๔ ในกรณีที่มีเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการโดยพลัน

ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องให้โอกาสผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา ทราบเหตุแห่งการร้อง การคัดค้าน หรือการกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งต้องให้โอกาสสมาชิกรัฐสภาต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในกรณีที่ผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา ไม่มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงหลักฐาน หรือไม่มาให้ถ้อยคำ ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าผู้นั้นสละสิทธิในการชี้แจง แสดงหลักฐาน หรือให้ถ้อยคำ และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการต่อไปได้

กรรมการการเลือกตั้งแต่ละคนที่ลงมติวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องใดต้องลงลายมือชื่อในหนังสือลงมติในเรื่องนั้น และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำคำวินิจฉัยชี้ขาดซึ่งต้องทำเป็นหนังสือระบุข้อเท็จจริงและเหตุผล พร้อมทั้งลงลายมือชื่อของกรรมการการเลือกตั้งทุกคนที่พิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งผู้ใดลงมติวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องใดแล้ว แต่ยังมีได้ลงลายมือชื่อในคำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องนั้น เนื่องจากพ้นจากตำแหน่งหรือมีเหตุจำเป็นอื่นที่ไม่อาจลงลายมือชื่อได้ ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งบันทึกเหตุอันไว้ในคำวินิจฉัยชี้ขาดแทนการลงลายมือชื่อของกรรมการการเลือกตั้งผู้นั้น แต่ถ้าเป็นกรณีที่ประธานกรรมการการเลือกตั้งและกรรมการการเลือกตั้งอีกจำนวนหนึ่งไม่อาจลงลายมือชื่อได้ ให้กรรมการการเลือกตั้งเท่าที่เหลืออยู่เป็นผู้บันทึกเหตุ และถ้าเป็นกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งทั้งหมดไม่อาจลงลายมือชื่อได้ ให้เลขาธิการเป็นผู้บันทึกเหตุ

วิธีการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด ตลอดจนการยื่นคำร้องต่อศาลให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๒๕ องค์การเอกชนใดที่มีความประสงค์จะช่วยเหลือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการตรวจสอบการเลือกตั้งหรือการดำเนินการตามมาตรา ๑๐ (๑๔) ให้ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบแล้วเห็นว่าองค์การเอกชนนั้นมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความสามารถที่จะปฏิบัติงานดังกล่าวได้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจรับรององค์การเอกชนนั้น

ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งผู้แทนขององค์การเอกชนที่ได้รับการรับรองตามวรรคหนึ่ง เพื่อช่วยดูแลตรวจสอบการเลือกตั้ง และรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบในกรณีที่พบเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรมหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

หลักเกณฑ์และวิธีการการขอให้รับรอง การรับรอง การเพิกถอนการรับรอง การปฏิบัติงาน การสนับสนุน และการประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์การเอกชน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๒๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้นำหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือส่งเอกสารหลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

(๒) ให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตาม (๑) เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือบุคคลใด มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือมาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหลักฐาน หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดเพื่อประกอบการพิจารณา

(๓) ให้บุคคลใดมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือมาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหลักฐาน หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดเพื่อประกอบการพิจารณา

(๔) ขอความร่วมมือให้ศาลส่งเอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณา

(๕) เข้าไปหรือแต่งตั้งให้บุคคลเข้าไปในที่เลือกตั้ง ที่ออกเสียงประชามติหรือสถานที่ นับคะแนนเลือกตั้งหรือนับคะแนนการออกเสียงประชามติ

มาตรา ๒๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้ กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และอนุกรรมการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๒๘ เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอื่นของประธาน กรรมการการเลือกตั้งและกรรมการการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๒๙ ห้ามมิให้กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และอนุกรรมการ กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่เพื่อเป็นคุณ หรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดในการเลือกตั้ง หรือกระทำการหรือละเว้นกระทำการ โดยทุจริตหรือประพฤตินิชอบในการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือการออก เสียงประชามติ

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งกระทำการตามหน้าที่โดยสุจริต ย่อมได้รับความ ค้ำจุนไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง

หมวด ๒

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๓๐ ให้มีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระตาม รัฐธรรมนูญ มีฐานะเป็นนิติบุคคลและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมี ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด

กิจการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่า ด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และ กฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน

มาตรา ๓๑ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการ ทั่วไปของคณะกรรมการการเลือกตั้งและนายทะเบียนพรรคการเมือง และให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง นายทะเบียนพรรค การเมืองและคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา รวมทั้งศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ งานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง นายทะเบียนพรรคการเมือง และคณะกรรมการสรรหาสมาชิก วุฒิสภา

(๒) ศึกษาและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสรรหาสมาชิกวุฒิสภา การออกเสียงประชามติ และการพัฒนาพรรคการเมือง

(๓) เผยแพร่วิชาการ ให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชนรวมทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(๔) รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการออกเสียงประชามติ ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง หรือการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือเกี่ยวกับการทุจริต หรือประพฤตินอกขอบในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พรรคการเมือง หรือบุคคลอื่นใดเพื่อดำเนินการตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมาย

มาตรา ๓๒ ในการกำกับดูแลสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน การพัสดุ และการดำเนินการอื่น ในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) การจัดแบ่งส่วนงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และขอบเขตหน้าที่ของส่วนงานดังกล่าว

(๒) การกำหนดตำแหน่ง อัตราเงินเดือน และค่าตอบแทนอื่นของเลขาธิการ พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๓) การคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง การถอดถอน การกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม สมรรถภาพ การประเมินผลการปฏิบัติงาน วินัยและการลงโทษทางวินัย การออกจากตำแหน่ง การร้องทุกข์และการอุทธรณ์การลงโทษ สำหรับเลขาธิการและพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งวิธีการและเงื่อนไขในการจ้างลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๔) การคัดเลือก การกำหนดอัตราค่าจ้างหรือค่าตอบแทน ตลอดจนการกำหนดเงินเพิ่มพิเศษให้แก่ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้าง ซึ่งมาปฏิบัติงานเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งชั่วคราวตามมาตรา ๓๗

(๕) การบริหารและจัดการการเงินและทรัพย์สิน การงบประมาณ และการพัสดุของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๖) การจัดสวัสดิการหรือการสงเคราะห์อื่นแก่เลขาธิการ พนักงาน หรือลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานบุคคล ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยเหลือในการบริหารงานบุคคลได้ โดยในการแต่งตั้งให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของพนักงานในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

มาตรา ๓๓ ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีเลขาธิการคนหนึ่งซึ่งประธานกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และรับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ขึ้นตรงต่อประธานกรรมการการเลือกตั้ง และจะให้มีรองเลขาธิการเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติงานรองจากเลขาธิการก็ได้

ให้เลขาธิการทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๓๔ เลขาธิการต้องเป็นผู้มีความเป็นกลางทางการเมือง มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีสัญชาติไทย มีอายุไม่เกินหกสิบห้าปีบริบูรณ์ และมีคุณวุฒิ ประสบการณ์ และความสำเร็จด้านการบริหารตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

เลขาธิการมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละห้าปีนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่ได้ แต่ไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

การพ้นจากตำแหน่งของเลขาธิการก่อนครบวาระ ให้เป็นไปตามเงื่อนไขในการจ้าง

มาตรา ๓๕ เลขาธิการมีหน้าที่ควบคุมดูแลงานโดยทั่วไปของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ และมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งและให้มีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) บรรจุ แต่งตั้ง ถอดถอน เลื่อน ลดเงินเดือนหรือค่าจ้าง ลงโทษทางวินัยพนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตลอดจนให้พนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งออกจากตำแหน่ง ทั้งนี้ ตามระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา ๓๒ (๓) และ (๔)

(๒) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพนักงานหรือลูกจ้างในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างตามมาตรา ๓๗

(๓) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่ไม่ขัดกับระเบียบหรือประกาศหรือมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๓๖ ในกิจการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกให้เลขาธิการเป็นผู้แทนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อการนี้ เลขาธิการจะมอบอำนาจให้บุคคลใดปฏิบัติงานแทนก็ได้ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๓๗ คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจขอให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ มาปฏิบัติงานเป็นพนักงานหรือลูกจ้างในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวได้ ทั้งนี้ เมื่อได้รับการอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างของผู้นั้น แล้วแต่กรณี

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างผู้ใด ได้รับอนุมัติให้มาปฏิบัติงานเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการได้รับอนุญาตให้ออกจากราชการหรือออกจากงานไปปฏิบัติงานใด ๆ และให้นับเวลาระหว่างที่มาปฏิบัติงานในสำนักงาน

คณะกรรมการการเลือกตั้งสำหรับการคำนวณบำเหน็จบำนาญหรือประโยชน์ตอบแทนอื่นทำนองเดียวกันเสมือนอยู่ปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานเต็มเวลาดังกล่าว แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างตามวรรคหนึ่ง ขอกลับเข้ารับราชการหรือปฏิบัติงานในสังกัดเดิมภายในกำหนดเวลาที่อนุมัติ ให้ผู้นั้นมีสิทธิได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งและรับเงินเดือนตามข้อตกลงที่ทำไว้ในการอนุมัติตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๓๘ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเสนองบประมาณรายจ่าย เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของคณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมแล้วแต่กรณี

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่างบประมาณรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรให้ไม่เพียงพอ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอคำขอแปรญัตติต่อคณะกรรมการพิจารณางบประมาณของสภาผู้แทนราษฎรได้โดยตรง

ในการเสนองบประมาณรายจ่ายตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบถึงรายได้และทรัพย์สินที่มีอยู่ด้วย

ในกรณีที่มีค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง การสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการจัดทำประชามติมากกว่างบประมาณที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับ ให้รัฐอุดหนุนค่าใช้จ่ายให้เพียงพอกับการดำเนินงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๓๙ รายได้และทรัพย์สินในการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบด้วย

(๑) เงินอุดหนุนตามมาตรา ๓๘

(๒) รายได้จากค่าธรรมเนียมหรือทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๓) ดอกผลหรือผลประโยชน์ของเงินหรือทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๔) รายได้อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๔๐ รายได้ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ หรือกฎหมายอื่น

ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำรายงานการรับและการใช้จ่ายเงินตามวรรคหนึ่งเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อสิ้นปีงบประมาณทุกปี และให้คณะรัฐมนตรีทำรายงานเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต่อไป

ให้อสังหาริมทรัพย์ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดหาด้วยเงินรายได้ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นกรรมสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการปกครองดูแล บำรุงรักษาทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา ๔๑ ทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี และผู้ใดจะยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้

มาตรา ๔๒ ให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำงบดุล งบการเงินและบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชีภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งและให้ทำการตรวจสอบรับรองบัญชีและการเงินทุกประเภทของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งประเมินผลการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยแสดงให้เห็นด้วยว่าการใช้จ่ายดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประหยัด และได้ผลตามเป้าหมายเพียงใด แล้วทำรายงานเสนอผลการสอบบัญชีต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรี โดยไม่ชักช้า

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หมวด ๓ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๔๓ ผู้ใดขัดขวางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะอนุกรรมการหรืออนุกรรมการ ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการขัดขวางการปฏิบัติงานตามวรรคหนึ่ง ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๔ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๖ (๒) หรือ (๓) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๕ กรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรืออนุกรรมการ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๙ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๖ ให้เลขาธิการ กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และอนุกรรมการซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ เป็นเลขาธิการกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรืออนุกรรมการ แล้วแต่กรณี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และให้ดำรงตำแหน่งต่อไปจนครบวาระ

ให้องค์การเอกชนที่ได้รับการรับรองให้ช่วยเหลือในการตรวจสอบการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นองค์การเอกชนที่ได้รับการรับรองตามมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าจะครบกำหนดเวลาที่ได้รับการรับรองไว้

มาตรา ๔๗ ให้บรรดาระเบียบ ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ออกตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีระเบียบ ประกาศ คำสั่ง หรือมติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๔๘ การดำเนินการสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดี หรือการดำเนินการอื่นใดตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งดำเนินการมาจนถึงวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าการนั้นเป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ แต่การดำเนินการต่อไปให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ในกรณีที่มีปัญหาในการดำเนินการ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด

มาตรา ๔๙ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ พนักงาน ลูกจ้าง และเงินงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ให้ถือว่าบรรดาข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้าง ของหน่วยราชการ ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ที่ได้รับอนุมัติให้มาปฏิบัติงาน เป็นพนักงานหรือลูกจ้างในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้รับอนุมัติให้มาปฏิบัติงานเป็นพนักงานหรือลูกจ้างในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวต่อไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์
นายกรัฐมนตรี

ที่ปรึกษา

รองนายกรัฐมนตรี

รัฐมนตรี

ที่ปรึกษา

รองนายกรัฐมนตรี

ที่ปรึกษา

รองนายกรัฐมนตรี

ที่ปรึกษา

ที่ปรึกษา

รองนายกรัฐมนตรี

ที่ปรึกษา

รองนายกรัฐมนตรี

ที่ปรึกษา

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และตามกฎหมายที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔^๑

มาตรา ๔ ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๙๓ บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวนห้าร้อยคน โดยเป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวนสามร้อยเจ็ดสิบห้าคน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวนหนึ่งร้อยยี่สิบห้าคน ในการนี้ จึงต้องแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการแบ่งเขตเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ ๒๔/๒๕๕๗ เรื่อง ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ต่อไป^๒

- ๑. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๒
- ๒. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒
- ๓. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๐
- ๔. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๕๒
- ๕. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒

ทั้งนี้ จนกว่าจะมีประกาศเปลี่ยนแปลง

^๑ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๘/ตอนที่ ๓๖ ก/หน้า ๑๓/๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔

^๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๑/ตอนที่พิเศษ ๘๙ ง/หน้า ๑/๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๗